

Fr. A. 12.040-

CURS

DE

1902
D. 11. 11. 11
PASTORALĂ

ÎNTOCMIT

3260/14

138777

ÎN CONFORMITATE CU PROGRAMUL ANALITIC ÎN VIGORRE

PENTRU

SEMINARIILOR

DE

ECONOMUL STAVROFOR IOAN GOTCU

Prof. la Seminarul „Veniamin“ din Iași

EDIȚIA A DOUA

Donațiune:

C. C. ARION

Tipărită cu cheltuiala „Casei Școalelor“

IAȘI

INST. DE ARTE GRAFICE N. V. ȘTEFĂNIU & Co.

1911

AF 102

RC 78/05

B.C.U. Bucuresti

C138777

25 (07.5.3) = R

§. 1.

Pastorala ca știință; scopul ei.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos a venit în lume și S'a întrupat, pentru ca să curățască omenirea de păcatul strămoșesc și să o împace cu Dumnezeu;—iar întreaga Sa activitate n'are alt scop, de cât de a reda din nou omului fericirea pământească și cerească, fericire pentru care fusese creat.

Iisus Hristos, spre a ajunge acest scop, a învățat cu cuvântul și cu fapta pe om, să cunoască pe Dumnezeu și toate adevărurile dumnezeiești;—i-a arătat și l-a povățuit, cum să devină bun și plăcut lui Dumnezeu și semenilor săi prin o viață morală și sfântă;—iar mai pe urmă l'a sfințit și l'a răscumpărat cu însuș scump Sângele Său, cel vărsat pe cruce;—și astfel după ce l'a împăcat deplin cu Dumnezeu, îl menține și-l conduce cu Harul său la împărăția cerească. În această activitate se cuprinde întreita misiune a lui Iisus Hristos: *profetică, arhierască și împărătească* (învățarea, sfințirea și conducerea).

Cei ce au auzit glasul lui Iisus și s'au renăscut prin apă și prin Duh, îmbrățișând de bunăvoie doctrina Sa, alcătuesc Biserica sau Împărăția creștină, al cărei cap și împărat este însuș întemeietorul ei Iisus Hristos, care o conduce nevăzut în veci.

Domnul nostru Iisus Hristos, față de omenirea pentru care S'a jertfit, a binevoit a se asemăna

și a se numi: „păstor bun“, căci zice: „Eu sunt păstorul cel bun, păstorul cel bun sufletul său își pune pentru oi“ (Ioan X, 11); iar pe credincioși îi numește: „turmă și oi cuvântătoare“ (Fapt. XX, 28; I Petr. V, 2).

Sfinții Apostoli numesc foarte des pe Iisus Hristos: „păstor de suflete, mare păstor, păstor prea înalt, mai marele păstorilor (I Petr. II, 25; Evr. XIII, 20; I Petr. V, 4) care-și cheamă oile sale, le păște, le iubește și le dă viață veșnică“ (Ioan X, 3, 9, 28).

Fiindcă Dumnezeu voiește ca toți oamenii din toate timpurile și de pretutindene să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului, de aceea Iisus Hristos după ce S'a terminat misiunea sa pământească și înainte de a se înalta la ceriu, a încredințat înalta misiune, de a conduce mai departe opera mântuitoare, ucenicilor și apostolilor Săi precum și urmașilor lor: Episcopilor și preoților. Pe scestia i-a îmbrăcat cu puterea Duhului Sfânt și li-a dat întreaga clironomie a Darurilor Sale, zicându-le: „Precum m'a trimis pre mine Tatăl și eu vă trimit pre voi“ (Ioan, XX, 21-23). „Drept aceea mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh; învățându-le să păzască toate câte am poruncit vouă, și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Mt. XXVIII, 19-20). „Căroră veți ierta păcatele, se vor erta lor, și căroră le veți ținea, vor fi ținute“ (Ioan XX, 23).

Acestor urmași le dăruiește Marele Păstor aceeași putere, pe care a avut-o El singur, căci le declară că: „Cel ce vă ascultă pre voi, pre mine mă ascultă și cel ce se leapădă de voi, de mine se leapădă“ (Lc. X, 19). Așa încât ei devin mai de-

parte continuatorii operei mântuitoare, sub mâna și ocrotirea nevăzută a lui Iisus Hristos, întăriți de Duhul Sfânt, pe care L'a revărsat preste ei. Aceștia devin propoveduitorii, sfințitorii și conducătorii mai departe acelor ce voesc să se mântuiască până la finea veacurilor. Iar această însărcinare se numește *Misiune pastorală*.

Misiunea pastorală constă deci în continuarea și răspândirea în timp și în loc a *operei mântuitoare*, săvârșită de către însuși Iisus Hristos, prin slujitorii aleși și puși de Dânsul și întăriți de Duhul Sfânt, *Apostolii* și după ei *Episcopii și Preoții*.

Apostolii, Episcopii și Preoții moștenind înalta misiune de a conduce turma cuvântătoare pe calea mântuirii, au moștenit totodată și frumosul și cinstitul nume de „*Păstorii turmei lui Hristos*“ (Fapt. XX, 28; Efes IV, 11; I Petru V, 1—2). „*Îngerii bisericilor*“ (Ap. II) „*Lumina lumii și sarea pământului*“ (Mt. V 13—14—16) *Împreună lucrători ai lui Dumnezeu și meșteri zidirei lui Dumnezeu* (I cort. III 9—10)

Din cele expuse se vede pe de o parte importanța și măreția misiunii pastorale, iar pe de alta și cât este de grea și gingașă această misiune pentru omul însărcinat cu dânsa. — Pentru aceia bărbați sfinți și geniali ca Sf. Ioan Hrisostomul Grigorie Teologul și alții, cari au înțeles și ș'au dat samă despre sublimitatea acestei misiuni cum și de răspunderea legată de ea,—cu toate calitățile și vrednicia lor, n'au îndrăznit să se apropie de ea, ci multă vreme au ezitat a o primi.

Dacă pentru săvârșirea oricărei lucrări, fie chiar un meșteșug de ordin material se cere pricepere și știință cu cât mai multă pricepere și știință se cere pentru îndeplinirea misiunii pastorale, care

are de scop *înbunătățirea sufletelor, înălțarea și unirea lor cu Dumnezeu*; și de aceia Sf. Grigore Teologul o numește „*Arta artelor și știința științelor*“. Rezultă dar destul de evident, că cel ce dorește să îndeplinească această misiune, trebuie să dobândească o cunoștință deosebită a științei pastorale.

Definițiunea pastoralei. Pastorală este expunerea științifică și sistematică a regulilor, pe care trebuie să le observe păstorul de suflete, spre a și atinge scopul misiunii, cu care este investit.

Această știință se mai numește și „*Teologie pastorală*“, pentru că regulile, ce ea ni le dă, se întemeiază pe cuvântul lui Dumnezeu, depus în Sf. Scriptură și în Sf. Tradițiune și face parte din grupa științelor teologice practice.

Scopul pastoralei este, ca prin îndemmurile ce ea ni le dă și regulile ce ni le pune înainte, să aprindă în sufletul preotului focul sfânt al datoriei pastorale și să formeze păstori pricepuți și vrednici de această sfântă și aleasă misiune — și cari înflăcărați de dragul ei cu râvnă apostolică să lucreze cu timp și fără timp, până când *toți vor ajunge la unirea credinții și la cunoștința Fiului lui D-zeu.*

Mijloacele de care se servește păstorul în atingerea misiunii pastorale, sunt tot acelea, de care s'a servit însuș mai Marele Păstorilor, Iisus Hristos, și anume: *predica ori învățarea turmei cu cuvântul și cu fapta, — sfințirea credincioșilor prin Sf. Taine și Ierurghii și în fine conducerea ori guvernarea credincioșilor spre ținta religiunii; — a-dică întreita misiune: profetică, preoțească și împărătească.*

Metoda și sistema pastoralei este aceia ce rezultă din scopul ei, cum și din alcătuirea firii

omenești, cătră care păstorul se adresează spre a o îmbunătăți și a o conduce la limanul mântuirii.

a) Scopul pastorei fiind de a forma păstori pricepuți și vrednici de înalta misiune preotească, ne va expune în primul loc regulile și normele, pe care trebuie să le observe atât cel ce dorește preoția, cât și orice preot, ca astfel nu numai persoana sa, dar și casa și familia și biserica sa, să însuflească păstoriților deplină încredere și respect,—fiind astfel în toate și pretutindene pildă vrednică de ascultat și de imitat, atât ca om, cât și ca săvârșitor al Tainilor lui Dumnezeu.

b) Turma pe care o conduce preotul este compusă din oameni alcătuiți dintr'o îndoită natură trupească și sufletească și cari sunt hotărâți pentru o îndoită fericire, pământească și cerească.—Pastorala deci, va expune datoriile ce le are preotul de îndeplinit față de păstoriții săi, pentru ca ei să propășască atât pe calea trupească materială, cât și pe cea sufletească, adică religioaso-morală —asigurându-le astfel atât mulțumirea și fericirea pământească vremelnică, cât și pe cea cerească veșnică,—urmând preotul și întru aceasta exemplul Marelui Păstor, carele cu drag a îngrijit și de trupurile și de sufletele celor ce-L încunjurau.

Așa dar Pastorala țintește mai întâi la formarea *personalității preotului vrednic*, și apoi cum acesta se formeze pe *bunul creștin*.

Fiindcă teologia pastorală ne expune sistematic regulile și normele de purtare, pe care trebuie să le observe preotul în misiunea sa,—precum și modul de aplicare a acestor reguli și norme, cari trebuie să devină acte și fapte reale în viață potrivit împrejurărilor de loc, de timp, de

persoane, etc. — și fiindcă ea urmărește un scop determinat, de aceea teologia pastorală este o Știință teologică practică și independentă.

Importanța științei pastorale se vede destul de lămurit din scopul final, ce ea îl urmărește. Căci dacă ea în întâiul loc țintește să formeze vrednici urmași ai Marelui Păstor, — apoi aceasta nu este decât ca un mijloc spre a ajunge scopul cel mai înalt, care este conducerea omenirii la mântuire, scop pentru care însuși Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S'a întrupat, și-a petrecut între oameni învățându-i ce să creadă și ce să facă iar apoi a pățimit pentru ei.

Așa dar importanța teologiei pastorale este pe aceeași treaptă cu însuși importanța întrupării Fiului lui Dumnezeu; — iar din aceasta se vede foarte bine, câtă băgare de seamă trebuie să dea activității pastorale un viitor și actual slujitor al altarului. Aceasta ne arată îndestul de lămurit, că oricari vor fi meritele și valoarea intelectuală a unui preot, ele nu vor prețui nimic, dacă preotul nu va fi pătruns de importanța înaltei datorii pastorale, și dacă sufletul lui nu va fi încălzit de focul sfânt al dragostei lui Hristos și al dragostei de binele și fericirea fiilor săi sufletești (păstoriților săi), — și ne explică, cum unii, din contra, fără multă știință teoretică și'au atras merite neperitoare, prin dragostea și devotamentul cătră misiunea preoțească.

§ 2.

Despre Stat și Biserică din punct
de vedere pastoral.

Omul din natura sa este ființă sociabilă. El în singurătate nu poate trăi mulțumit și nici nu-și poate atinge scopul vieții sale,—se simte nenoro-

cit; pe când în societatea semenilor săi, își poate satisface toate trebuințele sufletești și trupești, propășește, se simte mulțumit și fericit. Spre a se putea împlini această inclinație naturală sau instinct social al omului, Dumnezeu i-a dăruit și toate însușirile necesare sufletești și trupești, așacă între toate există o desăvârșită armonie.

Statul. Forma cea mai desăvârșită, în care se manifestă instinctul social al omului, este *statul*, care este închegarea mai multor indivizi ori familii, ce trăesc între marginile aceluiaș teritor, sunt grupate în jurul aceleiași autorități, au aceleași năzuinți și se conduc de aceleași legi și acciaș autoritate conducătoare,—chiar dacă n'au întotdeauna aceiaș religione, acciaș limbă, ori acciaș naționalitate; cutoatecă și aceste din urmă condițiuni sunt foarte importante și necesare pentru trăinicia unui stat.

Guvernul. După cum orice societate mai mare sau mai mică, totașa și statul nu poate exista fără o anumită autoritate conducătoare, care să reprezinte și să cârmuiască năzuințele obștești ale membrilor societăței, autoritate care este investită cu puterea de a conlucra la menținerea echilibrului social și la asigurarea fericirii personale și obștești. Această autoritate poartă numirea de *guvern*, și este ca o concretizare a statului.

Guvernul ia diferite forme în diferite state, după cum se bucură de o putere mai mare ori mai mică, mai extinsă ori mai restrânsă.

De oarece Dumnezeu este autorul omului și a inclinațiunei sale sociale, apoi tot El este indirect autorul statului precum și a guvernelor, ori sub ce forme s'ar alcătui ele. „*Prin mine domnesc regii și domnitorii împărțesc dreptatea, prin*

mine domnesc domnitorii și cei mari, toți judecătorii pământului" (Prov. VIII,—15 16). „*Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu; autoritățile, care există, de la Dumnezeu sunt orânduite*„, zice sf. Ap. Paul (Rom. XIII, 1).

Biserica. Omul ca ființă sociabilă s'a constituit în state, spre a'și îmbunătăți viața trupească și spre a'și asigura propășirea și fericirea pământească. Dar el fiind ființă corporalo-spirituală, scopul și năzuințele sale nu se mărginesc numai aici pe pământ, ci țintește și la desăvârșirea morală, la unirea cu Dumnezeu, la o viață fericită veșnică în ceriuri,—și de aceea el totdeauna a făcut parte în mod *instinctiv și firesc* și din o societate religioasă. Adevărata societate religioasă, care corespunde minunat aspirațiilor și dorințelor trupești și sufletești și care pune omului la îndămână și toate mijloacele de a'și ajunge scopul său religios, este societatea ori *Biserica creștină*, întemeiată și condusă nevăzut de însuș Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos.

Scopul bisericii creștine este de a îmbunătăți viața spiritualo-morală a membrilor ei, adică de a le face cunoscut pe Dumnezeu și adevărurile dumnezeiești, de a'i înălța la desăvârșirea recomandată de Iisus Hristos prin cuvintele; „*Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârșit este*" (Mt. V. 48), de a li înobilă inima și a-i determina la acte mărețe pline de dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele. Cu un cuvânt, biserica țintește să asigure fericirea pământească și cerească a membrilor săi.

Și biserica, ca societate cu un scop hotărât, are o autoritate și legi conducătoare, pe cari fii

bisericeii, trebuie să le respecte și să li se supună, ca astfel biserica să-și poată ajunge scopul.

Pe când la constituirea statului Dumnezeu este autor indirect,—la constituirea Bisericii Dumnezeu este autorul direct atât al societății și al autorității, cum și al legiurilor conducătoare, — și de aceea acestea au o influență hotărâtoare și indiscutabilă asupra membrilor bisericeii.

Legătura dintre stat și Biserică. De oarece membrii statului sunt în același timp și membri ai bisericeii și lucrează ambele pentru buna stare și fericirea membrilor lor, de aceea există o strânsă legătură între stat și biserică, întocmai precum există între suflet și trup. Buna stare și prosperitatea unuia influențează în mod favorabil și asupra celeilalte—și din contra, când una are o situație critică atunci și ceialaltă suferă; întocmai așa, după cum, când sufletul suferă, atunci slăbește și trupul. Pentru aceasta, este în interesul și spre folosul obștesc, ca ambele aceste instituțiuni să se ajute și să se sprijinească reciproc:—biserica dând statului forța morală, iar statul procurând bisericeii sprijinul și ajutorul material.

Influența binefăcătoare a Bisericeii și a păstorilor asupra statului. Puterea pe care se întemeiază și se sprijină statul este: *binele, adevărul și dreptatea*. Numai când toți membrii statului vor înțelege binele și adevărul în acelaș fel, numai atunci se va atinge scopul statului. Dar binele și adevărul uniform și veșnic, înaintea căruia pleacă toți, este *Ființa absolută, — este Dumnezeu*. Deci pentru ca autoritatea statului să aibă puterea de atracțiune, în jurul căreia toți să graviteze, este absolut necesar, să rămână deapurarea sub autoritatea lui Dumnezeu și sub scutul religiozității.

O societate își menține echilibrul pe *dreptatea absolută și obiectivă*. Dreptatea privită însă individual și subiectiv este interesată și egoistă, încetează de a fi dreptate — și tocmai aceasta produce dezordini sociale și primejduște statele. — Dreptatea absolută și obiectivă este aceea, pe care o statornicește și o propoveduește religiunea sub scutul și balanța lui Dumnezeu, care este Judecătorul cel absolut drept și nemitarnic. Deci biserica prin învățăturile sale, pe de o parte menține dreptatea divină în societate, iar acolo unde s'ar întâmpla să lipsească, o compensează prin *caritate*, și astfel aduce pacea și liniștea în stat.

Acesta a fost motivul, pentru care statele în totdeauna s'au găsit și-si vor găsi sprijinul și tăria în religiozitate.

Biserica este școala cea mai desăvârșită, cari dă statului membri bine pregătiți și bine formați pentru toate nevoile și împrejurările vieții, ușurându-i foarte mult sarcinile.

Dacă statul are nevoie de membri luminați, apoi biserica prin învățăturile sale ridică pe om la cunoștința adevărilor celor mai înalte, la Dumnezeu, făcându-l înțelept, prudent și prevăzător.

De-i trebuie statului membri cinstiți și morali, nimic nu poate influența mai mult asupra inimii omenești decât divinitățile învățăturii și exemple ale Bunului și blândului Iisus, — numai ele îndulcesc caracterile și înobilează simțirile.

Când statul și patria ar fi în primejdie și ar avea nevoie de apărători devotați, tot biserica îi vine în ajutor, căci ea punând pe fiecare sub scutul și protecțiunea lui Dumnezeu, întărește pe cel slab, încurajază pe cel fricos și face din fii săi stânci de granit, pe cari nu le poate mișca din loc nici o putere dusmană.

Când statul dorește pacea internă și armonia, între membrii săi, biserica este aceia care smulge din suflete egoismul, mândria și răutatea, transformând pe cel îngâmfat într'un suflet respectuos, blând și compătitor, și face din elemente opuse — *una în Hristos, — cu dragoste frățească unul pe altul iubind și cu cinste unul pre altul mai mare făcând* (Rom. XII 10).

De are statul nevoie de înflorire și de dezvoltare economică, de membri muncitori, harnici și economi; Biserica prin învățăturile sale, prin credința și nădejdea, ce ea sădește și aprinde în suflete, încurajază la muncă și întreprinderi folositoare, cari aduc bogăție și prosperitate.

Biserica își exercită influența sa binefăcătoare asupra tuturor membrilor statului, — căci: — bătrâni, tineri, bărbați, femei, saraci, bogați, — toți sunt puși în armonie desăvârșită și unii față de alții, și față de stat, în toate momentele și împrejurările vieții *prin dragostea cea întru Hristos*.

Astfel Biserica cu Păstorii, reprezentării ei, au o înaltă și nobilă solie față de stat patrie.

Păstorii fiind propoveditorii religiozității și moralității, fiind propoveditorii adevărului absolut și a tot ce rezultă din el, fiind săditorii binelui și a tuturor virtuților, nu sunt altceva, decât păzitorii ordinii și armoniei sociale, străjerii autorității statului, apărătorii binelui comun, sunt siguranța fericirii individului, a națiunii și a patriei.

Cu cât deci păstorii vor fi mai bine pregătiți și mai conștienți de importanta menire, ce o au în ordinea statului, cu cât vor lucra mai cu dor și drag în împlinirea misiunii lor, cu atât sarcina guvernatorilor statului se ușurează. Preotul conducând mințile și inimile pe calea adevărului și

a binelui, întărindu-le în dreptate și în dragostea de cinste, le-au făcut să respecte legile statului, să se supună de voie și cu plăcere autorităților, împlinindu-și fiecare datoria cu drag, fără a mai fi nevoie de mijloace constrângătoare.

Astfel biserica și păstorii ei sunt niște puternici factori ai dezvoltării intelectuale și morale ai individului, sunt un puternic ajutor al ordinii sociale și niște străjeri neadormiți ai siguranței statului și a patriei.

CAP. I.

§. 3.

Condițiuni canonice pentru cel ce se pregătește
la preoție, — fizice și morale.

Preotul fiind în mijlocul poporului reprezentantul și propoveditorul sentimentelor religioso-morale, precum și mijlocitorul între Dumnezeu și om, — este necesar ca el să fie împodobit cu cele mai frumoase însușiri și calități trupești și sufletești, vrednice de înaltul și sfântul său oficiu,—și apoi în tot ce este bun și plăcut, să fie superior enoriașilor, și păstoriiților săi.—De aceia în totdeauna s'au cerut candidaților de preoție mai multe condițiuni fizice și morale.

a) *Condițiuni fizice.* Corpul este organul sufletului, prin care nu numai că se oglindesc dispozițiile sufletesti, dar chiar se aduc la îndeplinire, aceste dispoziții. Prin mijlocirea corpului, și organelor corporale se împlinesc și toate oficiile preoțești. Apoi corpul fiind partea văzută a omului, el este cel ce produce cele întâiu impresiuni în sufletul poporului, de la cari impresiuni atârnă

foarte mult cele întâiu succese. Pentru aceste motive încă în vechiul Testament se alegeau pentru slujba Templului acele persoane, cari nu aveau nici un defect corporal.

Nu se primea la slujba Templului: orbul, șchio-pul, cel cu nasul turtit sau cu prisos în membrele corpului, cel cu piciorul ori mâna frântă, ghebo-sul, cel cu albeață pe ochi, cu bube pe corp și famenii. (Levit XXI, 17—20).

Și tot aceleași condițiuni se ceri și în biserica no-ului Testament. Candidatul de preoție trebuie să aibă în întregime toate membrele corpului și să nu-i fie alterate simțurile. Așa, nu poate fi primit la preoție acela căruia îi lipsește o mână, un picior, văzul, auzul, limba, nasul (C. 78 Ap.), cel ce nu poate suferi de loc vinul ori tămâia, sau i-ar lipsi un deget mai ales de la mâna dreaptă, cu care dă bine-cuvântarea; sunt respinși de la preoție și castrații de bună voie (C. 22 Ap.—C. 1 s. I ec.) precum și cei ale căror facultăți mintale sunt zdruncinate, cum sunt nebunii și idioții (C. 79. Ap.)

Candidatul de preoție trebuie să fie deplin sănă-tos și să nu sufere de vre-o boală, care l'ar împedeca de la împlinirea datoriilor sale preoțești; se cere încă să aibă o constituție tare și rezisten-tă spre a putea înfrunta toate asprimile vremii, spre a putea îndurâ toate oboselile și neajun-surile, la cari este expus în fiecare moment. Se cere asemenea o vârstă matură, ca să fie copt la minte și la trup, anume: 40 ani pentru a fi hi-rotonit Episcop, 30 ani pentru preot și 25 ani pen-tru diacon (C. 14 sin VI ec).

Se cere de asemenea ca cel ce este candidat de preoție să aibă pe cât cu putință o față și un chip plăcut, o statură potrivită, o vorbire clară și o voce cât se poate mai plăcută.

b) *Condițiuni morale.* Cu cât sufletul are un preț neasămănat mai mai mare de cât trupul, „*căci ce va da omul schimb pentru sufletu său?*“ zice Mântuitorul (Mt. XVI, 17), pe atât și curățenia sufletului și a vieții morale a preotului este mai de preț înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. De accia atât sf. Scriptură, cât și sf. Părinți și hotărârile sinodale cer candidatului de preoție, să fie împodobit cu anumite calități morale și o vrednicie deosebită.

Sf. Ap. Pavel scrie lui Timotei: „*Măinile curând pe nimeni să nu-ți pui. . . păzește-te pe tine însuși curat*“ (I, Tim. V, 22). *Se cuvine Episcopului (oricărei trepte preoțești) să fie fără de prihană, bărbat al unei femei, privighetor, treaz cuviincios, iubitor de străini, învățător, nu bețiv, nu bătăuș, ne doritor de câștig urât, ci blând, nesfadnic, nelacom*“ (I, Tim. III, 2—3 și Tit. I, 7—9).

Sfinții Părinți ca Grigorie de la Nazianz, Ion Hrisostomul, Vasilie cel mare ș. a. l. înțelegând cât de înaltă este misiunea preoțască și ce fel de însușiri morale trebuie să aibă un servitor al altarului, mult timp au fugit de preoție, iar când au primit'o, de și erau împodobiți cu calități morale neîntrecute până în ziua de astăzi, totuș au primit preoția cu multă sfială.

În special se cere, ca cel ce râvnește preoția să aibă credință dreaptă, nădejde tare și dragoste nefățarnică către Dumnezeu, probate prin vieată cuvioasă (evlavioasă) și curățenia moravurilor. Și de aceia nu sunt primiți la preoție persoanele de curând botezate, sau acei cari s'au botezat în timp de boală (can. 80 Ap.; C. 12 Neoc.), cei cari au căzut din credință în timpul persecuțiilor (C, 10 sin I ec.), apoi cei ce s'au dovedit, că au făcut furțișaguri, că s'au călcat jurământul făcut, curvarii,

preacurvarii, (C. 25, 61 Ap. C. 9 s. Neoc). ucigaşii, chiar cei fără voie, (Grig. Nis. 5), bătăuşii (C. 27 Ap.), simoniacii (C. 22 sin VI ec.).

Aceste condiţiuni morale sunt atât de trebuitoare candidatului de preoţie, în cât, chiar dacă din diferite împrejurări ar fi primit hirotonia, şi în urmă s'a dovedit, că a fost vinovat de asemenea păcate, canoanele îl exclud din treapta sa (C. 9 şi 10 sin I Ec).

Prin legea clerului mirean se mai cer şi următoarele condiţii morale de la cel care este a se hirotoni preot:—Să nu fi fost condamnat pentru vreo crimă, sau pentru vreunul din delictele următoare: fals, furt, înşelăciune, abuz de încredere, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri, delapidare de bani publici, mituire şi spargere de sigiliu, sau la o pedeapsă mai mare de 15 zile închisoare, pentru orice alt delict prevăzut de codul penal“ (Art. 15).

Astfel cel ce se pregăteşte pentru primirea hirotoniei este dator, ca neîncetat să gândească cu tot dinadinsul asupra înaltei chemări preoţeşti, ispitindu-se în tot timpul pe sine şi văzându-şi neajunsurile şi slăbăciunile morale, să se silească din răspuţeri a le înlătură şi a se împodobî cu tot felul de virtuţi, după cum îndeamnă Ap. Pavel în epistola către Filipini: „*Câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt prea iubite, câte sunt de laudă, orice virtute, orice laudă, acestea să gândească* (IV, 8).

Iar când ar vedea candidatul de preoţie că-i lipsesc aceste calităţi şi nici nu şi le poate însuşi atunci mai demn, mai de cinste şi mai folositor este şi pentru sine şi pentru biserică şi să-şi caute o altă ocupaţie în viaţă potrivită inclinărilor şi aptitudinilor sale.

§ 4.

Vieța ireproșabilă a preotului și curățenia
în căsnicie

Misiunea pastorală este dumnezească, atât după origină, cât și după scop și mijloace; este un oficiu în care lucrează direct mâna lui Dumnezeu, este o servire atât de înaltă încât Îngerii abea îndrăznesc a privi la ea cu frică și cu cutremur.—La această dumnezească slujbă este chemat preotul spre a fi ca organ văzut, ca reprezentant a lui Dumnezeu, spre a sevârși lucrul Lui și a vesti adevărul Său. Cel ce ș'a luat asupra-și această sfântă și dumnezească sarcină în tot momentul și pretutindene, trebuie să fie conștient de aceea ce este și reprezintă el, necontent să-și amintească, că odată îmbrăcat cu haina preoției, nu mai este cel de altădată și nici nu mai este al său; ci este îmbrăcat întru Hristos, aparținând de acum Lui și Bisericii Sale, este înoit după chipul Celui ce l'au rezidit pe el.

Așadar, cel ce a primit hirotonia e dator ca: în vorbe, în fapte, în mișcări, în felul de a se purta în toate momentele și împrejurările vieții, să fie în conformitate cu oficiul și misiunea ce el reprezintă. Să se silească ca în totul și pe cât cu putință, să urmeze pe Mai Marele Păstorilor Iisus Hristos, pe care nimene nu l'a putut vădi (învi novăți) de păcat, dându-se preotul singur pe sin turmei ca model de vieță și purtare, ca astfel ni mine să nu-l defaimă, după sfatul și îndemnul Ap Pavel, cari zice: „*Nimene să nu defaimă tinere țele tale, ci te fă pildă credincioșilor, în cuvânt în petrecere, în dragoste, în duh, în credință în curățenie* (I Tim. IV, 12) și toți să-î dea mărturie bună (I Tit. III. 7).

Numai când vieața preotului va fi în totul fără prihană și nevinovată ferindu-se de tot ce înjosește și scandalizază, și când va duce o vieață cuvioasă împodobită cu toate virtuțile, atunci va dobândi stima și încrederea păstoriților săi, cuvântul îi va fi cu plăcere ascultat și sfaturile îndeplinite. Numai atunci oile vor auzi glasul păstorului.

În special pentruca vieața preotului să fie fără prihană, va trebui:

a) Prin faptele și vorbele sale, să arăte o *adâncă credință în Dumnezeu și în toate adevărurile descoperite*, — pe care le învață Sf. Biserică creștină ortodoxă. — Să aibă în El *tare nădejde* că-i va dăruî bunurile ce a făgăduit aleșilor Săi,—și oricare ar fi necazurile și durerile, ce l'ar lovi în vieață, să nu se întristeze, ca cei ce n'au nădejde. — Să fie adânc pătruns de *dragostea lui Dumnezeu*, care se face văzută în dragostea pentru Biserică, pentru rugăciune, în dragostea de misiunea sa și în dragostea către fiii săi sufletești;— iar această dragoste să fie ca și aceia, pe care au avut-o Iisus Hristos pentru Biserica Sa, în cât ș'au dat sufletul preț de rescumpărare pentru ea.

b) Este dator preotul să arăte cel mai mare respect atât față de Biserică cât și față de toate obiectele sfințite trebuitoare cultului și ierurgiilor bisericești. Când a intrat în Biserică să fie cu deplină evlavie vrednică de casa lui Dumnezeu, și servindu-se de obiectele sfințite, să umble cu dânsesele cu bună-cuviință. Preotul, care nu are destul respect față de cele sfinte, săvârșește un sacrilegiu și dovedește necredință și înstrăinare dela Dumnezeu. Orice serviciu religios public ori particular să-l săvârșească cu cea mai adâncă cucernicie și

bunăcuvîință, cu credință și din inimă, fără grăbire și fără a îndrăzni să lese ceva din rugăciunile și formele hotărâte prin tipicul și practica bisericească. Întreaga ființă a preotului în timpul rugăciunii să inspire și să întărească convingerea în credincioși, că el singur este pătruns în adâncul sufletului de puterea ei și simte mult tot ceea ce face. — Cea mai mică știrbire în serviciile religioase ori lipsă de evlavie, are cea mai dăunătoare înrăurire asupra sufletului creștin. — Se mai cere de asemenea, ca preotul să cunoască bine rânduiala diferitelor ierurgii, ca nu cumva făcând greșeli în cetire ori în mișcare, să devină obiect de răs și de critică.

Evlavia către cele sfinte să fie curată și lipsită de superstiții și bigotism, să fie sinceră și nefațarnică, departe de orice ipocrizie și farisaism, căci falșitatea se simte imediat și atunci se distrug sufletele în loc să fie întărite.

c) Față de sine însuși preotul întotdeauna trebuie să aibă cea mai mare băgare de samă, considerând persoana sa nu numai ca om și ca creștin, dar încă în tot momentul, să-și amintească de înalta demnitate preoțească, cu care este îmbrăcat. Deci este dator să aibă cel mai desăvârșit *respect* de persoana sa, ca astfel să-și poată atrage respect și dela enoriașii săi. Respectul de sine se va arăta atunci, când atât sufletul cât și trupul preotului vor rămâne curate și neîntinate cu gânduri, vorbe ori fapte necuvioase.

Respectul de sine se arată atunci, când preotul se silește din toate puterile a-și îmbogăți mintea cu tot felul de cunoștinți folositoare servirei sale când înțelepciunea cea de sus îl călăuzește și când frica Domnului, care este începutul înțelepciunii

il stăpânește. Preotul se respectă și atunci, când nu dă loc în inima sa decât la sentimente nobile și frumoase, înădușind și alungând pe cele contrare și neîncetat rugându-se cu psalmistul: *«Inimă curată zidește întru mine Dumnezeu!»* — Se respectă preotul, când dorește și lucrează cu stăruință numai ceiace este bun și folositor bisericii, neamului și patriei, când preotul se silește a deprinde și a-și întări voia la împlinirea poruncilor Domnului și *în legea Lui cugetă ziua și noaptea*, putând zice împreună cu Apostolul neamurilor: *„că întru dreptate și întru curăția cea Dumnezeiască, nu întru înțelepciunea trupească, ci întru Darul lui Dumnezeu am petrecut în lumea aceasta“* (II Cort. I, 12). Atunci desigur va câștiga respect dela păstoriții săi și nimeni nu va îndrăzni a-i impută ceva.

d) Ireproșabilă va fi purtarea preotului, când va fi cumpătat în toate plăcerile și poftele corporale, privindu-le pe acestea nu ca scop al vieții, ci ca pe niște mijloace a unui scop mai înalt, în toate păzind o măsură cuviincioasă după învățătura Apostolului care zice: *«Ori de mâncați, ori de beți, sau altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți»*. (I Cort. X, 31).

Necumpătarea preotului în mâncare și mai ales în băutură este cea mai josnică pildă în ochii parohienilor săi și prin aceasta preotul își pierde stima și respectul lor. El este dator a se păzi de aceasta cu atât mai mult, cu cât el are misiunea de a combate beția, cel mai distrugător viciu, ce omoară pe mulți. Chiar în ocaziunile și petrecerile cele mai nevinovate familiare, dela care nu se poate sustrage, preotul încă e dator, să fie cumpătat și cu multă prevedere.

Deasemenea demnitatea preotului cere, ca și în îmbrăcăminte, să păzască buna cuviință și modestie. Pe cât de necuviincioasă este o îmbrăcăminte murdară și neîngrijită, pe atât de nepotrivită este o îmbrăcăminte luxoasă și cu culori variate. Preotul trebuie să știe că frumusețea sa nu stă: „*În împletiturile părului și a înfășurăturii aurului sau a îmbrăcăminteii hainelor, ci în omul cel ascuns al inimii.... într-o nestricăciunea duhului celui blând și lin, care este înaintea lui Dumnezeu de mult preț*“ (I Petru III, 3-4). Foarte bine se potrivește preotului și zicătoarea: „*Să se poarte cum — îi vorba și să vorbească cum — îi portul.*»

Cea mai mică neseriozitate din partea preotului în haine și port îi atrage critica și ridicolul.

e) Vieață ireproșabilă va avea preotul, când în relațiunile cu ceilalți oameni, se va purta cu bună cuviință, dând respectul și cinstea cuvenită fiecăruia: pe cei mai bătrâni tratându-i ca pe niște părinți, pe cei de o vârstă, ca pe niște frați; iar pe cei mai tineri, ca pe chiar copiii săi. Când vine față de parohienii și fii săi sufletești, în orice ocazie preotul să nu aștepte a i se arăta semne de respect, chiar de și el le merită, ci e bine ca el mai întâi să-i provoace la aceasta prin o salutare cuviincioasă, demnă și plină de dragoste, urmând pildei Mântuitorului, care în totdeauna saluta pe ucenicii și ascultătorii săi, zicându-le „*pace vouă*“.

f) Pe lângă cinstea și onoarea arătată altora, preotul singur e dator, să se silească a și agonisi aceste frumoase însușiri, care îi sunt atât de trebuitoare, încât sunt identificate cu preoția, după cum se vede din modul de adresă și titulara, cu care

păstoriții onorează pe părintele lor sufletesc, numindu-l „*cinstite părinte*“ ! „*onorabile părinte*“ !

Sf. Ap. Pavel zice : „*Se cuvine Episcopului să fie cucernic*“ (I Tim. III,₂; Tit. II,₂. 7).

Cinstea este cununa cea mai prețuită a preoției și cu adevărat Ap. Pavel o consideră mai de preț de cât chiar viața aceasta : „*Mai bine, zice el, îmi este mie a muri, de cât lauda (cinstea) mea să o facă cineva zădarnică*“ (I Cort. IX, ₁₅).

Dacă orice om, ce și-a pierdut cinstea, este ca un mort între vii, apoi cu atât mai mult un preot necinstit este obiectul celui mai înjositor scandal între păstoriții săi.

Spre a nu i se putea face această grea și rușinoasă imputare, va trebui ca preotul, în totdeauna în relațiunile cu lumea să se poarte cu cea mai mare curățenie sufletească și sinceritate, să nu ascunză nici să schimbe adevărul; vorbele și faptele sale să pornească din inimă curată, libere de orice considerațiuni personale, de calcule și prejudeții. Să-și dea cuvântul cu multă chibzuință și precumpănire, dar când și l-a dat odată, să și-l țină cu cea mai mare sfințenie, căci mult pierde preotul, care nu se ține de cuvânt, sau se poartă ca o trestie clătită de vânt. În afacerile materiale, nimene să nu-i poată imputa vre-o incorectitudine, ci să fie cinstea personificată, căci numai așa va aduce mari foloase misiunii sale pastorale.

g) Să păzască cea mai mare prudență în expresiuni și în purtare față de orice om, dar mai ales față de persoane de distincție, sau cu cari nu are ocaziune a veni mai des în contact, căci cea mai neînsemnată greșală atrage preotului critici aspre și ridicolul. În tot momentul să-și amintească de sfatul Mântuitorului, care zice : „*Fiiți*

înțelepți ca șerpii și simpli (sinceri) ca porumbii (Mt. X₁₆).

h) E necesar ca preotul să fie foarte circumspect, când stă față de femei; și dacă nu-i șade bine să întrebuițeze așa numitele manieri elegante și cavaleresti, ce l'ar face ridicol, — apoi cu atât mai mult trebuie să se păzască, ca nu cumva prin vorbe, priviri, gesturi or mișcări nehibzuite, să dea loc la presupunerea, că el ar avea oarecare intenții nepermise, ceia ce ar avea ca rezultat jignirea simțământului religios-moral și deconsiderarea tuturilor preoților. Nu-i sunt iertate preotului nici așa numitele glume prietinești, căci chiar de se par pentru un moment plăcute, totuș ele contribuie la pierderea seriozității, ce trebuie să caracterizeze pe un preot.

i) Pentru ca preotul să fie scutit de critici, va trebui, ca el încă să se poarte cu aceeaș dragoste față de toți fii săi sufletești, nefăcând deosebire de clasă, de avere și de rang, ci servind pe toți deopotrivă cu aceeaș bunăvoință, știind că înaintea lui Dumnezeu: „Nu este Iudeu, nici Elin, nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească nici femeiască, ci toți una întru Hrisos Iisus” (Gal. III, 28).

Astfel purtându-se preotul își va atrage respectul și cinstea din partea enoriașilor săi și va împlini dorința Apostolului Pavel: „Ca nimene să nu defaimă tinerețele sale, dându-se pildă credincioșilor, în cuvânt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință și în curățenie” (I Tim. IV, 12).

Continuare.

j) Datoria de căpitenie a preotului de a-și păzi vieața neprihănită și de a nu se face obiect de critică în fața fiilor săi sufletești îi impune, ca

el să aibă cea mai mare grijă, ca nu cumva să se încuibeze în sufletul său păcatul *mândriei*, pe care Sf. Scriptură îl numește „*păcatul diavolului*“, și care constă în nemăsurata prețuire a meritelor sale și înjosirea și neconsiderarea altora, în nechibzuita dorință de slavă deșartă, de onoruri și chiar laudă nemeritate. Acest păcat atrage cel mai mare dispreț asupra oricui l'ar avea, dar mai ales asupra preotului. Oricâte alte calități frumoase ar avea un preot, dacă el va fi mândru și îngâmfat cu păstoriții săi, toate acele calități nu vor prețui nimic și nici îi vor folosi la ceva; iar poporul la rândul său va fi și el răce și indiferent față de dânsul, ba chiar îl va disprețui. Aici mai mult ca oriunde se aplică minunat cuvintele Mântuitorului: „*Cu ce măsură veți măsura, cu aceea vi se va măsura, cu vârf și îndesat*“ (Mc. IV, 21).

Mândria atrage nu numai disprețul oamenilor, dar *îndepărtează pe preot și de la Dumnezeu și-l înstrăinează de Harul său* (Iacob IV, 6).

k) Preotul fiind dator a se feri de mândrie, trebuie să se îmbrace cu virtutea *umilinței creștine*, (smerenia) după îndemnul Mântuitorului care zice: „*Învățați-vă de la mine că sunt blând și smerit cu inima*“ (Mt. XI, 29). Această virtute o dobândește, când neîncetat va cugeta pe de o parte la înalta demnitate la care e chemat, iar pe de altă parte la slăbăciunea și neputința sa, neatribuindu-și sieși nici un merit, ci Harului lui Dumnezeu, zicând ca și Apostolul Pavel: „*Prin Harul lui Dumnezeu sunt, ce sunt*“ (I Cor. XV 10) și imitând pe acest Apostol, care cu toate meritele sale extraordinare, totuș se *smereste până a se considera ca nevrednic de a purta numele*

de apostol (I Cor. XV, 8-9). Apoi umilintă și modestie creștină va arăta preotul, când în relațiunile cu oamenii, se va sili să poarte neputințele celor slabi, lucrând nu spre plăcerea sa, ci spre plăcerea aproapelui, în bine spre zidire (Rom. XI, 1-2). „Nimic să nu facă prin prigonire sau prin mărire deșartă, ci în smerenie pe altul socotind a fi mai de cinste de cât pe sine.“ (Filip II, 3). Pe cât însă e de recomandată preotului, umilinta creștină, pe atât de mult el trebuie să se ferească de slugărnicie și înjosire care atinge însușoficiul sau demnitatea preoției.

1) Pentru ca persoana preotului să fie vrednică de respect, apoi el trebuie, să se caracterizeze și prin blândeță. „Se cuvine Episcopului să fie blând . . . să fie lin cătră toți, fără de răutate“ (I Tim. III, 3; II, T. II 24). Blândeța arată o inimă bună și îngăduitoare, ea atrage păstorului iubire și respect din partea fiilor săi sufletești. Un suflet blând păstrează în totdeauna și cătră toți, o purtare binevoitoare, prietenească, și îngăduitoare, arătând fie-căruia dragoste creștinească. Preotul blând trebuie să-și păstreze pacea și liniștea sufletească, chiar în împrejurări neplăcute și supărătoare; iar prin această îi va crește meritul foarte mult, căci și Mântuitorul: „Ocărându-Se împotriva n'a ocărât și pătimind n'a îngrozit (I. Petr. II. 23) pe călăii Săi, ci din contra S'a rugat pentru dânșii“.

Preotul e dator a arăta blândeță și liniște sufletească chiar atunci, când va fi nevoit să mustre și să certe greșelile și nedreptățile fiilor săi sufletești, fără însă a da loc mâniei în inima sa; „știind că mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu“ (Iacob I, 20).

Dacă este o cerință atât de imperioasă impusă preotului de a nu răspunde de cât cu liniște su-

fletească și blândețã chiar celor ce-l provocã, cu atât mai mult el este dator, sã se fereascã ca de foc, sã nu provoce pe nimene cu nimic supãrãtor și jignitor.

m) Deasemenea preotul este dator, sã fie cu cea mai mare bãgare de seamã, ca nu cumva sã se sãlãșlueascã în sufletul sãu pãcatul *mãniei*, care întunecã dreapta judecatã și este începutul și izvorul tuturor nedreptãților și faptelor criminale. — Tot așa el va trebui sã fugã ca de un mare și pãgubitor rãu, de discuții aprinse și înverșunate, de sfezi, de procese și de tot ce poate întreține dușmãnia, știind cã el este servitorul și urmașul Celui ce au adus pacea pe pãmânt.

Cu atât mai mult încã trebuie, ca preotul sã se fereascã, ca sã nu ajungã la înjositoarea stare de sãlbãticie, de a se bate cu cineva sau a lovi pe fii sãi sufletești. Spiritul, de care trebuie sã fie pãtruns preotul ortodox, este de a bine-cuvãnta și tãmãdui neputințele fiilor sãi, iar nu de a lovi și de a zdrobi.

În învățãturile pastorale pe care Sf. Ap. Pavel le dã lui Timotei și lui Tit, oprește pe Episcop și pe prezbiter *de a fi mãnios, sfadnic și bătãuș* (I Tim. III, 3, Tit. I, 7).

n) Temelia pe care s'a clãdit creștinismul în lume este *dragostea cãtrã aproapele*, fãrã de care nici dragostea cãtrã Dumnezeu nu are valoare. Dragostea cãtrã aproapele însã nu se poate pricepe fãrã acte de milostenie sufletești și trupești;—și numai creștinismului îi revine meritul, cã a putut tãmãdui multe rane, de care suferea lumea pãgãnã, și a fãcut sã înceteze multe dureri și amãrãciuni.

Preotul fiind propovãduitorul înaltului principiu

de caritate creștinească, trebuie să fie totodată și un exemplu viu al celui mai nobil simțământ; numai atunci semânța creștină va prinde rădăcină, numai atunci sfatul său va fi implinit — și nu va auzi greaua și aspra imputare; „*doctore vindecă-te pe tine*“.

Astfel preotul trebuie să fie pătruns mai mult ca oricine de virtutea *iubirei de aproapele și a compătimirii*. Inima sa să fie simțitoare la toate nenorocirile și durerile fiilor săi și să nu le treacă cu vederea, precum au făcut preotul și levitul din vechiul testament, ci ca samariteanul plin de milă să aducă din propriile sale mijloace alinare și îndulcire: suferindului; văduvei, orfanului, bătrânul, neputinciosului, străinului etc; iar când mijloacele sale nu-i ar fi îndeșulătoare, atunci el să fie începătorul și susținătorul stăruitor a oricăror fapte filantropice particulare ori publice. Atunci va putea zice preotul ca și dreptul Iob: „*Ochii am fost orbilor și picioare șchiopilor; eu am fost tată neputincioșilor și am ajutat orfanului, carele nu avea ajutor* (Iob, XXIX, 12—16).

Precum la ajutorarea nevoilor și durerilor trupești preotul trebuie să fie în frunte, tot întâiu trebuie să fie el și la alinarea și la îndulcirea durerilor sufletești ale păstoritilor. De la graba și exactitatea, cu care preotul va căută să tămăduască acestea, atârnă progresul moral și religios al turmei, cum și buna stare sa materială. Preotul deci mai mult ca oricine, va trebui să mângâie, să sfătuiască, să învețe, să încurajeze, să întărească sufletele cele scârbite și să le alineze întristarea.

o) Pentru ca preotul să poată răspunde acestor

îndatoriri și să nu-și atragă imputarea năimitului, va trebui să fie scutit de *patima iubirei de argint și a câștigului urât*, pe care hotărât le oprește sf. Ap. Pavel (I Tim. III, 3; Tit. I, 7); să nu-și dea argintul său cu camătă și daruri necinstite, să nu râvnească, nici să primească, să se păzească de *patima lăcomiei și a avariției*, care suunt mama tuturor nedreptăților, furtişagurilor, impilărilor și a unei vieți mizerabile, după cum zice Sf. Ap. Pavel: „*Cei ce vor să se îmbogățească cad în ispite și în curse și în multe poște nebunești și în vătămare... căci iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților*“ (I Tim. VI, 9—10).

Nimic nu atrage preotului mai mult dispreț ca lăcomia și avariția; iar cele mai adânci dezbinări dintre păstori și păstorite au fost provocate de aceste patimi.

Păzindu-se preotul însă de aceste patimi, nu-i este oprit de a se folosi de darurile benevole, ce-i aduc fii săi sufletești din dragoste; și a face chiar cuviincioase economii, din care să-și poată întâmpina nevoile familiare și cele ale parohienilor săi.

O condiție esențială din partea preotului spre a-și putea împlini datoria dragostei către parohienii săi, este să fie harnic și activ; să nu se lenească, nici să pregete în săvârșirea binelui, ci din contra singur să caute ocaziunea de a-l săvârși; să fie neadormit și să lucreze ziua și noaptea, cu timp și fără de timp,—ca astfel să nu audă strașnica imputare de la oameni și de la veșnicul Judecător că a fost *slugă vicleană și leneșă*.

§ 5.

Curăţenia preotului în căsnicie.

Vieaţa preotului pretutindene şi în toate împrejurările trebuie să fie model de cuvioşie, ca astfel pe de o parte, să fie scutit de critici, iar pe de altă parte dând exemplu parohienilor săi, să fie îndemnul cel mai puternic al îndrumării lor spre o vieaţă bună.

Animalitatea şi înverşunarea sexuală a fost în totdeauna izvorul celor mai mari răle sociale: a boalelor, a sărăciei şi a distrugerii familiei şi a neamului. Această patimă este cu atât mai primejdioasă societăţii, cu cât ea pătrunde şi-si găseşte loc în toate păturile sociale.

Astfel în această direcţiune preotul va avea mult de luptat, dar spre a lupta cu succes, trebuie ca el singur, ca şi în alte direcţiuni, să fie mai întâi de toate model de castitate şi de curăţenie trupească.

Încă înainte de căsătorie şi de hirotonie, preotul trebuie să-şi fi păzit tinereţele sale absolut curate şi să fi intrat în căsătorie virgin de orice păcat trupesc, ceea ce este o condiţie indispensabilă pentru hirotonie (C, 17 Ap.); şi tot aceeaş condiţiune se cere şi pentru soţia sa. „*Se cuvine Episcopului (prezbiterului) să fie fără de prihană barbat al unei femei*“, (I Tim- III, 2) zice Ap. Pavel. Iar după căsătorie trebuie se trăească cu soţia sa în cumpatare şi moderaţiune „*Stăpânindu-şi vasul său întru sfinţenie şi cinste, iar nu în pofta pătimaşă ca şi păgânii, cari nu cunosc pe Dumnezeu*“, (I Tesl. IV, 4—5) „*şi având soţie să fie ca cel ce nu are*“ (I. Cort. VII, 29).

Deasemenea şi soţia preotului trebuie întru toate

să fie credincioasă legăturii conjugale; iar această datorie este atât de absolută, încât preotul, a cărui soție a calcat curățenia conjugală, sau trebuie să se despartă de ea, sau este depus din demnitatea preoțască (C. 8. Neoces).

Dacă unui preot i se cere viață cumpatată cu însăși soția sa, cu atât mai mult el trebuie să observe cea mai desăvârșită curățenie în afară de legătura conjugală. Canoanele bisericești (C. 25 Ap.; c. 4 sin VI ec) caterisesc pe Episcopul, presbiterul și diaconul întinat cu femei străine, ca pe niște nevrednici de dumnezeiasca servire, la care Îngerii numai privind se cutremură.

Chiar în relațiunile sale pastorale preotului i se cere multă înțelepciune și prudență, când vine în contact cu femei și mai ales cu de acelea a căror reputație este îndoelnică, ca astfel nici să fie presupus de vre-o incorectitudine. „*Se cuvîne Episcopului (presbiterului) să fie neprihănit*“ (I Tim. III, 2; Tit. I, 8 «și nimeni să nu dafaimie tinerețele sale», (II Tim. II, 22).

Tot asemenea și preotul văduv este dator a păzi cea mai mare curățenie trupească, ca astfel să nu fie un obiect de scandal și de dispreț al fiilor săi sufletești.

§ 6.

Educațiune specială, veghere și întărirea voinței în lupta cu ispitele.

Însemnătatea misiunii preoțești precum și caracterul său divin și veșnic pretind, dela cel ce se devotează acestei chemări o specială pregătire și educațiune, potrivit cu scopul ce urmărește această misiune.

Dacă e necesară o pregătire specială pentru

orice fel de ocupațiuni publice ori private, fie cu caracter intelectual, moral ori material, cu atât mai mult e necesară pregătirea și educațiunea specială pentru preoție. Aici, mai mult ca oriunde, persoana trebuie să fie pătrunsă în adâncul sufletului de importanța și sfințenia misiunii ce are a îmbrățișa; să se identifice, așa zicând, cu toate cele ale preoției, să o iubească mai mult ca pe bunul cel mai înalt și să simtă mulțămire și bucurie numai în biserică și cu cele bisericești și preoțești.

Aceste simțiminte însă nu se dezvoltă în sufletul viitorului preot prin mijloace teoretice, ci numai prin o timpurie și neîntreruptă obișnuință cu cele bisericești și preoțești, *prin exemple și exerciții cu acte de cucernicie*. De aceea este necesar ca preotul să fi fost, așa zicând, format în biserică, crescut în atmosfera bisericească, să fi fost hrănit și să fi respirat duhul bisericii, ca astfel să poată zice cu Psalmistul „*Râvna casei Tale m'au mâncat (Dumnezeule!) (68-9)!*“

Numai o creștere bisericească aprinde în suflet dragostea și devotamentul pentru misiune și asigură succesul pastoral. Oricât de îngrijită ar fi educațiunea și pregătirea preotului din orice alt punct de vedere, ea nu ar fi complectă, fără creștere în duhul bisericesc, căci va face din preot un luminat și corect funcționar bisericesc, *niciodată însă un preot pătruns și conștient de misiunea sa și bisericii nu-i trebuiesc funcționari ci misionari și apostoli*.

Preotul fiind păstorul unei turme, pe care o va conduce prin toate împrejurările vieții, are nevoie și de o creștere și pregătire intelectuală. El cu adevărat trebuie să fie lumina lumii.

Preotul pentru a răspunde cu succes tuturor trebuințelor sociale, se cuvine ca pe lângă cunoștințele teologice speciale, să fie înzestrat și cu cunoștinți generale cât se poate de complete, potrivit gradului de cultură și de civilizație socială.

El trebuie să aibă cunoștință despre evenimentele și dezvoltarea istorică a omenirii, dar mai ales a neamului său, ca astfel având înaintea ochilor oglinda trecutului, să poată fi un destoinic îndrumător al poporului către idealul său în viitor.—

Trebuie să aibă o cât mai dezvoltată cunoștință a științelor pozitive, care pe deoparte îi lărgesc orizontul cugetării, iar pe de alta îl pun în pozițiune de a răspunde mai ușor și tuturor obiecțiunilor și îndoelilor religioase, stabilind astfel armonia firească dintre știință și religie.

Preotul are de asemenea nevoie de cunoștinți literare și limbistice, clasice și moderne și mai ales ale limbei materne, ca astfel să poată avea la îndemână cât mai multe izvoare de cugetare omenească profană și religioasă, ce-l ridică într'o atmosferă mai luminoasă și care are o înrâurire hotărâtoare asupra încrederei și ascultării, ce trebuie să inspire fiilor săi sufletești.

Nu mai puțin preotul trebuie să aibă și o cultură artistică, care nu numai că are o profundă înrâurire asupra educațiunii sufletului; dar în același timp prin aceasta, se pune în concordanță cu tendința perpetuă a bisericii creștine, care întotdeauna a fost promotoarea și susținătoarea culturii artistice și estetice, din toate punctele de vedere, pentru înălțarea și inobilarea sufletelor omenești.

Mai presus însă de toate aceste cunoștinți, preotul nu trebuie să fie lipsit de cunoștințele filozofice,— căci dacă prima condițiune pentru realizarea reli-

giunei este pogorârea lui Dumnezeu la om, descoperindu-i adevărurile eterne,—apoi a doua condițiune asemenea celei dintâi este, ca și omul să se înalțe cu gândirea, cu simțirea și cu voința la Dumnezeu căutând să-și explice rostul său pe pământ.

În general preotul are absolută datorie, de a se sili să fie deapurura superior mediului-încunjurător, după cum din punct de vedere moral, așa și din punct de vedere cultural. Și de aceea pe lângă o temeinică asimilare a cunoștințelor dobândite în școală, apoi încă o sfântă datorie are, ca neîncetat în cursul vieții sale să citească și să se instruiască neconținut fiind deapururi în curent cu progresele culturale ce le realizează societatea. — Numai astfel va putea să se mențină la reputația *de om cu patru ochi* și se va impune cu stimă și respect tuturor celor ce-l încunjoară.

Preotul fiind însărcinat să povățuească poporul său prin toate împrejurările vieții, trebuie să aibă o minte luminată și îmbogățită cu cunoștinți variate, ca să nu fie un conducător orb.

Fiind judecătorul diferitelor neînțelegeri familiare și sociale, preotul va trebui să aibă o putere de judecată pătrunzătoare, vederi largi și să fie pătruns de duhul dreptății, ca astfel să liniștească spiritele, să le împace și să aducă ordinea și mulțumirea între ele.

Preotul va veni adesea în contact cu diferite persoane și autorități, cari, fie din necunoștință, fie din ambiție deșartă, vor atinge oficiul său;—și în asemenea împrejurări preotul trebuie să fie cu mult tact, înțelepciune și prudență, ca să nu jignească pe nimeni și nici el să nu rămână umilit.

Mântuitorul a prevăzut toate împrejurările grele, prin care vor trece discipolii Săi și de aceea le

zice: „*Fii înțelepți ca șerpii*“ (Mt. X, 16). Iar Ap. Pavel spune lui Timotei: „*Se cade episcopului (preotului) să fie învățător*“ (I Tim. III, 2), și despre sine zice: „*Tuturor toate m'am făcut, ca măcar pe unii să-i dobândească*“ (I Cort. IX 21)

Din cele zise, se vede lămurit, că preotul are nevoie și de o pregătire și cultivare intelectuală specială și generală, ca astfel să dobândească: o *imaginație vie și bogată, o memorie și o prevedere dezvoltată și o judecată sănătoasă, pătrunzătoare, dreaptă și serioasă*. Acestea îl vor ajuta foarte mult și în dezvoltarea darului vorbirei, care este atât de necesar preotului.

Toate acestea, pe lângă ceea-ce Dumnezeu a dat fiecăruia în mod natural, se dobândesc și se dezvoltă prin muncă stăruitoare și sirguintă în școală și mai ales în afară de școală, în tot cursul vieții.

II. Cultura viitorului preot e complectă numai, când pe lângă instrucțiune, adică pe lângă luminarea și cultivarea minții, i se dă și *educația necesară special*, adică când și inima este înobilată și înzestrată cu simțiri alese și frumoase, preoțești, iar voința este întărită prin deprindere din copilărie la acte potrivite misiunii preoțești. Numai cu asemenea condițiune însușirile minții vor avea preț și efect. Instrucțiunea formează pe omul cult și destoinic de multe fapte alcătuite cu meșteșug; educațiunea însă formează pe omul bun și destoinic de a-și împlini cinstit și conștiincios lucrul cel bun, ce i s'a încredințat.

Așadar, este cu atât maide trebuință ca viitorului preot să i se înceapă educațiunea în direcțiunea bisericească și preoțească încă din frageda copilărie.

Este necesar dar, ca cei ce se pregătesc pentru

misiunea preoțească, încă din casa părintească să se deprindă în religiozitate și moralitate, — să li se insuffle iubirea și respectul de biserică și cele bisericesti,—să fie deprinși cu rugăciunea cât de deasă, cu postul, cu modestia, cu înfrinarea, cu ostenețele, cu răbdarea, cu fapte de dragoste creștinească și în fine cu tot felul de fapte bune și frumoase abătându-i totodată de la cele răle, cum și de la contactul cu oamenii răi și înnărașiți.

Aceste deprinderi cu faptele bune și morale în copilărie le însuflă părinții cu cuvântul și cu fapta. Așadar, în mare parte direcțiunea inimei și a voinței pentru preoție, se întipărește de cătră părinți, și aceasta are mare putere, pentrucă întipăririle din copilărie rămân pentru toată viața.

Educațiunea se continuă în școala bisericească, unde se face și instrucțiunea și unde se întipărește cu tot dinadinsul caracterul vieții și duhului preoțesc. Astfel aici viitorul preot trebuie să se sânguească nu numai a întări și desvolta toate deprinderile bune și frumoase, dar încă prin supunerea și ascultarea de educatori, să înlătore orice neajuns ce ar avea și să devină desăvârșit de destoinic pentru dumnezeasca misiune preoțească.

Frica de Dumnezeu, evlavia și venerația față de cele sfinte, respectul și buna cuviință față de oameni, supunerea la ordine, împlinirea datoriilor, îngrijirea cuviincioasă a corpului și a îmbrăcăminteii, ținuta, mișcările, purtarea în școală, și afară de școală, sunt semnele după care se poate judeca un viitor preot și dacă va merita să i se spună: „ *vrednic este*“

Voința și caracterul. În activitatea pastorală facultățile intelectuale și cultivarea lor sunt mijloacele, — educația inimei este îndemnul, — iar educația voinței și formarea caracterului este realizarea scopului pastoral.

Înalta misiune pastorală țintește a face pe om : ca fiind în corp, să trăiască după spirit, locuind pe pământ să râvnească ceriul,—fiind înconjurat de plăceri, să nu fie stăpânit de ele, ci să le stăpânească, să înlătore răul, să nimicească minciuna, să alunge durerea, să mântue pe om din cursele celui viclean și să-l conducă pe calea cea strâmtă a virtuții, pe care va găsi mulțumirea și îndes-țularea sufletească și trupească, fericirea pămân-tească și cerească.

Dar pe cât de folositor și sfânt este scopul ace-ței misiuni, pe atât de strâmtă și întortochiată este calea și tot pe atât de numeroși sunt dușmanii și pedicele, ce trebuie a-le înfrunta preotul.

În ajungerea scopului său, preotul se va lupta : cu poftele și plăcerile trupești, cu răutatea și in-vidia diavolească și omenească, i se va opune : mândria, aroganța și duhul veacului acestuia, se va lupta cu ispite venite de la diavol și de la lume, ba se va lupta chiar cu sine însuși; va avea a se lupta cu sărăcia, cu elementele naturii și cu nenumărate alte neajunsuri, la cari este expus de multe și felurite împrejurări.

În fața acestor numeroși și diferiți dușmani, tre-buie ca și preotul să fie întrarmat puternic, ca să poată înfrunta săgețile vicleanului cele aprinse.

Astfel preotul se va întrarma cu :

a) *Credința*, prin care va putea învinge greu-țățile cele mai mari și care s'ar părea cu neputință de trecut.—Însuș Mântuitorul Iisus Hristos la să-vârșirea actelor mari și minunate a cerut credință;—și a spus că numai celui credincios îi sunt toate cu putință.(Mt.XVII,20). Iar Sf.Evanghelist Ion întreabă; „*Cine este cel ce învinge lumea, fără numai*

cel ce crede, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?" (I Ioan V, 5).

b) Credința nestrămutată va trebui să fie însoțită de *nădejde tare*, că Dumnezeu îi va da ajutorul său, căci cel ce nădăjduște nu se rușinează nici se întristează (Ps. XXIV, 3.) și mila Domnului îi va încunjura.

c) *Dorința ferbinte* de a aduce binele la îndeplinire, izvorită din *dragostea cătră Dumnezeu și cătră aproapele*, căci *dragostea toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduște, toate le răbdă și nici odinioară nu cade* (I Cort. XIII, 7). *Ea este veșnică.*

d) *Hotărîre nestrămutată.* Întărit în credință și nădejdea ajutorului dumnezeesc, preotul după o matură chibzuință hotărîndu-se pentru împlinirea unei fapte nobile, să rămână statornic și nestrămutat în această hotărîre, fără a se clăti ca o trestie bătută de vânt, ci după cum îndeamnă Ap. Pavel: „*Ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie puternic și a îndemna prin învățătura cea sănătoasă și a certa pe cei ce grăiesc împotriva* (Tit. I, 9).

e) *Sârguință stăruitoare.* Îndată ce preotul a luat o hotărîre și a început vreun lucru oarecare, el trebuie să-și desfășure toate puterile intelectuale morale și fizice, lucrând cu timp și fără de timp neîncetat până va ajunge la bun sfârșit și nimic să nu-l poată opri în cale: „*Nici necazul, nici strâmtorarea, sau goana sau foamea, nici golăteala, nici nevoia, nici sabia,*” (Rom VIII, 35), ci să poată zice împreună cu Apostolul neamurilor: „*Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit*” (II Tim IV. 7).

f) *Răbdarea și statornicia.* Un preot trebuie

să se caracterizeze încă și mai mult prin *răbdare*, calitate neaparat trebuitoare servirei sale. Preotul are de întimpinat multe neplăceri și greutăți, ba chiar critici nedrepte și ocări, — întâmplându-se ca în actele cele mainobile să găsească împotrivire. Dacă preotul s'ar aprinde în asemenea împrejurări și ar răspunde cu aceiaș măsură, atunci ar perde cauza chiar de la început și astfel s'ar expune la rușine.

În asemenea împrejurări preotul trebuie să fie foarte prudent, să-și păstreze sângele rece și să sufere toate cu răbdare și resemnațiune, — urmând exemplul Mântuitorului și amintindu-și, că El a zis: „*Că numai care va răbda până în sfârșit, acela se va mântui*“ și după cum și Ap. Pavel în deamnă: „*Ca în toate puindu-ne înainte ca slujitori ai lui Dumnezeu, în multă răbdare în necazuri, în nevoi, în strâmtorări*“ (II Cor. VI, 4)

Preotul silindu-se a-și însuși aceste virtuți, va ajunge încet și pe nesimțite să-și întărească voința în calea binelui și să-și formeze un caracter tare și hotărît; și astfel se va împotrivi și va rămâne tare în fața ispitelor celor mai ademenitoare și va înfrunta toate piedicele.

Prin aceasta va putea contribui la dobândirea acelor rezultate frumoase și mărețe, ce aduc mulțumire în omenire și o conduc pe calea progresului și încă va putea aștepta cu încredere mângâitoarele cuvinte ale mai Marelui păstorilor: „*Bine slugă bună și credincioasă . . . intră întru bucuria Domnului tău*“ (Mt. XXV. 21)

§. 7.

Buna dispoziție a preotului cătră rugăciune și biserică.

Rugăciunea este înălțarea sufletului nostru cătră Dumnezeu, prin care-I manifestăm: *crediunța nădejdea și dragostea noastră* deci rugăciunea este exprimarea întregului nostru simțământ religios.

În exterior rugăciunea este o convorbire a noastră cu Dumnezeu, după ce mai întâi cu spiritul ne-am ridicat și ne-am unit cu El. Este o comuniune de gândire și simțire cu Divinitatea.

Rugăciunea înălțând pe om de la cele pământești la cele cerești, îl reînsuflețește și-i prefăce întreaga sa ființă.

Ea îi luminează mintea deschizându-i un câmp mai larg de cugetare și gândire, îl face să înțeleagă mai lesne adevărurile divine cele nepătrunse și să le primească mai cu drag. Omul prin rugăciune devine mai credincios și mai evlavios.

Rugăciunea însufletând pe om, îl face să prețuiască mai bine valoarea bunurilor cerești și odată cu aceasta se aprinde în el și dorul de a le dobândi, întărindu-se astfel speranța în Cel ce le-a făgăduit.

Ca o urmare imediată și necesară a acestora, se desvoltă în suflet dragostea cătră Dumnezeu, care se arată prin fapte bune și astfel face din inima noastră un jertfelnic viu, de pe care se înalță mirosul cel cu bună mireasmă, cătră Cel Prea Înalt.

Pe lângă această înălțare, ce dobândește sufletul prin rugăciune, apoi el devine stăpân și peste bunurile și plăcerile trupești și pământești, dând fiecăruia adevărata sa valoare.

Astfel omul devine : mai bun, mai blând, mai îngăduitor și mai supus voiei lui Dumnezeu. Mai presus însă de toate omul capătă prin rugăciune cel mai puternic sprijin contra primejdiilor de tot felul, cel mai puternic scut contra ispitelor, cum și medicamentul cel mai sigur pentru alinarea și tămăduirea tuturor durerilor și amărăciunilor, ce ne pot lovi în lumea aceasta și de care nimeni nu este scutit, precum n'a fost scutit nici chiar Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Însuș Iisus Hristos s'a rugat Părintelui în tot cursul vieții sale pământești, dar mai ales în momente extraordinare, pentru ca să ne arate valoarea și folosul rugăciunii (Lc. VI, 12 ; Ioan XVII). El deasemenea a îndemnat pe ucenicii și urmașii săi să se roage (Ioan XVI, 23, 24) făgăduindu-le, că tot ce vor cere vor dobândi.

Apoștolii în adevăr că au recunoscut valoarea rugăciunii și neconținut s'au rugat în toate ocaziunile : *Iar noi vom petrece în rugăciune și în slujba cuvântului* (Fapt. VI, 4 ; 24-31 ; XX, 36 ; XXI, 5 ; Rom. I, 10 ; Efes I, 16 17 ; II Cort. XIII, 9 ; Iacob V. 14). Iar Ap. Pavel o recomandă expres lui Timotei (I Tim. II, 1-3).

Preotul ca slujitor al altarului și mijlocitor între Dumnezeu și om, ca cel ce este chemat, să aprindă și să mențină religiozitatea în suflete și să conducă pe păstoriți printre valurile acestei vieți, este dator mai mult ca oricine, ca întâi el să se hrănească cu plăcutele fructe ale rugăciunii. Ziua și noaptea, seara și dimineața și ameză-zi, în toate momentele și împrejurările vieții preotul e dator, să se roage lui Dumnezeu neîncetat, atât pentru sine și ai săi cât și pentru toate nevoile sufletești și trupești ale păstoriților săi.

Dragostea sa pentru rugăciune să fie atât de puternică, în cât nimic să nu-l poată detrage de la dânsa.

În rugăciunile publice și private, pentru ca în adevăr rugăciunea, ce el face să fie folositoare, pentru ca să pătrundă sufletul creștinului, ce o ascultă, și să străbată ceriurile până la Tronul Celui Prea Inalt, preotul are cea mai sfântă datorie, să facă rugăciunea cu cea mai mare evlavie.

Rugăciunea deasă, săvârșită de preot cu multă evlavie, nu numai că aprinde în sufletul său credința, nădejdea și dragostea, îndrumându-l pe calea unei vieți bune și sfinte; — dar totodată, întărește și înțește într'nsul Harul Duhului Sfânt și face să se strângă și mai mult acea legătură tainică între ființa sa și între misiunea preotească.

Pe lângă dragostea de rugăciune, de care trebuie să fie pătruns sufletul preotului, el mai trebuie să aibă și o deosebită bună dispoziție și dragoste pentru biserică și serviciile bisericești, în care se întrunesc și se arată toate simțirile și gândirile religioase ale preotului.

Numai acel cari găsește mulțumire și plăcere în biserică și în serviciile bisericești, îmbrățișând preoția cu adevărată dragoste, se poate numi cu dreptul *servitor al altarului*; iar cel cari n'ar simți această mulțămire, va face cu mult mai bine, nici să nu se mai îmbrace cu o astfel de haină.

Un preot, cari pătruns în adâncul sufletului său de dragostea aprinsă pentru biserică și cele bisericești, în totdeauna va merge cu drag la biserică și la vremea hotărâtă, și niciodată nu va întârzia, făcând să fie așteptat de ceilalți servitori sau de credincioși, și nici nu va lăsa serviciul

nefăcut. El va ști să-și chibzuiească așa fel toate ocupațiile sale pastorale și personale gospodărești încât să poată săvârși pe toate în bună rânduială.

Adevăratul preot al Celui Prea Înalt, odată ce a călcat pragul bisericii, devine un alt om; în el se prefac gândirile și simțirile așa fel, că toate cele lumești pentru dânsul rămân străine,—și nu-l mai stăpânesc de cât gândirile și simțirile deșteptate de locul cel sfânt și de serviciul dumnezeesc. În săvârșirea slujbei dumnezeiești un asemenea preot găsește atâta mângâere și mulțămire, încât nu așteaptă cu nerăbdare sfârșitul ei, ci din contra simte părere de rău, când se termină. Un bun preot însă, nici n'are când să se gândească la aceasta. Vrednicul slujitor al altariului și credinciosul urmaș al Marelui Archiepiscop va cugeta numai la frumusețile serviciilor bisericești și numai acestea îl vor stăpâni,—și se va sili a le da o cât mai mare pompă și strălucire, pentru a putea zice cu psalmistul: „*Râvna casei tale m'au mâncat, (Dumnezeule)*“ (psl. 68, 9), și să poată aduce jertfă plăcută lui Dumnezeu prin Iisus Hristos (I Petr. II 5).

Preotul, care din nenorocire nu va fi pătruns de aceste sfinte dispoziții și va necinști prin nepăsare și lipsă de respect biserica și cele bisericești, va primi aceiaș imputare, pe care Mântuitorul a făcut-o celor ce prefăcuse casa lui Dumnezeu în peșteră tâlharilor; — iar partea unui astfel de preot în adevăr că va fi cu furii și cu tâlharii.

§. 8.

Însemnătatea acestor dispoziții pentru viața pastorală.

Multă înriurire are purtarea preotului asupra fiilor săi sufletești în afară de biserică,—multă înrâurire și putere au asupra lor sfaturile și învățăturile preotului; dar toate împreună nu pot pătrunde mai puternic și mai adânc sufletele credincioșilor și nici nu pot înrâuri mai mult asupra lor, fie în bine ori în rău, de cât purtarea preotului în rugăciune și în biserică.

Creștinul vine la rugăciune și la biserică cu multă evlavie, și chiar dacă se observă câteodată și acte de puțină evlavie,—cei mai mulți din creștini le săvârșesc, ori din o deprindere rea și le fac fără să bage de seamă, ori că nu le fac din gând rău. Cu toate acestea chiar și cei neevlavioși și plini de răutate, privesc pe preot așa cum este el;—adică ca pe un slujitor al lui Dumnezeu, ca pe trimisul și mijlocitorul între om și Dumnezeu. De aceia, toate mișcările lui, vorbele, felul cum le pronunță și întreaga lui ființă trupească și sufletească sunt cu multă băgare de samă observate și cu multă scumpătate cântărite și măsurate de cătră toți cei din biserică. Când purtarea preotului este vrednică și potrivită cu timpul și locul cel sfânt, atunci toți cei de față sunt pătrunși până în adâncul sufletului lor de evlavia zugrăvită în fața și în mișcările preotului; li se aprinde focul sfânt al religiozității și a respectului pentru rugăciune, biserică și cele sfinte, — și chiar neevlavioșii se închină și se pleacă cu respect înaintea unui asemenea preot.

Pe când din contra, dacă un preot, din neno-

rocire, nu-și înțalege această sfântă și înaltă datorie și face rugăciunea cu răceală și de mântuială, iar în biserică se poartă necuviincios și fără respect,—atunci bunilor creștini li se umple sufletul de amărăciune și li sângerează inima văzându-se loviți tocmai de preot în cel mai sfânt simțimânt al lor, și astfel slăbește religiozitatea; iar cei răi sau își îndreptătesc purtarea lor, sau găsesc prilej de a-și bate joc de cele sfinte.

Cucernicia și evlavia sinceră și curată a preotului în rugăciune și în biserică este ca o putere magică, care în mod tainic, nepriceput și fără să se simtă pătrunde sufletele credincioșilor și le stăpânește.—Și nu puține cazuri s'au văzut, când necredincioși și indeferenți, cari n'au putut fi convinși prin argumente științifice, li s'au deschis sufletul și s'au lipit de Dumnezeu și legea Sa numai prin o astfel de înrăurire binefăcătoare.

Cât de puternică înrăurire are asupra succesului pastoral al preotului buna sa dispoziție pentru rugăciune și biserică, se vede lămurit din respectul, venerațiunea și dragostea, de care se bucură un preot evlavios și cucernic, în fața credincioșilor nu numai din parohia sa, ci și din altele îndepărtate,—precum și din credința adâncă, cu care vin creștinii la el, îi destăinuiesc păsurile și nevoile lor și-i cer cu credință și evlavios rugăciunile și binecuvântările sale.

Privind la evlavia și cucernicia bătrânilor preoți, oricine se încredințază pe deplin de acest adevăr.

CAP. II.

Vieața casnică a Preotului.

§. 9.

Cuvioșia vieții, observarea și cultivarea obiceiurilor bune în casa lui.

Preotul ca păstor trebuie să fie model turmei nu numai prin virtuțile personale, ci și prin vieața sa familiară.

Casa sa este un centru, cătră care se îndreaptă toate privirile și de aceea trebuie, să fie ca o școală, unde parohienii să vadă și de unde să se învețe toate virtuțile casnice și familiare. Pentru aceasta Ap. Pavel zice: „*Prezbiterului se cuvine a-și diriguî bine casa sa*“ (I Tim. III, 4).

Casa preotului îi servește ca o școală chiar lui, căci el aici își exercită mai întâi activitatea pastorală în mic și se învață, cum să-și conducă parohia sa, și de aceea Sf. Ap. Pavel spune: „*Că cel ce nu știe a-și diriguî bine casa sa, cum va putea îngriji de Biserica lui Dumnezeu?*“ (l. c.).

Numai acel preot va avea o înrâurire bine-făcătoare asupra păstoriților, în a cărui familie se vor practica numai virtuți și în casa căruia se vor vedea bune și frumoase obiceiuri.

1. Casa preotului trebuie să fie casă *cuvioasă*, și toți ai casei sale trebuie, să ducă vieața cea mai cucernică. Însuș Dumnezeu a ordonat, prin Moisi, fiecărui cap de familie ca să-și crească pe fiii săi în poruncile Sale: „*Să li vorbească despre ele pururea, șezând acasă, sau mergând în cale, culcându-se și sculându-se, precum și a le scrie*

pe pragurile casei sale și ale porților sale" (Deuter VI, 6-9) și deci cu atât mai mult preotului ce cere împlinirea acestei datorii.

Astfel se impune:

a) Ca toți casnicii preotului, atât soția și fiii, cât și servitorii să fie creștini ortodocși.

b) Preotul e dator, să observe ca toți membrii familiei să respecteze și să împlinească cu multă exactitate toate poruncile Bisericii cum sânt: păzirea și respectarea sărbătorilor, mergerea regulată la biserică în Duminici și sărbători, păzirea posturilor, Mărturisirea și Împărtășirea cu Sfânta Euharistie s. a. l.

c) Toți casnicii preotului în zilele, când sunt scutiți de celelalte ocupațiuni gospodărești să se ocupe cu citirea Sf. Scripturi și a altor scrieri morale și întăritoare de suflet, să se îndeletnicească cu săvârșirea de fapte evlavioase și filantropice, așa încât, casa preotului să fie o adevărată școală de obiceiuri frumoase.

d) Soția preotului, pe care poporul cinstește cu frumosul nume de *mamă*, să se silească prin felul vieții și a deprinderilor sale, ca să conrespundă acestui nume. Fiind tovarășa de viață a preotului să-i fie un adevărat ajutor și în misiunea pastorală prin exemplele și manierile sale creștinești, care au o înrâurire puternică asupra parohienilor.

e) Preotul și soția sa sunt datori a avea foarte multă grijă pentru creșterea și educarea copiilor lor în evlavie și frica de Dumnezeu. Să le insuflă dragostea și respectul de biserică și cele sfinte. Să-i deprindă cu: modestia, cu curățenie, cu ordinea și disciplina, să li se înrădăcineze dragoste și plăcere pentru studiu și alte ocupațiuni frumoase și folositoare, ca astfel să slujască de pildă și să-i urmeze și alți fii ai parohienilor. Să-i ferească de

contactul oamenilor, dela cari ar putea căpăta deprinderi răle.

În casa preotului trebuie, să domnească pacea și armonia, iar acestea vor avea loc, când toți ai familiei se vor conduce de dragoste sinceră și curată unul către altul. Această dragoste se arată prin îngrijirea plină de bunăvoință unul de altul, prin îngăduirea slăbiciunilor, prin îndreptarea cu blândețe a greșalelor și neajunsurilor îndepărtându-se astfel orice neînțelegeri și sfezi zgomoase ori bătălii, care ar produce cea mai nenorocită pildă asupra păstoriților.

§ 19.

Îngrijirea preotului de a se perfecționa în privința intelectuală și morală.

Nu este de ajuns ca preotul să fie înzestrat numai dela natură cu însușiri intelectuale și morale și nici sunt îndestulătoare unui preot cunoștințele dobândite în școală, oricât de temeinic le-ar fi făcut, căci în școală se dobândesc numai cunoștinți elementare și generale, care îndrumează pe preot către o cultură mai întinsă și mai amănunțită.

Preotul trebuie să fie deapururea făclie luminoasă și conducătoare; și dacă după hirotonie, nu se va sili, ca cunoștințele dobândite în școală, să și le înmulțească și să le dezvolte, atunci va deveni cu totul nevrednic de misiunea sa, căci un asemenea preot va perde și cunoștințele dobândite în școală.

Un tânăr preot mergând în mijlocul păstoriților săi, va găsi persoane cu cunoștinți întinse și va-

riate, și de aceia e necesar ca și el, să nu fie cu totul străin de aceste cunoștinți. căci neștiința și nepriceperea sa ar face o rea impresie. Între parohienii săi va avea și de aceia, cari nu au nici cele mai simple cunoștinți, deci pe aceștia preotul trebuie să i conducă de mână (așa zicând) ca pe niște copii, ceiace nu va putea face, dacă el singur nu se va sili, să-și înmulțească cunoștințele.

Dumnezeu a sădit în firea omului dorul de știință deschizându-i astfel calea propășirii—iar Mântuitorul Iisus Hristos a zis: „*Fiiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din Ceriuri desăvârșit este*“ (Mt. V, 48). Astfel dar preotul e dator să nu înceteze nici un moment studiul, ci să se silească a-și îmbogăți cunoștințele sale intelectuale, din ce în ce mai mult prin studii neîntrerupte.

Va trebui deci, ca preotul pe lângă repetirea cunoștințelor dobândite în școală, să se sârguiască cu multă stăruință la cetirea Sf. Scripturi, care este o vistierie nesecată de știință și de înțelepciune, silindu-se a-și agonisi în minte textual și după înțeles cât mai multe locuri scripturistice, ca astfel să aibă la îndemână un depozit cât mai mare și bogat, spre a-l întrebuința în toate împrejurările și în toate ocaziunile.

Să citească mult și să culeagă ca albina mierea din bogatele scrieri și lucrări ale Sf. Părinți, în care se găsesc idei și cunoștinți folositoare preotului pentru toate nevoile pastorale.

De oarece preotul e dator de a purta grijă și de partea trupească și materială a parohienilor săi, apoi el trebuie să aibă cunoștințele necesare, îndestulătoare și în această direcție.

Va trebui deci să citească scrieri de igienă și

de medicină, ca astfel să poată feri pe parohienii săi de boalele trupești, iar când acestea lovesc pe cineva, preotul să-i poată da imediat primul ajutor, până la venirea medicului.

Poporul deși în genere e muncitor, dar e lipsit însă în mare parte de cunoștințele unei munci chibzuite și cu folos, mai ales în agricultură; deci preotul trebuie să fie în curent cu progresul săvârșit în toate direcțiunile, ca astfel prin aceste cunoștinți să folosească parohienilor săi, făcându-i să propășască materialicește. Tot așa preotul va trebui să-și înmulțească cunoștințele în toate ramurile economice.--

Este foarte necesar, ca preotul să aibă și cunoștinți cât mai întinse a limbilor clasice și moderne, cari îi ajută foarte mult la dezvoltarea cunoștințelor sale, după cum s'a arătat și mai înainte.

Pentru ca preotul să poată răspunde acestei datorii de căpetenie, va trebui să se silească a și forma o bibliotecă cât mai bogată; va trebui să se aboneze la cât mai multe reviste: teologice, științifice și enciclopedice; va trebui nu numai să citească, dar să și cugete asupra diferitelor chestiuni de interes pentru popor, să le pătrundă și să caute a instrui și pe alții, fie înscris, fie oral, înființând și susținând cercuri culturale și școli de adulți;—știind că cine caută să instruească pe alții se instruește pe sine însuși.

Tot astfel e dator preotul, să se silească a se desăvârși și pe calea morală, ba încă această datorie este cu mult mai de nevoie în viața păstorului, pentru că rolul său mai mult este de a îmbunătăți natura omenească, de cât de a o instrui, și apoi reușita misiunii pastorale atârnă mai mult de curățenia sufletească și trupească a preotului,—

de gradul său de moralitate,—de cât de cultura sa intelectuală. Oricare ar fi inteligența și știința preotului, nu-i vor folosi la nimic, dacă el va fi pătat cu imoralități. Pe când din contra, un preot cu un înalt grad de moralitate și cu o viață sfântă, de ar fi chiar mai puțin învățat, totuș se va bucura de mai multă stimă și venerațiune, căci o conduită morală și evlavioasă întrece cu prisos multe lipsuri intelectuale și științifice.

Progresul intelectual a cuiva atârnă de multe împrejurări, pe când viața sfântă și morală atârnă de voința și silința personală (pe lângă Harul divin necesar la toate), și de aceia meritul preotului în primul loc atârnă de viața sa morală. Nu toată lumea te poate cunoaște și aprecia ceia ce știi, dar însă toți te văd și te judecă, după ceia ce ești și cum te porți.

Predispoziția de a săvârși fapte nobile și frumoase se dobândește prin neîncetat-exercițiu în o viață virtuoasă și prin cercetarea neîntreruptă a conștiinței.

Astfel preotul pentru a propăși pe calea morală este dator, ca cu plăcere și cu grăbire, să săvârșească orice faptă bună, de câte ori i se prezintă ocaziunea, ba încă singur să caute asemenea ocaziuni;—să-și cerceteze conștiința cât mai des, chiar în fiecare zi, și să vadă dacă nu cumva e întinată cu oarecare fapte nepotrivite servirei sale, pe care aflându-le, să le înlătore și să le înlocuească cu fapte creștinești și preoțești, cu care să se poată prezenta mulțumit și împăcat cu cugetul în fața fiilor săi sufletești și înaintea tronului Celui Prea Înalt. E dator preotul ca necontent să cugete la viața și faptele Mântuitorului și ale sfinților, precum și la înalta și nobila sa misiune.

Cu cât preotul se va sili mai mult, să înainteze

pe calea morală și intelectuală și va lucra așa fel, încât propășirea sa întru acestea să fie spre folosul sufltesc și trupesc al parohienilor săi, cu atât mai mult va crește adevărata sa valoare și se va încunjura de stima și recunoștința nu numai a poporănilor săi, dar chiar și a neamului întreg.

Oricare ar fi însă progresul pe calea intelectuală și morală, la care va ajunge preotul, bunul simț și învățătura creștină cer, ca el să nu se exagereze față de lume, căutând să-și arate știința prin' vorbe și propozițiuni științifice, ori dându-și aere de om strașnic. Aceasta l'ar face neînțeles ori ridicol și i-ar nimici efectul celor mai bune intențiuni. Deasemenea și în ceiace privește partea morală să se ferească de a cădea în păcatul fariseului lăudăros și îngâmfat. Modestia și umilința creștină îl vor înălța.

§ 11.

Îngrijirea pentru moralitatea casnicilor preotului.

Preotul pe lângă datoria ce are de a se sili, ca personal să propășească pe calea intelectuală și morală, apoi tot atât este de dator, ca să se îngrijească și de moralitatea casnicilor săi.

Astfel preotul se va îngriji și va stărui ca soția și fiii săi să aibă o viață în totul morală și neprihănită, să fie cinstiți în toate afacerile și relațiunile lor cu lumea,—să nu fie lacomi și râvnitori de bunuri străine, să iubească pacea în toate împrejurările, să fie milostivi și compătimitori, în cât la casa preotului, în totdeauna să se găsească mângâere și alinare tuturor suferințelor și nimeni să nu se depărteze rușinat și înfruntat. Să fie foarte băgător de seamă preotul, ca nu cumva

vreunul din casnicii săi să se dedea la patimi în-
 jositoare ca: desfrânări, beții, furtişaguri, bătăli
 ş. a. l. care atrag critici aspre şi scandalizează
 pe poporâni, aducându-şi aminte neîncetat de po-
 runca sf. Ap. Pavel, care zice: „*Se cuvine prezvite-
 rului a avea fii credincoşi, cu toată cucernicia,
 nu întru ocară de curvie sau neascultători; fe-
 meile aşişderea să fie cucernice, neclevetitoare,
 nelimbute, treze, credincioase în toate.* (I Tim.
 III, 4, 11—; Tit. I, 6).

Preotul e dator să fie cu atâta grijă în cecece
 priveşte conduita morală a casnicilor săi, în cât
 se cuvine ca aceştia nici să nu fie bănuîţi de vreo
 prihănire, ori faptă imorală.

Preotul mai este dator a priveghia, ca să nu se
 oploşescă în casa sa persoane străine, a căror
 moralitate ar fi îndoelnică;—şi nici a îngădui pe-
 treceri sgomotoase, care prin natura lor ar putea
 să ajungă la fapte necuviincioase.

Tot aşa de mare datorie are preotul de a se
 îngriji şi de starea morală a servitorilor şi celor-
 lalţi oameni de casă ai săi. Se va sârgui deci ca
 să-i obicinuească a duce o vieată morală, ob-
 servându-i să nu fie: beţivi, tâlhari, sfadnici, bă-
 tăuşi, criticători, risipitori, etc., şi nici să le învo-
 ească contactul cu asemenea oameni.

Datoria preotului de a se îngriji de moralitatea
 casnicilor săi se vede şi mai lămurit din cuvintele
 Sf. Ap. Pavel cari zice: „*Că dacă cineva (cu
 atât mai mult preotul) nu poartă grijă de ai
 săi, şi mai vârtos de ai casei sale, s'a lepădat
 de credinţă şi este mai rău de cât cel necredin-
 cios.* (I Tim. V, 8).

Raportul preotului cu membrii familiei sale, cu slugile și cu vecinii.

Cele mai apropiate și mai scumpe ființi, după Dumnezeu, pentru sufletul oricărui cap de familie, aici pe pământ trebuie să fie soția și copiii; — pentru ei trebuie să trăiască, în ei și prin ei să-și găsească toate mulțumirile și toate mângâerile. Aceasta o cere atât legea naturală cât și legea divină.

Cu atât mai mult un preot trebuie să fi pătruns de acest simțământ și de această datorie.

De aceea preotul este dator să-și iubească soția cu toată sinceritatea și puterea sufletului său, să o stimeze și cu bunăvoință să o susțină în toate slăbăciunile ei, și numai astfel și ea la rândul ei va avea pentru dânsul dragoste, stimă și respect, fiindu-i ajutor credincios prin toate greutățile vieții.

Pe copii de asemenea e dator, să-i trateze cu toată dragostea și bunăvoința, păzind însă marginile dreptei judecăți și a înțelepciunii, ca astfel să nu ajungă la extrem și să fie subjugat de dragostea lor până la slăbăciune.

Dragostea pentru soție și copii însă, să nu covârșească niciodată dragostea și datoriile, ce are preotul față de slujba sa preotească, care este lucrul lui Dumnezeu.

Nu e permis preotului de a se purta cu ei aspru și hursuz, căci o asemenea manieră în loc de a-i înduplecă spre o viață bună și cătră împlinirea datoriilor lor, din contra îi va îndărătnici și-i va face, să-și piardă respectul și stima, ce-i datoresc: „Nu întărâtați pe fii voștri“, zice Sf. Ap. Pavel.

O datorie de căpitenie a preotului este, ca și cu celelalte rude și membri ai familiei, fie de sânge, sau prin alianță, să trăiască în cele mai bune și plăcute relațiuni, căci „*ce este mai bun și ce este mai frumos, fără numai a locuî frații împreună?*“

Pe cei mai bătrâni și mai ales pe părinții săi și ai soției sale se cuvine, să-i respecte și să-i onoreze ca un fiu (chiar de ar fi ei laici); pe cei de o vârstă să-i trateze cu dragoste sinceră; iar pe cei mai tineri ca pe înșiși fiii săi. Să fie gata să le veni întotdeauna în ajutor la toate trebuințele sufletești și trupești.

Cel mai urât și mai înjositor exemplu ar da preotul, care s'ar arăta rece și indiferent ori mândru, față de rudele sale mai sărace, ori mai înapoiate în cultură; — și încă cu atât mai nedemn și vrednic de ocară va fi preotul, care și-ar disprețui sau și-ar deconsidera pe părinții ori frații săi, rămași pe o treaptă de cultură inferioară ori mai săraci. Un asemenea preot nu ar merita, să mai poarte numele de *părinte al poporului*.

De asemenea e dator preotul să se poarte cu dragoste, cu milă și cu compătimire către orfanii familiei, iar dacă s'ar întâmpla, să aibă de aceștia în casa sa, e dator să-i trateze cu bunăvoință și să li dea o creștere îngrijită întocmai ca fiilor săi.

Față de servitori preotul e dator, să păzească în totdeauna o ținută foarte demnă dar totodată și familiară; să-i trateze cu dragoste creștinească și să nu le învoiască nici cea mai mică faptă necuviincioasă; iar mai ales singur să se ferească a nu le da exemplu de călcarea vreunei porunci morale, căci aceasta nu numai că le-ar zdruncina simțul moral, dar și-ar expune chiar bunurile sale să fie neglijate, ori amenințate.

Mare datorie are preotul de a fi foarte corect și în ce privește plata lefei servitorilor. Nu i se cuvine nici a-i amâna, și nici a le opri din dreptul lor, sub felurite pretexte, ci din contra, să li întrecă dela dânsul; și prin aceasta, pe de o parte le va căpăta dragostea și îi va dispune la o muncă mai conștiincioasă și cu folos, iar pe de altă parte, va fi scutit de critici și vorbire de rău; ceea ce este foarte dăunător pentru bunul nume al preotului.

O altă datorie nu mai puțin importantă a preotului este să trăiască în bune relațiuni, în concordie și pace cu vecinii, căci pe lângă că vecinul în multe împrejurări este de mare folos, dar apoi preotul prin purtarea bună cu vecinii, își câștigă un nume foarte frumos printre enoriașii săi, ceea ce contribuie foarte mult la succesele sale pastorale.

Preotul încă trebuie să aibă multă grijă, ca și casnicii săi, să se poarte cu cea mai mare bună cuviință către vecini, îndemnându-i și impunându-le chiar ca să treacă cu vederea micile neajunsuri, și liniștind el singur cu înțelepciune, cu prudență și cu răbdare chiar cele mai grele neînțelegeri, ce s'ar ivi între unii și alții;—fiind bine încredințat preotul, că lăsând de la sine și având cât de multă răbdare, niciodată nu va fi în pagubă, ci din contra va câștiga mult.

§ 13.

Ordinea și curățenia în casa preotului.

Preotul ca conducător al poporului, trebuie să fie dascăl cu cuvântul și cu fapta, nu numai în cele religioase și morale, dar și în cele trupești și materiale.— El va reuși să îndrumeze pe paro-

nienii săi pe calea prosperității economice numai atunci, când el singur se va sili să meargă pe aceeași cale. Năzuința către prosperitatea economică este îngăduită preotului, pe deoparte, ca să dea exemplu și îndemn poporânilor săi, iar pe de altă parte, ca să poată fi sprijin și ajutor celor lipsiți și nenorociți. Pe lângă acestea apoi însăși demnitatea preotului cere ca el și ai săi să aibă o bună pozițiune materială.

Gradul de cultură, de moralitate, de hărnicie și de bun simț a cuivă se cunoaște de pe exteriorul gospodăriei sale mai ales la țară; iar ordinea și prosperitatea gospodăriei sătenilor atârnă de ceea ce văd la casa preotului, căci casa și gospodăria acestuia este școala cea mai instructivă și modelul de imitat al poporului.

Ceeace vede și cum vede săteanul la casa preotului, aceea va năzui și el să facă, și să aibă, căci ordinea și curățenia în gospodărie nu atârnă de starea materială, ci din contra prosperitatea și buna stare materială decurge din cea dintâi.

Preotul este deci dator a se sili să fie model de ordine și de curățenie în gospodăria sa, așa fel ca oricine va vedea-o, de departe să-i inspire plăcere.

Casa preotului ca clădire să fie curată și bine îngrijită atât pe dinlăuntru, cât și pe dinafară, să fie construită și întreținută în condițiuni igienice; iar mobila din ea, departe de a fi luxoasă, să fie curată și cu bun gust orânduită. Este o datorie de cinste și de mândrie națională pentru preot și soția sa, ca îmbrăcămintea casei lor să fie cât mai mult din țesături naționale, lucrate în chiar casa lor.

Dependințele casei preotului să fie asemenea în

deplină curăţenie şi ordinea să domnească pretutindene.

Curtea să fie curată şi bine înprejmuită, şurile şi grajdurile pentru vite şi celelalte trebuinţi gospodăreşti să fie în bună stare, curate şi aşezate la locuri şi în poziţiuni potrivite.

Să nu lipsească de lângă casa preotului o livadă cu pomi fructiferi, bine îngrijită şi bine cultivată, precum şi o grădină de legume şi zarzavaturi, pe care singur să le cultive cu plăcere şi după regulile cele mai ştiinţifice şi raţionale; ca astfel să tragă şi el folos, iar mai ales să dea pildă şi să dezvolte şi în popor gustul şi interesul acestor culturi productive şi folositoare.

Trebuie ca preotul să se îngrijească foarte de aproape de bună starea, curăţenia, hrana şi locuinţa vitelor sale, arătând şi explicând poporului foloasele împătrite şi încincite ce dobândeşte de la vitele bine întreţinute, cu aceiaş cheltueală şi muncă de întreţinere.

Conducerea unei gospodării este o artă, în realizarea căreia au rol toate facultăţile sufletului omenesc. — În activitatea gospodărească pentru a ieşi toate bune şi la vremea lor, se cere nu numai voinţă şi activitate, dar încă mai ales, gândire, judecată, chibzuinţă, cumpăneală, sentimente frumoase, bun gust, etc.

Condiţia de căpitenie pentru buna ordine şi prosperitatea unei gospodării, nu este ca cineva să muncească mult, dar să muncească cu rânduială şi cu chibzuinţă, calculând timpul cu multă scumpătate.

Poporul nostru de la ţară e destul de muncitor, dacă însă cei mai mulţi trăesc în sărăcie, apoi una din cauze este şi lipsa unei educaţiuni gospodăreşti.

Așadar preotul și soția sa sunt datori, să fie arte băgători de seamă în ceiace privește ordinea și curățenia casei lor, precum și asupra condițiilor prin care se întrețin acestea. Să se lească ca să deprindă pe toți ai casei la ordine, curățenie, iar răsplata va veni imediat din înflorirea și prosperitatea materială a casei lor, din dragostea și respectul parohienilor, cari le vor folosi și ei dintr'un exemplu așa de frumos.

§ 14.

Îmbrăcămintea Preotului.

După cum trebuie să domnească ordine, curățenie și bună-cuviință în casa și în gospodăria preotului, deasemenea se cere cu stăruință acestea și în îmbrăcămintea lui; căci în mare parte atârână buna reputație și respectul preotului și de la îmbrăcămintea sa.

Se impune deci, ca preotul să aibă multă grijă de îmbrăcămintea sa, să fie cuviincioasă și în forma cerută de datină și de regulamentul Sf. Sinod asupra costumului preoțesc, să fie făcută din o materie de culoare închisă, mai ales neagră (să nu fie de culori deosebite) și să se îngrijească, ca nu cumva să îmbrace haina murdară sau ruptă. O datorie esențială are preotul de a se feri de lux în îmbrăcăminte, căci pe cât dezgust și deconșiderație atrage preotului o haină murdară, pe atât de nepotrivit cu chemarea preoțească este luxul și gătelile lumești, care arată puțină seriozitate și caracterizează pe omul ușuratic.

Preotul și soția sa vor da frumos și laudabil exemplu, care le va atrage stima și recunoștința

neamului, când și în îmbrăcăminte, atât ei cât și cei ai casei lor vor întrebuița stofe țesute în casă, dând exemplu poporului și contribuind la dezvoltarea industriei naționale, atât de neglijată în timpurile din urmă ; deasemenea vor contribui și la dezvoltarea gustului pentru frumosul port național, ce face podoaba neamului și a poporului românesc.

§ 15.

Fapte și plăceri nepotrivite cu chemarea preotului.

Caracterul de sfințenie și de cuvioșie a misiunii preoțești impune celui ce s'a îmbracat cu această demnitate, ca în toate împrejurările și momentele vieții, să țină foarte mult seamă, nu numai de ceea ce este și reprezintă el, dar și de ceea ce lumea creștină voiește să pretindă și să ceară de la el, ca reprezentant al prea bunului și prea blândului Iisus. — De aceea preotului nu-i este slobod să săvârșească orice fapte, sau să se bucure de orice plăceri fie acestea chiar îngăduite celorlalți oameni. Lumea judecă și apreciază pe preot nu ca pe orice om, ci ca pe un slujitor al Altarului, ca pe un trimis al lui Dumnezeu, care trebuie să fie model de cumpatare și de cuvioșie în toate. Biserica prin canoanele diferitelor sinoade nu numai oprește anumite fapte și plăceri nepotrivite misiunii preoțești, dar și pedepsește pe cei neascultători.

Va trebui deci ca preotul să nu fie prea dat la munca fizică peste măsură, cu scop de a se îmbogăți neglijing astfel datoriile sale preoțești, căci zice sf. ap. Petru : «*Nu se cuvine ca lăsând*

vântul lui Dumnezeu să servim meselor... Iar
 întru rugăciune și întru slujba cuvântului
 om petrece» (Fapt, VI, 2-4).

Nu-i este iertat a fi negustor, fiind expus a
 nedreptăți, îi este slobod însă a-și vinde produsul
 uncei sale.

Nu poate fi administrator de averi și de moșii
 străine (vataf ori vichil), sau a ocupa funcțiuni
 civile ori militare. Nu se cuvine să fie cărciumar,
 căci este o mare înjosire pentru preot de a fi bețiv
 sau a intra în cărciumă și totodată e dator să
 combată acest viciu cu cea mai mare energie,
 deoarece nu va putea face ținând crâșmă.

Nu e slobod preotului nici a fi garant, ca astfel
 să fie scutit de discordii cu parohienii săi;—și cu
 atât mai mult nu se cade ca singur să fie cămătar.

Este cu totul nepotrivit misiunii sale, ca preotul
 să fie actor, declamator, cântăreț de cântice lu-
 mești, sau să aibă ori ce alte ocupațiuni distrac-
 țioase publice.

Deasemenea nu este potrivit cu misiunea preo-
 țască ca slujitorul altarului să facă politică, care
 adesea înăsprește și îndușmănește spiritele. Preotul
 are datoria de a predica pacea și frăția între fiii
 săi sufletești, și deci în această privință se cu-
 vine a pastra rezervă, fără a se amesteca în luptele
 dintre partidele politice. Ba încă la împrejurări critice
 când persoana sa ar fi expusă urei și patimei po-
 litice este mai prudent pentru preot, chiar de a re-
 nunța la dreptul său de vot.

Nu există însă nici o îndoială, că atunci când
 interesele superioare ale poporului ori ale patriei
 sunt în primejdie, preotul este cel dintâi dator, să
 se sacrifice pentru binele și mântuirea neamului
 și a patriei.

Este oprit ca preotul să se ducă prin localuri publice precum sunt: cârciume, cafenele, cazinuri și alte locuri de petrecere, unde se ațâță poftelile și pasiunile omenești.

Nu este potrivit cu demnitatea preotului, ca el să meargă la teatre și la priveliști cu caracter lumesc și distracțios. Este permis însă preotului a asista la piese teatrale cu caracter național și în adevăr moralizatoare și înălțătoare de suflet.

Nu se cuvine ca preotul să fie vânător, sau să ia parte activă la baluri și petreceri sgomotoase.

Sunt de asemenea oprite: dansurile, jocurile de noroc, gâcirea norocului, jocurile în cărți, biliard, table ș. a. l, pe bani.

Cap. III

Preotul ca îngrijitor al bisericii.

§ 16.

Datoria de a înfrumuseța biserica și cimitirele.

Biserica (templul) este clădirea afierosită lui Dumnezeu și cultului Său. Aici se adună creștinii în numele Domnului spre a-și ridica sufletele către Dumnezeu și a ascultă rugăciunile, pe care le înalță preotul. În biserică se aduce Jertfa cea fără de sânge spre împăcarea omenească cu Dumnezeu; și aici în mod văzut petrece Mântuitorul și se comunică credincioșilor. În acest loc se pogoară mai cu seamă Harurile Sf. Duh asupra credincioșilor și singur este sfințit prin dumnezeescul Har. La treptele Altarului creștinul găsește mângâiere în necazuri, încurajare în primejdii și alinare

suferinți. Biserica este mama care hrănește pe
 și cu laptele cel duhovnicesc dătător de viață.
 Aceasta este casa Domnului și locașul Celui
 prea Înalt, iar preotul este pândarul casei Dom-
 nului servitorul locașului sfânt.

Dacă preotul este dator să poarte grijă de lo-
 cuința sa, ca să fie curată și cu bună rânduială,—cu
 atât mai mult este dator, a iubi locașul Domnului
 și a avea cea mai desăvârșită grijă, ca să fie în
 cea mai bună stare, înfrumusețat, curat și orân-
 duit, potrivit înaltei sale meniri, în care să se în-
 crevadă respectul cel mai înalt, ce se cuvine loca-
 șului Celui Sfânt; ca astfel să poată zice preotul
 împreună cu psalmistul: „Iubit-am Doamne, buna
 cuviința casei Tale și locul locașului sfințirii Tale.

Preotul va purta grijă deci, ca biserica sa să fie în
 bună stare, bine întreținută și curată, păreții atât pe
 dinlăuntru, cât și pe dinafară, să fie în bună
 stare, ca nu cumva umezeala să pătrundă la zi-
 dărie și să o atace. Unde biserica e zugrăvită pe
 dinlăuntru, preotul să fie băgător de seamă, ca
 nu cumva din vreo neglijență, să se strice pic-
 tura, care este un document al culturii vremii în care
 s'a făcut; iar dacă împrejurările i-ar permite să și
 zugrăvească biserica, să se îngrijească, ca să se
 facă în stilul bisericii creștine ortodoxe, și de
 maiștrii cei mai destoinici.

Orice necurătenie și neglijență constatată în
 biserică, rămâne în sarcina preotului, și el e res-
 ponzabil înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Preotul trebuie să se îngrijească, ca să nu-i lip-
 sească sfintele vase necesare cultului, să fie fă-
 cute din metal cât mai prețios, bine întreținute și
 curate. Asemenea și toate celelalte obiecte sfin-
 țite ca: acoperemintele sfintelor vase, ale sfintei

nese, a proscomidiei, etc. să fie toate din stofe scurape lucrate cu îngrijire și bine întreținute.

O deosebită purtare de grijă trebuie să aibă preotul și pentru sfințitele veșminte necesare cultului, că să fie făcute din stofe cât mai de preț, pe cât cu putință din țesături naționale și să le îngrijească cu multă băgare de seamă.

Nevrednic este preotul acela, care șăvârșește sfințele servicii ale cultului dumnezeesc înbracat în niște veșminte murdare și rupte, cum și acela care strică veșmintele bisericii prin neîngrijirea sa. Neglijența și deconsiderația arătată bisericii și lucrurilor bisericesti este cu atât mai condamnilă, cu cât se resfrânge chiar asupra lui Dumnezeu.

Cele mai mici stricăciuni întâmpinate bisericii, ori obiectelor bisericesti, e dator preotul să nu le neglijeze, ci curând să le repare, spre a nu se produce stricăciuni mai mari și mai costisitoare.

Un preot harnic și râvnitor de podoaba casei lui Dumnezeu nu trebuie a se plânge niciodată, că nu poate întâmpina mai ales micile cheltueli pentru biserică și necesarele ei, căci poporul român a fost și este religios și darnic pentru biserică,—numai preotul să aibă dor de biserică și bunăvoință.

Trebuie deasemenea ca și curtea bisericii să fie bine împrejmuită și curat întreținută; să fie plantată cu arbori sau cu pomi roditori și cu flori, ca astfel de departe să inspire respect și cătră locașul sfânt și cătră cel ce poartă grijă de el.

Cimitirile. Ca o mărturie înăscută în sufletul omului, despre credința în nemurirea sufletului și continuarea vieții și dincolo de mormânt, este

respectul, ce la toate popoarele au arătat mor-
lor și locurilor de odihnă ale acestora (cimitirelor).

Acest respect s'au arătat în vechiul testament
la Iudei și chiar și la popoarele păgâne, cari nu
aveau o credință destul de deslușită despre învie-
rea morților și viața veșnică.

Acest simțimânt natural a impus chiar respec-
tarea mormintelor dușmanilor; astfel creștinii în
imperiul roman, cari erau considerați ca cei mai
trașnici dușmani ai imperiului și ai poporului, de
și erau crâncen persecutați fiind în viață, totuș
după moarte însă, mormintele lor erau respectate;
și nici creștinii vii nu erau împedecați de a-și exer-
cita cultul pentru morții lor.

Cultul morților și respectul pentru cimitire au
ajuns la cel mai înalt grad în creștinism, pentru
că în creștinism s'a clarificat credința în nemuri-
rea sufletului și în învierea morților, pentru că
creștinismul a ridicat trupul la cea mai înaltă cinste,
numindu-l „Templu al Sfântului Duh“, și pentru
că cele întâiu morminte creștine au fost ale sfin-
ților martiri și propoveduitori ai creștinismului.

De timpuriu creștinii, în respectul cel mare pen-
tru martiri și mormintele lor, au ridicat biserici
pe aceste morminte, iar ceilalți creștini au dorit
să fie înmormântați, după moarte, în jurul biseri-
cii, ca să continue a rămânea subscutul și ocrotirea ei.

În țara noastră până în anul 1872 cimitirele e-
rau în jurul bisericii parohiale; de la această da-
tă însă pentru considerațiuni igienice, s'au hotă-
rât, ca cimitirile să fie în afară de cuprinsul ora-
șelor și al satelor, nu însă la mare depărtare, — și
să fie în loc deschis și sus, unde aerul se prime-
nește lesne.

Preotul e dator, ca la alegerea locului pentru

cimitir, să se înțeleagă cu autoritatea laică, ca locul să nu fie prea departe și deci greu de a fi vizitat de către creștini, să nu fie mlăștinos, ori un pământ calcaros, care să împedice descompunerea firească. Să stăruiască ca cimitirul să fie bine îngădit și dacă nu poate face nici o capelă cât de mică întrânsul, cel puțin să pună în mijloc o cruce înaltă, care să se vadă de la o bună distanță.

Mormintele să fie în ordine, curățite de burueni și bine întreținute, iar adâncimea lor să fie regulamentară (2 metri). Să îndemne pe creștini a face plantațiuni de arbori ori pomi și flori pe mormintele rudelor lor și ale prietinelor lor.

Chiar în cazul, când cimitirul s'a umplut de morminte și ar trebui părăsit, încă preotul e dator a avea grijă, ca să fie bine împrejmuț, ca mormintele să nu fie profanate ori călcate de animale.

Cu cât preotul va avea mai multă îngrijire de cimitir, cu atât va ținea mai aprinsă în sufletele parohienilor credința în nemurirea sufletului și în învierea morților.

§ 17.

Biblioteca bisericii.

Bisericile în țara noastră au fost și sunt singurile și cele mai importante monumente naționale, iar documentele și inscripțiile lor sunt aproape exclusivile izvoare, de unde se poate alcătui istoria națiunii și a patriei noastre; deasemenea și cărțile bisericesti au fost fântânile, în care ni s'a păstrat limba strămoșească și de aceea preotul are cea mai sfântă datorie, să le păstreze ca pe niște vistierii scumpe.

Preotul deci e dator să aibă o deosebită grijă pentru biblioteca bisericii.

El trebuie mai întâiu a-și procura toate cărțile ergice și cât mai multe din scrierile teologice; apoi chiar și scrieri profane folositoare unei culturi serioase și temeinice, fiind obligat la aceasta prin regulamentul legii clerului mirean, art. 30, prin datoria ce are de a se perfecționa în știință. El le lege și să le păstreze în anumite dulapuri, păstrându-le de stricăciune; pe cele ce sunt întrebuate mai des, să aibă grijă, ca atât el cât și ceilalți servitori bisericești, să umble cu multă băgare de seamă, spre a le păzi curate și a nu le rupe. De asemenea trebuie să nu le înstrăineze, știind că unele sunt cărți cu cât e mai veche, cu atât e de-o mai mare valoare. O deosebită purtare de grijă trebuie să aibă preotul pentru documentele și actele bisericești cum și pentru arhiva bisericii, spre a nu se străina ori a se strică.

Este dator asemenea preotul să se îngrijească pentru înființarea unei biblioteci populare, pentru folosința poporânilor săi.

§ 18.

Datoria de a păstra și a înmulți avutul bisericii.

De când biserica creștină a căpătat dreptul de a avea în stăpânire bunuri materiale (averi), în totdeauna aceste bunuri au fost întrebuințate pentru întreținerea și înfrumusețarea bisericii și procurarea celor trebuitoare cultului, cum și pentru întreținerea personalului bisericesc. Îndată ce însă averile bisericești au dat un venit de prisos, acest venit s'a întrebuințat la acte de binefacere creștinească,

așa că toate instituțiunile filantropice și-au luat ființa din duhul creștin și s'au întreținut de biserici, — și tot la umbra simțământului religios și a bisericii creștine trăiesc și prosperează până în ziua de astăzi și încă vor trăi și în viitor. Pentru aceasta creștinii au dăruit în totdeauna bisericii cu drag și cu galantonie din averile lor.

Avutul bisericii servind la podoaba și înfrunseșarea casei Domnului, precum și la splendoarea serviciului dumnezeesc, prin care se mișcă inimile către o simțire religioasă mai înaltă; apoi fiindcă aceste bunuri mai slujesc și pentru alinarea suferințelor trupești și sufletești ale: bătrânilor, văduvelor, orfanilor, bolnavilor, străinilor, etc; de aceea preotul e dator, pe deoparte a păstra cu multă îngrijire bunurile mișcătoare și nemișcătoare ale bisericii, iar pe de altă parte a se sili din toate puterile să înmulțească aceste bunuri, fie prin o prudentă și chibzuită intervenire la diferite ocaziuni și împrejurări pe lângă creștini, ca să dăruiască și bisericii câte ceva din bunurile lor, cum și prin o cinstită și cumpănită administrare a lor.

Îndată ce vreun creștin a dăruit ceva bisericii, datoria preotului este, ca imediat, să înscrie darul în inventariul bisericii și să facă cunoscut autorităților bisericesti superioare, pentruca să se aducă mulțumiri persoanei donatoare; iar pe de altă parte preotul să înscrie numele donatorului și a familiei sale în pomelnicul ctitoresc, pomenindu-le și făcând rugăciuni neîncetat pentru sufletele lor, atât cât vor fi în viață, cât și după moarte.

§ 19.

Administrarea cinstită a bunurilor bisericesti.

Preotul paroh, conform pozițiunii sale cum și

legii și regulamentului clerului mirean, este de drept și de fapt administrator al bunurilor bisericești, fiind președintele epitropiei.

Pentru ca, în adevăr, preotul să poată înmulți bunurile bisericești va trebui mai întâiu, să caute deplina încredere a poporului. Această încredere o va căpăta, când poporul se va încredința despre desăvârșita cinste și corectitudine a preotului în toate afacerile sale. Așa dar și în interesul bisericii preotul e dator a se sili, ca să administreze bunurile bisericești cu cea mai desăvârșită cinste.

Să fie cu mare băgare de seamă, ca nu din lipsa de experiență, să facă greșeli, care ar primejdi averea bisericii, ci să se consulte cu oameni pricepuți și bine-voitori.

Să nu-și însușească nimic din bunurile bisericești fie din venituri ori din fonduri, nici direct și nici indirect.

Va trebui să se conformeze strict legii și regulamentului clerului mirean, legii casei bisericii și legii comptabilității generale a statului, care arată preotului norma de administrare a bunurilor bisericești.

Mai presus însă de toate, trebuie ca preotul să se conformeze conștiinții creștine și conștiinții de misiunea sa, având frică de D-zeu și știind că: „*Cei ce se tem de Domnul mila îi va încunjura*“ iar *banul luat dela biserică și din ale bisericii fără drept; este foc mistuitor și al bunurilor și al familiei sale.*

Preotul mai este dator a nu ascunde, ci a denunța pe cei ce l-ar simți, că nu se poartă cinstit în administrarea bunurilor bisericești și nici o considerație de ordin omenesc și social să nu-l impe-

dice de la aceasta, căci Dumnezeu căruia slujește este mai puternic de cât oamenii și dreptatea lui rămâne în veacul veacului.

§ 20.

Preotul în raport cu ceilalți servitori bisericești.

Natura serviciului bisericesc, așa cum este hotărât în biserica creștină ortodoxă, nu se poate săvârși de o singură persoană, de aceea pe lângă preot, la orice biserică, mai sunt și alți servitori inferiori, cântăreți și paraclisieri; iar pe la alte biserici cu mijloace mai îndestulătoare sunt mai mulți preoți și diaconi.

Astfel preotul are raporturi cu servitori bisericești egali lui, cum și cu inferiori.

În general preotul în raporturile cu ceilalți servitori trebuie să le arate *dragostea* poruncită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „*Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul, precum v'am iubit Eu pre voi. Dintru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi*“ (Ioan XIII, 34—35).

În special preoții între dânsii trebuie:

a) Să se *respecte* și să se *onoreze* unul pe altul, mai ales cei mai tineri față de cei mai bătrâni trebuie să se poarte cu toată buna-cuviință și modestie, după învățătura sf. apost. Pavel: „*Cu dragoste frățească unul pe altul iubind, și cu cinstea unul pre altul mai mare făcând*“.

b) Să aibă *pace și bună înțelegere* fără să se dușmănească sau să se pizmuiască, nici să nu se critice sau să se înjosească unul pre altul; iar când s'ar întâmpla oarecare neînțelegeri ori ciocniri de in-

terese, atunci „*Cu toată umilita cugetare, cu blândeță și cu îndelungă răbdare să-și îngăduie unul altuia cu dragoste, nevoindu-se a păzi unirea duhului întru legătura păcii*“ (Efes IV, 2).

c) Să se ajute între dâșii, atât la nevoile materiale și duhovnicești, cât și la cele ce privesc datoriile pastorale, — cu bună-voință sfătuindu-se, edificându-se unul pe altul, și numai purtând unul altuia cu plăcere sarcina, vor plini legea lui Hristos (Gal. VI, 1). Numai când între membrii aceluiași corp ori clase va fi deplină solidaritate, atunci și corpul și instituția va propăși. De asemenea să se roage Domnului unul pentru altul, ca să se întărească în greutățile servirei și să nu cadă în ispite.

d) O deosebită datorie are preotul către duhovnicul său. Acestuia trebuie să-i arăte o deosebită dragoste și respect, să-i deschidă inima cu încredere, arătându-i toate nemulțumirile și cerând de la el sfat și întărire în toate împrejurările vieții sale pastorale.

Față cu clericii inferiori preotul trebuie să se poarte cu bunăvoință și să nu-i trateze ca pe niște servitori.

Să poarte grijă ca ei să propășească cât mai mult în cunoștința serviciului lor, și pentru aceasta cu bună-voință să-i învețe, atât în biserică, cât și afară de biserică; iar când s'ar întâmpla să facă vre-o greșală, să-i îndrepteze cu blândeță și nu în public. Observațiunile făcute în public servitorilor inferiori ating nu numai prestigiul persoanei, dar se jignește chiar maestatea serviciului divin, probând inconstiența și pustiul din sufletul unui astfel de preot a orice simțiminte nobile creștinești; — și aceasta cu atât mai mult atunci, când s'ar enervă, ori ar întrebuința expresii nepotrivite și vorbe de ocară.

Un astfel de preot nu-și mai merită locul de cinste.

Să-i sfătuiască în totdeauna și să-i îndrumeze pe calea propășirii morale și materiale. Să se ferească a-i nedreptăți, ba încă să-i apere, când ar fi nedreptățiți de cineva. Să se poarte cu dânșii cu blândeță și prietenie, păstrând totodată față de ei o atitudine vrednică de respect. Să se silească în fine din toate puterile, ca să facă și din clericii inferiori oameni de model parohienilor în toate privințele.

CAP. IV.

Preotul ca păstor.

§. 21.

Datoria preotului de a predica cuvântul lui Dumnezeu.

Domnul nostru Iisus Hristos pentru a mântui omenirea, mai întâiu a trebuit să o pregătească pentru aceasta, *învățând-o* să cunoască pe Dumnezeu și să facă voia Lui; după aceasta a *sfințit-o și a răscumparat-o* prin jertfirea Sa, iar apoi a *condus-o și-o conduce* către împărăția cerească. Acestea sunt cele 3 serviri ale misiunii Sale, în actul mântuirii neamului omenesc. Din acestea însă, misiunea de învățător, este condiția celor două din urmă, căci ea pregătește elementele pentru celelalte serviri, și deci, dacă misiunea învățătoarească (predicatorială) ar fi lipsit, de la sine ar fi urmat, ca să lipsească și cea sfînșitoare și conducătoare.

Astfel, actul sau misiunea, care formează temelia mântuirii, este predica sau învățarea doctrinei creștine.

Mântuitorul spune, că El pentru aceasta a venit în lume: „*Dulul Domnului peste mine, pentru care m'a uns, a bine vesti săracilor m'a trimis, a tămădui pe cei zdrobiți la inimă, a predica robilor iertare și orbilor vedere*“ (Lc. IV, 18; Mc. I, 38). Și tot timpul vieții sale pământești a predicat neîncetat.

Lăsând pe discipoli să-I continue opera, cea din-tâiu poruncă, ce li-o dă, este să *predice*, căci le zice: „*Drept aceea mergând învățați toate neamurile... învățându-i să păzească toate câte am poruncit vouă*“ (Mt XXVIII, 19—20); iar apostolii au fost credincioși următori ai exemplului și poruncii Dascălului lor și au predicat neîncetat pretutindene.—Sf. Ap. Pavel conștient de această importantă datorie zice: „*Vai de mine! de nu voi propovedui evanghelia*“ (I Cor. IX, 16).

Și apostolii la rândul lor lăsându-și urmași prin orașe și cetăți, aceeași îndatorire le pune ca cea mai de căpitenie, așa sf. Ap. Pavel zice lui Timotei: „*Predică cuvântul, stăruiește pentru aceasta cu timp și fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată răbdarea*“ (II Tim. IV, 1—2; Tit. II, 1, 7, 8).

Precum apostolii așa și urmașii lor, sf. părinți în decursul veacurilor următoare, au răspândit doctrina creștină și au întins biserica, numai prin puterea predicii cu cuvântul și ca fapta.

Prin predică au luminat lumea barbară și prin ea au strălucit cei mai mari Ierarhi ai bisericii, căci și ei au gândit tot ca și apostolul neamurilor și au zis împreună cu el: „*Cum vor crede în Acela de carele n'au auzit? și cum vor auzi fără predicatori*“? (Rom. X, 14)—Și în adevăr au predicat și predicile lor sunt opere minunate și podoaba literaturii bisericești.

În toate timpurile, datoria de a predică în biserica creștină a fost considerată atât de necesară și de importantă, în cât prin hotărâri sinodale se *consideră ca nevrednici de preoție acei păstori, cari nu predică.* (C. 58 Ap.; C. 19 sin VI ec.).

Nevoea predicii rezultă din însăși firea religiounii, precum și din natura sufletului omenesc.

Adevărurile religioase, pe care trebuie să le cunoască un creștin, fie relativ de credință, fie relativ de moralitate, sunt foarte numeroase. Fiecare din aceste adevăruri trebuiesc explicate și lămurite creștinilor, ca ei să le înțeleagă drept și să-și dea seamă de prețul lor pentru mântuire, ca astfel să și le lipească de inimă.

Acest lucru nu se poate face de cât numai prin predica preotului, carele singur pricepe și simțește mai bine aceste adevăruri.

Un creștin, ori câtă dorință ar avea de a învăța adevărurile religioase prin cetire, nu poate face aceasta din multe cauze, pe când ceia-ce aude din gura preotului reține și se lipește de inima și mintea sa.

Apoi omul, sau că din fire este lăsător, sau din alte împrejurări, se dedă adesea la lene chiar față de lucruri de a căror preț este destul de încredințat; când însă, i se atrage luarea-aminte mai des, se naște și se desvoltă în sufletul său un nou îndemn la lucru datoriei.

Mintea și inima cu cât se deschid pentru primirea de adevăruri, cu atât se naște în ele curiozitate, interes și dorință de adevăruri nouă; iar dacă nu li se dă hrana trebuitoare, cad în indiferență și lăncezeală. Însuși serviciul divin însoțit de pre-

dică devine mai interesant, căci răspunde curiozității și nevoii sufletului omenesc de a auzi și ști ceva nou.

Adevărurile religioase au dușmani, sau pe cei de credinți contrare, sau pe viciile ce stăpânesc pe mulți;—deci numai prin predică se vor înlătura și pe unii și pe alții.

Pe lângă învățăturile religioase și morale, poporul mai are nevoie și de multe cunoștinți necesare vieții practice și pe care nu și le poate dobândi mai cu folos de la nimine, de cât numai de la preot prin predică.

Cuvântul lui Dumnezeu amenință adesea cu strașnice pedepse pe păstorii, cari nu-și împlinesc datoria de a predica poporului. Astfel zice Dumnezeu prin profetul Iezechiel: „*Când voi zice Lu celui nelegiuit: cu moarte vei muri și tu (păstorule) nu-i vei vesti și nici vei grăi celui nelegiuit, să se întoarcă dela căile sale și să fie viu, și când nelegiuitul va muri întru nelegiuirea sa, sângele lui îl voi cere din mâna ta*“ (III, 17, 18—XXXIII, 8) Asemenea și prin profetul Ieremia: „*Amar păstorilor, cari risipesc oile pășunii Mele*“ (XXXIII, 2; XIII, 18). Prin profetul Osie Dumnezeu alungă dela sine pe păstorul, care se lenește la predică: „*Pentru că ai lepădat știința și eu te voi lepăda, ca să nu prețuești Mie*“ (IV, 6).

Mântuitorul zice, despre servitorul leneș, că-l va despărți în două și partea lui o va pune cu nevrednicii, asemănându-l cu pomul fără roadă, care se taie și în foc se aruncă și cu servitorul leneș, care nu a înmulțit talantul Domnului său.

Prin predică se menține și se întărește credința în popor, i se luminează mintea și se alungă superstițiile; prin predică se combat viciile, se răspândește moralitatea și se inobilează inimile; — se

nduplecă voința. la acte de mărinimie și la sacri-
ciii și tot prin ea se îndrumează poporul pe calea
propășirii materiale.

Prin predică se înalță și propășește un popor
în toate direcțiunile, ea este pâinea sufletească și
trăiește a poporului;—și păstorul, care nu hră-
nește pe fiii săi sufletești cu această pâne, *este*
morător de fii, este un năimit.

În ceea ce privește *modul și timpul* predicii,
datoria păstorului nu se mărginește numai în bise-
rică și la serviciile obștești și nici nu este de ajuns
numai rostirea predicilor sistematice, după regulile
omiletice. Dacă acestea nu trebuie să lipsească nici
o dată dela serviciul divin din Duminici și Sărbă-
tori; apoi datoria sa este, să predice și prin con-
vorbiri familiare neîncetat ziua și noaptea, pe drum,
acasă, la câmp, la ocaziuni fericite și dureroase, la
petrecere și la muncă *cu timp și fără timp*, cum
zice apostolul; *jăcându-se tuturor toate, ca macar*
pe unii să-i dobândească.

Astfel dar preotul va trebui, ca la toate servi-
ciile religioase, taine și ierurgii, să vorbească fiilor
săi sufletești despre însemnătatea și folosul lor su-
fletesc și trupesc; iar mai ales la taina mărturi-
sirei, să-și desfășure toată puterea duhului său,
spre a dezvolta în suflete groază și părere de rău
pentru păcat,—plăcere și dragoste pentru virtute
și dorință pentru mântuire.

Preotul să nu aștepte numai aceste ocaziuni,
când va fi chemat, sau când creștinul vine la dâ-
nsul; ci singur dela sine și nechemat să viziteze
neconținut și cât mai des pe păstoriții săi; — și
pentru ca să fie primit cu plăcere de parohienii
săi, e dator să se ferească, ca nu cumva aceste
vizite să li aducă vre-o greutate ori nemulțumire,

ci din contra să li aducă faloase. În aceste vizite preotul cu un ochiu ager și pătrunzător va vedea neajunsurile materiale, ori morale și îndată va trebui, ca cu bună-voință, cu prudență și înțelepciune să dea sfaturi potrivite și necesare.

Ochiul său să fie neadormit asupra tinerilor, bătrânilor, bărbaților și femeilor în tot momentul și mai ales la diferitele lor petreceri, cum sunt: nunțile cumetriile, jocurile (horile), șezătorile, etc. să nu lipsească a le da sfaturile și învățăturile trebuitoare, ca astfel acestea să nu se prefacă din petreceri nevinovate în ocaziuni de scandal și de imoralitate.

O deosebită grijă va trebui, să aibă preotul de copiii poporânilor săi, să-i urmărească, să-i supravegheze și neîncetat, să li dea învățături potrivite cu vârsta lor.

Numai când preotul în toate ocaziunile și față de toți fiii săi, nu va trece nimic cu vederea, ci neîncetat va învăța, va sfătui și va îndrepta, numai atunci își va împlini cu adevărat sfânta și nobila sa misiune păstorală, numai atunci va merita dumnezeieștile și mângâitoarele cuvinte „*Bine slugă bună și credincioasă, intră întru bucuria Domnului tău*”, (Mt. XXV, 21).

§ 22

Datoria preotului de a da pildă de moralitate și de a feri pe credincioși de ispite.

Pe cât de trebuitoare este predica în misiunea preotească, pe atât are nevoie să fie însoțită de exemple din partea predicatorului.

Nu e destul numai ca preotul să învețe pe popor adevărurile credinței și virtuțile creștine, ci e

dator ca și vieța sa să-i fie la fel cu învățătura căci „numai cel ce va învăța și va face, acela mare se va chiemă,” zice Mântuitorul.

Pentru ca sufletul să se încredințeze și să se înduplece către un bine, nu-i sunt îndestulătoare numai argumentele și mijloacele retorice; cel mai puternic argument este exemplul văzut și simțit al unei vieți religioso-morale căci, *verba movent exempla trahunt*.

Cel mai iscusit predicator nu va avea efectul dorit, dacă vieța sa va fi imorală;— și din contra, o purtare corectă are cea maibine-făcătoare înrâurire.

De aceea, preotul are foarte mare datorie de a da păstoriților săi în toate împrejurările pildă de moralitate și de vieță sfântă, ca nu cumva altora predicând adevărul, el singur să fie nevrednic și astfel să i se zică: „doctore, vindecă-te pe tine însuși, ori scoate-ți mai întâiu bârna din ochiul tău.” Să urmeze exemplului Mântuitorului, pe care nimeni nu L'a putut vădi de păcat,—și la toate învățăturile a dat exemple cu vieța Sa.

Sf. apostol Pavel, se dă pe sine pildă credincioșilor (II Tes. III, 9) și îndeamnă pe toți sfințiții slujitori și predicatori ai cuvântului lui Dumnezeu, să se dea asemenea pilde de moralitate credincioșilor, când scrie învățăceilor săi: „Nimenca să nu defaime tinerețile tale, ci te fă pildă credincioșilor în cuvânt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință, în curăție” (I. Tim. IV, 12). „În toate dându-te pe tine pildă de fapte bune în învățătură, nesticare, cînste, sinceritate, cuvânt sănătos fără de prihană, ca cel protivnic să se rușineze, neavând nimic de rău a grăi de noi” (Tit. II, 7).

Tot astfel învață și sf. apostol Petru, zicând: „Păstoriți turma lui Hristos cea dintră voi,

purtând grijă nu cu sila ci de voie, nu din intereș mârșav, ci cu plăcere, nici așa ca și cum ați stăpâni peste păstoriși, ci făcându-vă pildă turmei. Și când se va arăta Păstoriul cel mare, veți primi cumuna mării cea nevestejită“ (I Petr. V, 2—4).

Așa dar, va trebui ca atât preotul cât și cei ai familiei sale, în toate împrejurările, atât în viața publică cât și în cea privată, pretutindene să dea poporului pilde de cea mai curată purtare morală.

După cum viața morală a preotului și a familiei sale are o înrâurire binefăcătoare asupra credincioșilor, tot așa o purtare rea din partea preotului are o înrâurire foarte dăunătoare asupra lor și produce cel mai dezastruos scandal în sufletele păstorișilor.

Celor slabi de caracter și înclinați spre rău, purtarea necorectă a preotului le slujește ca pretext, ca îndemn și ca ispită pentru a se aruncă cu totul în brațele imoralităților de tot soiul, și așa în loc de progres moral, preotul este sămânța răului; iar celor necredincioși ori dușmanilor religiei, le dă prilej de a înjosi și a bârfi tot ce este sfânt, ba chiar și pe Dumnezeu. Chiar și celor buni și religioși li se produce desgust și dispreț de un astfel de preot și pe nesimțite li se furișează în suflet răceală și indiferență și așa vine slăbirea simțimântului religios.

Dacă strașnică este amenințarea și pedeapsa celor ce nu sunt nici calzi nici răci, care nu-și împlinesc datoria de a predică cuvântul lui Dumnezeu, —cu cât mai grozavă și mai cumplită trebuie să fie pedeapsa acelora, cari după ce nu clădesc nimic, apoi distrug și ceea ce au clădit alții,—smulgând

din suflete și cele din urmă simțiminte nobile și sfinte prin purtarea lor scandaloasă?!

Cât de nedemni sunt preoții, cari ispitesc pe credincioși prin purtarea lor, se vede din cuvintele Mântuitorului, care zice: „*Vai! lumii de scandale. Dar mai vai! de cel ce scandalizează; — mai bine să-și lege o piatră de moară de gât și să se arunce în mare*“ (Lc. XVII, 1—2; Mc. IX, 42). Iar mai departe spune: „*Ca dacă piciorul, mâna, ochiul te scandalizează, aruncă-le de la tine.*“

Aceste avându-le în vedere sf. apostol Pavel, cu stăruință sfătuește zicând: „*Nu faceți turburare... bisericii lui Dumnezeu, (I Cor. X, 32), nedând întru nimic nici un scandal, ca slujba noastră să fie fără de prihană*“ (II, Cor. VI, 3); iar de cei ce produc turburare și ispitesc sufletele prin purtarea lor, acelaș apostol îndemnă pe credincioși să-i părăsească și să se depărteze de ei: „*Și vă rog fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și scandale contra învățăturii, pe care o ați primit și vă feriți de dânșii. Căci uniea ca aceștia nu servesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor*“ (Rom. XVI, 17—18).

Să nu se amăgească preotul, că cele mai mici și tainice abateri ale sale vor rămânea ascunse și necunoscute de popor, căci nimăru pe lume nu i se vede mai bine și nu i se judecă mai aspru greșalele ca preotului (și cu drept cuvânt); și tot ce el face la întuneric, se vădește la lumină și se trâmbițază de peacoperișul caselor, — precum spune Mântuitorul.

§ 23.

Datoria preotului de a se îngriji de buna-stare materială a păstoriților și de a-i îndemna la muncă și economie.

Deși creștinul trebuie să aibă cea mai mare grijă pentru viața sufletească și în primul loc trebuie să râvnească fericirea cerească, totuș, fiindcă aceasta este legată de viața trupească și pământească, precum e legat sufletul de trup și numai împreună, după voința lui Dumnezeu, își împlinesc menirea, de aceea creștinul are dreptul și datoria de a se îngriji și de trebuințele corpului său și de mijloacele necesare unei vieți bune pământești.

Această datorie se impune și de învățăturile religiei creștine, care privesc corpul ca pe templul Duhului Sfânt și viața pământească ca pe drumul vieții cerești; iar bunurile materiale ca pe niște mijloace ale faptelor de milostivire.

Pe lângă aceste considerațiuni, apoi îngrijirea pentru asigurarea unei bune stări materiale se impune și de datoriile, ce fiecare le are către familia și neamul său, cum și către patria sa, căci un popor, un stat, atunci înfloresc și progresează, când se bucură și de o bună stare materială.

Datoria de a ne îngriji de o bună stare materială, prin care se agonisește corpului cele trebuitoare, este o datorie de ordin divin, pentru că Dumnezeu a pus în noi trebuințele trupești și materiale și tot El a pus la îndămână omului și toate bunurile materiale, prin cari se împlinesc și se satisfac acele trebuinți.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în activitatea sa mesianică nu a disprețuit corpul cu toate trebuințele lui, ci din contră, s'a îngrijit de durerile

și nevoile lui. Cele întâiu și mai multe minuni ale Sale sunt relative de corp și trebuințele lui. Și tot astfel au înțeles și au lucrat și urmașii lui Iisus Hristos. Apostolii și Sf. Părinți au purtat o deosebită îngrijire și de trebuințele trupești și materiale ale creștinilor, conduși și păstoriți de dânșii; iar dacă Sf. Scriptură și Sf. Părinți combat adesea avuțiile și plăcerile trupești, apoi aceasta o fac pentru a domoli lăcomia și prea marea dedare a omului la bogății, și spre a-l susține să nu cadă sub stăpânirea poftelor trupești, care subjugându-l îl înstrăinează de Dumnezeu, îl fac să uite trebuințele sufletești și-l ispitesc să săvârșească turburări și nedreptăți sociale. O bună și cuviincioasă stare materială, necesară unei vieți demnă de om, câștigată prin muncă cinstită și întrebuințată spre bine, în totdeauna a fost învoită și binecuvântată de Sf. Scriptură și de Sf. Părinți ai bisericei; așa dar și aceasta face parte din datoriiile pastorale.

Un individ, o familie, un popor, va progresa pe calea materială numai atunci, când va avea dezvoltat gustul de muncă, când va ști să muncească la timp și cu rânduială; și în fine, când va ști cum să se folosească de munca sa, adică când va avea dezvoltat gustul (simțul) de economie a foloaselor dobândite prin muncă; iar ca condiție a acestora este simțul și vieța morală.

Aceasta formează o educație specială, care din nenorocire la noi lipsește multora, chiar din pătura cultă, cu atât mai mult poporului de jos; iar datoria de a-l educa în această direcție, o au cei doi factori luminători ai poporului, *preotul și învățătorul*. În întâiul loc însă, această datorie privește pe preot, de oarece el este mai în strânsă legătură cu poporul, fiind cu el în atingere neîntreruptă, de la

naștere până la mormânt, ba și dincolo de mormânt; are mai mare autoritate, căci el este *părintele* tuturor, și are la îndemână mijloace mai multe și mai puternice pentru a-l îndemna, ba chiar a-l sili și a-l obliga la economie și vieță o-rânduită.

Așadar preotul, care este conducătorul și luminătorul poporului încredințat păstoriei sale, are o datorie divină, umană, patriotică și națională de a se îngriji, ca fii săi sufletești să-și agonisească o bună stare materială, *îndemnându-i la muncă, învățându-i cum să muncească cu folos și cum să-și economisească foloasele muncii lor.*

Munca. În întâiul loc e dator preotul să îndemne pe păstoriții săi la muncă, arătându-le cât este ea de trebuitoare și folositoare.

a) În special să le spună, cum omul prin muncă își dezvoltă și-și întărește corpul ferindu-l de molesire, care e mama boalelor; prin ea face ca toate funcțiunile organice trupești să se îndeplinească mai bine, căci omul, care muncește, mănâncă mai cu plăcere, doarme mai bine, respiră și-i circulă sângele mai regulat și tot corpul îi este mai ușor.

Să le explice cum omul muncitor devine mai moral, căci e ferit de gânduri răle, care-i turbură pacea sufletească, e scutit de păcate și de multe prilejuri la păcat. Să le arate foloasele ce rezultă imediat din muncă, precum este îndestularea trupească a sa și a familiei și o vieță mulțămită și lipsită de neajunsuri, cum și respectul, cinstea și considerația, ce o capătă de la ceilalți oameni. Să le spună și să le explice, că munca nu este o pedeapsă dumnezească, ci un mijloc foarte folositor pentru fericire și mântuire. Cu cât într'un popor va fi mai dezvoltat gustul de muncă, cu atât po-

porul va fi mai bogat și va propăși în toate direcțiunile și cu atât vor fi mai puțini rău-făcători.—Sf. ap. Pavel, după ce singur dă pildă de muncă, (I Tez. II, 9—II Tez. III, 8; Fap. Ap. XXVIII, 11) apoi îndeamnă cu stăruință pe credincioși ca și ei să muncească: „Nu (fiți) lenevoși în afaceri (R. XII, 34), ci să lucrați cu mâinile voastre, precum v'am poruncit (I Tez. IV, 11), căci auzim că unii dintre voi umblă fără rânduială, nimic lucrând ci iscodind, iar unora ca acestora poruncim și-i rugăm prin Domnul nostru Iisus Hristos, ca cu liniște lucrând, să-și mănânce pâinea lor“ (II Tez. III, 11—12). „Cel ce fură să nu mai fure, ci mai vârtos să se ostenească lucrând binele cu mâinile sale, ca să aibă să dea și celui în lipsă“ (Ef. IV, 28). „Cine nu vodiește să lucreze, să nu mănânce“ (II Tez. III, 10).

b) Chibzuința. Nu e destul însă, ca preotul numai să îndemne pe păstoriții săi la muncă. Poporul român din fire este muncitor, ceea ce este însă mai de nevoie a' l'învăța, este știința, cum să muncească la timp, cu rânduială și cu chibzuință, cum să facă o muncă sistematică, ca astfel munca să-i fie folositoare și să nu-și cheltuească pūterile zadarnic. Aceasta este cu atât mai de nevoie, cu cât poporul nostru este agricultor și agricultura a făcut progrese mari în alte țări, iar la noi poporul lucrează primitiv și fără știință sistematică.

Așa dar, preotul va trebui să arate poporânilor săi timpul, cel mai potrivit pentru fiecare fel de cultură, să le spună care sunt culturile cele mai productive și cum să facă cultura sistematică a fiecăreia, pentru ca cu mai puțină muncă, să scoată foloase mai mari.

Va trebui să-i învețe, cum să prețuiască timpul și să-și rânduiască trebile, în cât să nu vină

nici-odată una peste alta; să-i îndemne ca timpul liber de la munca câmpului să-l întrebuințeze la pregătirea și îngrășarea câmpiilor și la alte ocupațiuni productive, precum sunt diferite lucrări manuale; iar mai cu seamă meșteșugurile casnice, care sunt atât de productive, ușoare și plăcute. Pentru dezvoltarea acestor meșteșuguri, preotul își va întrebuința toată priceperea, toată energia și toată autoritatea, căci din nenorocire, de un timp, în țara noastră, au început să dispară mai ales din satele de la șes cu toate că agricultorii au destul timp liber în cursul ienei.

Va stăruî, va îndemna, va încuraja, va lăuda, va controla, ba chiar va muștra și pedepsi duhovnicește pe gospodinele, care ar neglija ori ar desprețui această frumoasă și bănoasă industrie casnică națională. Va căuta să desvolte gustul și plăcerea pentru frumosul port național, arătând poporului cu cât e mai bun și mai efin în toate privințele și pentru încurajare va da o deosebită considerațiune publică femeilor și bărbaților, cari nu l-au părăsit;— îndemnând totodată și pe ceilalți a-l relua.

În acest scop preotul, pe lângă alte instrucțiuni și îndemnuri ocazionale, va înființa șezători sub privigherea sa și a soției sale, unde să se instruiască și să se încurajeze la lucru unii pe alții și bărbații și femeile, tinerii și bătrânii, interesându-se preotul până și de cele mai mici amănunțimi, spunând unora chiar și ce să lucreze, în cutare sau cutare vreme.

În parohie vor fi și oameni săraci, cari nu au ce lucra, acestora singur preotul e dator să le procure de lucru, luând inițiativa, sau singur, sau împreună cu alți fruntași ai parohiei, de a face diferite obiecte casnice, fie pentru trebuințele personale, fie pentru a le vinde. Din aceasta

însă, să nu caute foloase materiale personale, ci să se îndestuleze cu marele câștig moral și mulțumirea, că a dat mijloace de existență nevoeșilor.

Va purtă deasemenea grijă ca poporul să-și vândă cu preț bun foloasele muncii sale și să nu fie exploatat și înșelat de cătră speculanți, cari s'au prea înmulțit în țara noastră, din pricina naivității poporului.

c) *Economia*. Poate să fie munca cât de stăruitoare, pricepută și productivă, dacă însă nu va fi desvoltat în sufletul poporului și gustul economiei, al respectului de munca sa și al dragului de a pastra cum se cuvine bunurile sale, atunci tot nu s'a făcut nimic; poporul va rămânea tot sărac și umilit.

De aceia preotul e dator, să se silească din toate puterile, ca să înrădăcineze în sufletul fiilor săi sufletești și simțimântul economiei, *care este mama bogăției* cum și dragostea și plăcerea de a păstra în cele mai bune condițiuni avutul său, de orice natură ar fi el.

Să arăte parohienilor datoria, ce au fiecare, de a se îngriji de ziua de mâine, pentru a întimpina greutăți neprevăzute și să le spună, cât este de nevrednic și înjositor de a întinde mâna la alții în vreme de lipsă; să le facă cunoscut datoria ce o au cătră copiii lor, de a le asigura oarecare ajutoare, pentru începutul vieții gospodărești; să le amintească cât este de bine și frumos, că la vreme de bătrânețe și slăbăciune, să nu fie povară copiilor lor, ori străinilor. „*Răscumpărați vremea, că zilele grele sunt*“ zice Sf. Ap. Pavel. Iar înțelepciunea poporului adaugă: „Strânge bani albi penzile negre“.

Să le spună că deși Providența dumnezească

poartă grijă de toate creaturile, dar și *puterea de prevedere*, pe care Dumnezeu a dat-o omului, nu este altceva de cât o faptă de-a providenței dumnezeiești, de care omul trebuie să țină samă și să se folosească de sfaturile ce-i dă.

Așa dar, preotul dând singur pildă, va stărui din toate puterile, ca păstoriții săi să fie cumpătați în gusturi și în cheltueli, să nu risipească avutul lor pe lucruri zădarnice și nefolositoare, să-i deprindă a păstră și a prețui orice lucru cât de mic, îngrijindu-l și apărându-l de stricăciune și de distrugere.

Preotul e dator, să iea inițiativa și să înființeze societăți, ori case de economie și pe care apoi să le supravegheze de aproape cu multă băgare de seamă, ca să nu se descrediteze în ochii poporului. Să scoată în totdeauna în evidență și să laude pe persoanele, care fac economie, și-și păstrează și îngrijesc cu băgare de seamă avutul lor, ori de ce natură este, arătând că economia banului, păstrarea și îngrijirea lucrului, nu numai că procură o bună viață pământească, dar ajută foarte mult și la dobândirea celei cerești, prin milosteniile și binefacerile ce poate săvârși, cel ce a economisit și i-a prisosit. Va face de asemenea să fie văzută și starea nenorocită a risipitorului și neglijentului, atât din lumea aceasta, cât și din cealaltă.

Cu cât preotul va desfășura o activitate mai mare și mai stăruitoare, pentru asigurarea prosperității materiale a poporului român, cu atât mai mult va bine-merita de la Dumnezeu, de la neam și de la patrie.

§. 24.

Datoria preotului de a îndemna și a înființa societăți și instituțiuni de bine-facere și de temperanță.

Temelia, pe care s'a clădit și trăește creștinismul, este dragostea de Dumnezeu și de aproapele, pentru Dumnezeu.

Spiritul creștin se caracterizează prin dragostea sinceră și desinteresată față de aproapele, și care dragoste nu este mărginită de limbă, de naționalitate ori de patrie, ci este universală, căci înaintea lui Dumnezeu toți oamenii sunt una în Iisus Hristos. Această dragoste a fost și scut contra dușmanilor și putere de propagare a creștinismului în lumea barbară, căci ea s'a arătat în fapte mărețe de binefacere, deopotrivă și față de prieteni, — și față de străini, — și față de dușmani, după cum a zis Iisus Hristos: „*De faceți bine celor ce vă fac bine, ce dar este vouă, căci și păgânii fac aceasta*“ (Lc. VI, 33). Astfel creștinismul cu dragostea sa, a făcut începutul instituțiilor mărețe de binefacere, prin care a îndulcit durerile și suferințele omenirii.

Spiritul creștin n'a putut suferi, ca alături de prosperitate să stea mizeria, alături de veselie se fie durerea, alături de palatul bogatului să zacă în gunoiu săracul Lazăr; ci a făcut, ca cel căzut în tâlhari, să fie luat și dus la casă de oaspeți. Creștinismul, din cele dintâi zile ale existenței sale, a îndulcit vieța bătrânului, a orfanului, a văduvei, a ușurat durerea și a vindecat neputințele trupești din darurile, pe cari credincioșii le depuneau la picioarele apostolilor.

Astfel creștinismul de la începutul existenței

sale, s'a prezentat ca un așezământ de binefacere; iar părinții și dascalii bisericii creștine au păstrat și cultivat acest caracter în decursul veacurilor.

La ușa și sub protecțiunea bisericii creștine s'au înființat instituțiuni de binefacere: spitale, ospicii, aziluri de bătrâni, de văduve și copii, școli, etc., și tot prin spiritul creștin și la umbra bisericii trăesc și prosperează aceste instituții până astăzi și numai ea este în stare să le mențină și să le protejeze și mai departe.

Preotul ca propoveditorul acestei religii binefăcătoare și ca urmașul Celui ce a ridicat durerile omenirii, trebuie să fie pătruns mai mult ca oricine de spiritul creștin, să aibă o inimă compătimitoare și binefăcătoare față de suferinzi;—și deci el are cea mai sfântă datorie, ca să mște inimile credincioșilor spre acte de binefacere dând și singur pilde. Trebuie să ia inițiativa și să înființeze în parohia sa asociațiuni, cari să ajute și să îngrijască pe bolnavi, bătrâni, orfani, suferinzi, văduve, asociațiuni pentru îngroparea celor săraci și străini, etc.

Cu cât astfel de asociațiuni vor fi mai numeroase și vor exista în fiecare localitate, putând îndată și la timp aduce ușurare și ajutor suferinții, cu atât societatea va fi mai puțin bântuită de răle și de amărăciuni.

Dacă însă preotul este dator să înființeze și să susțină societăți de binefacere, pentru a ușura durerile și suferințele omeniești, apoi încă este și mai dator, de a preîntimpina, pe cât cu putință aceste dureri și suferinți la chiar obârșia lor.

Păcatul și viciul sunt cele dintâi cauze ale durerilor și a răului din lume, iar pacatele și viciile se nasc

din poftă și plăceri nemăsurate, la cari ușor se apleacă omul.

Preotul deci are datoria de a predica, cu cea mai mare stăruință, cumpătarea și abstenența, așa încât, toate plăcerile să se mențină în marginile trebuințelor naturale, după cum învață Sf. Apostol Pavel: „*Ori de mâncași, ori de beși, sau altceva de faceși, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceși*“ (I. Cor. X, 31).

La aceasta va reuși preotul cu mult mai ușor, dacă se va sili, să înființeze societăți de temperanță, prin care membrii lor se leagă înaintea lui Dumnezeu, a societății, a onoarei și a conștiinței lor, de a se înfrâna de la diferite înclinațiuni, întrebuintând plăcerile trupești și pământești numai ca mijloace, pentru împlinirea unor scopuri mai înalte, hotărâte de Dumnezeu; iar nu să le considere ca scop și țintă a vieții pământești, — *căci omul mânâncă, ca să trăiască — și nu trăiește ca să mânânce*, Astfel va reuși preotul a-și menține pe fiii săi sufletești departe de vicii distrugătoare și prin urmare și de multe dureri și suferinți trupești.

§ 25.

Datoria preotului de a învăța pe credincioși cum să-și păstreze sănătatea.

Din toate bunurile pământești, pe care le are omul, cel mai de căpetenie este sănătatea trupească; căci de la sănătatea trupească atârnă și buna-stare sufletească a omului, și numai într'un corp sănătos este și o minte sănătoasă. De la sănătate decurge toată mulțumirea și fericirea pământească, căci toate bogățiile, onorurile și bunătățile pămân-

tului nu prețuesc nimic fără sănătate; de la ea atârnă și prosperitatea materială, căci numai cel sănătos poate munci și produce. Sănătatea trupească a poporului este condițiunea vieții și trăinicieii națiunii și a patriei.

Pe cât însă este de scumpă sănătatea trupească, pe atât este ea și puțin prețuită și îngrijită mai în general de poporul nostru; și apoi tot pe atât de mulți îi sunt și dușmanii ce o amenință.

Preotul în mijlocul poporănilor săi, întocmai ca un tată duios, care dorește binele și fericirea fiilor săi, e dator să aibă cea mai mare grijă de sănătatea trupească a fiilor săi sufletești și la cel mai mic gemăt să se înfierceze întreaga lui ființă. Să urmeze și întru aceasta pilda Mântuitorului, care a simțit durere în fața durerilor poporului. S'a întristat de suferințele lui și cu îndurare și milostivire i-a tămăduit toată boala și toată neputința.

Această datorie se impune cu atât mai mult preotului de la țară, căci săteanul pe lângă alți mulți dușmani, mai are de luptat și cu marele dușman, care este neștiința și neglijența.

Așa dar, mai întâi preotul va deștepta în sufletul poporănilor conștiința datoriei, ce fiecare creștin are cătră corpul său, de a-l păzi întreg și sănătos, ca pe un dar sfințit a lui Dumnezeu și organ al sufletului,—amintindu-le că fiecare va da samă înaintea lui Dumnezeu, de modul cum și-au păstrat corpul și sănătatea.

Se va sili a combate toate viciile, dar mai ales beția și desfrânarea, care topesc corpul, precum se topește ceara în fața focului, arătând în culori vii toate boalele și urmările, ce aduc aceste vicii.

Îndemnându-i și desvoltându-le gustul de muncă,

preotul va avea grijă, de a-i feri, să nu cadă în extremul opus,—la escesul de muncă.

Deasemenea căutând a le desvolta gustul de economie, va trebui să fie foarte băgător de samă, de a nu-i duce la avariție nedând cu îndestulare corpului cele trebuitoare.

Va îndemna deci pe fii săi sufletești, să se hrănească bine cu mâncări nutritive și substanțiale, sfătuindu-i că mai de folos este pentru ei, ca produsele alimentare să și le păstreze pentru îndestularea lor, de cât să le vândă pe nimic și hrana să o înlocuiască cu alcool (cu rachiu și țuică).

Foarte adesea se întâmplă, că poporul de la țară, deși are cele necesare, totuș se hrănește foarte prost, fie din neștiință, fie din neîngrijirea și indiferența, în care se află. În asemenea împrejurări preotul este dator, să se silească a convinge pe parohienii săi, că cu cât se vor hrăni mai bine, cu atât vor fi mai sănătoși și mai rezistenți la muncă, încât ei vor câștiga îndoit și întreit din ceace consumă; iar acolo unde ar fi nepriceperea, intervenirea sa și a soției sale, pentru a face pe gospodine mai destoinice, ca să pregătească o hrană eficientă și bună, le va atrage dragostea, respectul și recunoștința poporului.

O deosebită bagare de samă trebuie să aibă preotul în hrănirea și îngrijirea copiilor, până ce se zburătucesc, căci una din cele dintâi cauze a mortalității lor, este lipsa de hrană suficientă și potrivită cum și îngrijirea rea.

Să se silească a le desvolta gustul de curățenie, îndemnându-i la cea mai desăvârșită îngrijire corporală.

Să poarte grijă, ca îmbrăcămintea și locuința să le fie sănătoasă și curată, având în casa lor

întotdeauna un aer curat și lumină îndestulătoare. Deasemenea să-i îndemne, ca curtea și împrejurimile casei să fie întreținute în curățenie, îndepărtând orice infecții nesănătoase.

În cazuri de boale și accidente, preotul să fie cel întâi, care să sară în ajutor și imediat să ia dispoziții pentru chemarea grabnică a unui medic; iar până la sosirea acestuia, să facă întrebuințare cu prudență, de puținele cunoștinți medicinale ce are, dacă este convins, că va putea aduce vreun bine momentan.

Să se silească din răspuțeri a înrădăcina în inima poporului încredere în medic și medicamente, combătând cu energie, neîncrederea, ori indiferența față de ele. Deasemenea să combată cu toată puterea și obiceiul, ce au sătenii de a alerga la leacuri băbești cum și credința, că se vor tămădui prin descântice și vrăji.

Va băga samă ca leuzile și noii născuți să fie bine îngrijiți și ținuți în curățenie, având prilej a-i vizita la facerea diferitelor rugăciuni stabilite de biserică.

În timp de epidemie, mai ales între copii, va căuta să înlătore toate ocaziunile de întindere a boalei, îndemnând cu stăruință la aceasta și pe poporâni, silindu-se a-i scoate din credința fatalistă, în care se află mulți știind că paza bună trece primejdia rea.

Dacă preotul cu milă și cu dragoste părintescă, în toate ocaziunile se va îngriji de sănătatea trupească a credincioșilor, încredințați păstoriei lui, va dobândi în schimb de la ei iubire, încredere cum și profunda lor recunoștință și devotamentul sincer; căci simțimintele prietenești în nici o împrejurare nu se pot desvoltă mai ușor și mai te-

meinic, de cât la boală și la durere cum si atunci, când se simte îndulcirea trupească ; de aceea este și zicerea: „*la boală și la nevoie se vede inima omului (prietinul)*“.

Astfel preotul prin împlinirea acestei datorii, pe lângă că va avea mulțămirea, că este cel mai de căpetenie lucrător la întărirea neamului și a patriei, apoi va deveni și absolut stăpân pe sufletele credincioșilor, conducându-le mai cu multă ușurință la mântuire.

§ 26.

Datoria preotului de a învăța pe credincioși cum să-și crească copiii.

După cum un bun grădinar, pentru ca să aibă pomi frumoși la privire și cu fructe plăcute la gustare, se îngrijește de dâșii cu multă băgare de samă, din primii ani ai plantațiunei, tot așa și un bun păstor, pentru a avea o parohie bună, în care să strălucească toate virtuțile creștine, va trebui, să se îngrijească cu mult dor de buna creștere a viitorilor săi fii sufletești, încă din copilăria lor.

Este un adevăr cunoscut de toată lumea, că înțipăririle, dobândite în copilărie, rămân ca o pecete neștearsă în tot restul vieții ;—și după direcția, ce se dă unui copil în vârsta fragedă, va continua a trăi la maturitate.

Deci, dacă preotul voiește, să aibă o parohie religioasă și morală, compusă din fii devotați bisericii creștine ortodoxă, care să trăiască în spiritul Evangheliei și să fie buni cetățeni și buni patrioți ; apoi e dator, să aibă o deosebită grijă de

buna creștere a copiilor parohienilor săi observându-i pas cu pas și dând sfaturi și învățături neîncetate în această privință păstoriților săi, cu atât mai mult, cu cât creșterea copiilor este un lucru foarte greu.

Mai întâi trebuie preotul să desvolte în inima părinților simțul datoriei, ce au, de a-și crește copiii bine, atrăgându-le luarea-aminte că pe lângă amărăciunile ce li aduc copii creșcuți fără îngrijire apoi ei vor da samă și înaintea lui Dumnezeu, de modul cum ș'au împlinit această datorie.

Grija preotului se va întinde în special și asupra creșterii trupești și asupra celei intelectuale și morale.

Astfel preotul, unde va vedea nevoia, va sfătui pe părinți a crește copiii în cea mai mare curățenie și într'un aer sănătos, dându-le și o hrană bună și îndestulătoare, ca astfel să crească o generație sănătoasă și viguroasă.

Va îndemna și va privighea, ca părinții de timpuriu, să înrădăcineze în inima copiilor simțimântul religios și frica de Dumnezeu, care este începutul înțelepciunii, după învățătura ap. Pavel: „*Voi părinților, creșteți pe fii voștri în învățatură și în îndemnarea Domnului*“ (Efes VI 4), va observa a-i deprinde, să se închine sara și dimineața, înainte și după mâncare, mulțumind lui Dumnezeu; și să-i ducă la biserică în toate Duminicile și Sărbătorile.

Va explica foarte adesea părinților, câtă nevoie este de a desvolta în inima copiilor lor sentimente nobile și a le diriguî voința cătră fapte bune,—și-i va convinge, că acestea nu se capătă, de cât numai, dacă ei singuri le vor da asemenea pilde,—spunându-le, că ceea-ce doresc părinții, să fie copii lor, trebuie să fie ei singuri mai întâi.

Ajungând copiii la vârsta de școală, preotul va purta grijă din timp, ca nu cumva părinții pentru diferite prețete, să neglijeze trimiterea lor la școală, cum și urmarea regulată și sârguincioasă; va explica și va căuta să încredințeze pe păstoriți, despre nevoia învățaturii și a luminării minții copiilor, arătându-le: „*Că rușine este tatălui fiul neînvățat.*“ (Sirah XXII 3, 41).

Va atrage luarea aminte a părinților, ca în creșterea copiilor lor, să țină calea mijlocie; nici să nu li arate prea mare indulgență și libertate: „*Căci copilul, care umblă în voia sa, rușinează pe părinții săi*“ (Pild Sol. XIII 24); nici să nu se poarte cu ei prea aspru și sever, după sfatul sf. ap. Pavel, care zice: „*Părinților, să nu vă întărtați pe fii voștri spre mânie.*“ (Efes VI, 4).

În tot timpul vârstei de școală, preotul va fi un neadormit privighitor al copiilor și ajutor al dascălului, predând religiunea și conlucrând la menținerea disciplinei morale, în școală și afară de școală.

Preotul e dator a nu perde din vedere pe copii, nici după ce au terminat școala primară, ci încă deacum înainte, să aibă mai multă grijă, de oarece acum sosește și vârsta cea mai periculoasă.

Va trebui deci a sfătui și stărui pe lângă părinți, să-i învețe vreun meșteșug, care este cea mai sigură pâine în viață, sau *brățare de aur*, cum se numeă odată!—și singur la nevoie să ia inițiativa și să facă aceasta; să le desvolte dragostea de munca câmpului și de negustorie.

Va îndemna pe părinți, ca să deprindă pe băieți și mai ales pe fete cu facerea diferitelor lucruri de industrie căsnică, și a le desvolta gustul să poarte plăcutul și mândrul costum național—intervenind preotul și direct pentru aceasta.

În vârsta de la 15—16 ani înainte, când încep a se afirma apucăturile firești și când închipuirea este foarte aprinsă, preotul va atrage luarea aminte a părinților și singur va conlucra, ca să înlăture prieteșugul cu cei răi, cum și diferitele ocaziuni la inclinări răle; iar mai ales, petrecerile de noapte, fără controlul și privigherea bătrânilor.

Astfel preotul, ca un bun păstor, e dator, să fie neadormit privighitor asupra creșterii copiilor și nimic să nu-i scape, ci ca un al doilea părinte cu înțelepciune să dea sfaturi și cu dragoste să îndrepteze greșalele.

Nevoea cea mare a creșterii copiilor cere de la preot, ca el să contribuie la aceasta nu numai indirect învățând și sfătuind pe părinți, ci trebuie chiar direct a interveni, și cât mai des, ca cu autoritatea și priceperea sa, să se ajungă mai sigur la rezultatul dorit. Această datorie se impune încă cu tot dinadinsul preotului față de copiii orfani, sau cari de și vor fi având părinți, dar din diferite cauze, sunt ca și cei ce n'au, sau și mai rău (cum sunt părinții viciați, divorțați etc.)

§ 27.

Însemnătatea școalei pentru binele poporului și datoria preotului de a stăruî pentru ajutorarea școlărilor săraci și orfani.

Mijloacele, prin care oamenii își comunică unul altuia, la depărtare de loc ori de timp, gândirile, simțirile și știința lor, este *scrierea și citirea*. Prin aceste mijloace oamenii, de la un capăt la celălalt al pământului, se ajută și-si folosesc unii altora; și tot prin aceste mijloace gândirea omeni-

rei din trecut, se leagă cu cea din prezent și cu cea din viitor, până la sfârșitul lumii. Așa dar, cea mai măreață descoperire a omului a fost arta de a scri și a ceti. Printr'înșă lumea în lung și în lat se leagă ca cu un lanț și-și continuă drumul cătră desăvârșire.

Prin cetire omul poate, să-și lumineze și să-și îmbogățască mintea cu cugetările și știința altor oameni; iar prin scriere își dă și el pe ale sale spre folosul altora. Prin acest schimb lumea a progresat, căci s'a îmbunătățit și s'a înmulțit mijloacele pentru o viață mai bună: (căci la urma urmei tot progresul nu e progres, dacă nu va contribui la binele și mulțămirea omului).

Poporul, la care cunoștința scrierei și cetirei este mai răspândită, acela este mai cult și mai înaintat în civilizațiune, adică, cunoaște mai bine rostul vieții, știe mai bine, să se folosească de bunurile din lume, pe care Dumnezeu le-a pus la dispoziția omului;—trăește deci, mai mulțămit și mai fericit.

Cu cât omul propășește mai mult pe calea adevăratei culturi și cu cât mintea sa este mai luminată cu atât se apropie mai mult de D-zeu și-L vede mai lămurit. Luminarea minții ne conduce spre D-zeu. Conducătorii popoarelor cunoscând importanța acestui adevăr, au înființat școale, pentru ca poporul, prin știința de carte, să-și lumineze mintea.

Școala este pentru mintea omului, ceea-ce soarele este pentru pământ. Unde nu-i lumina și căldura soarelui, acolo nu-i viață, vegetația nu odrăslește, nu înflorește nici rodește,—ci lăncezește și să vestejește. Unde strălucește lumina și căldura școlii, acolo poporul este luminat, este mai bun, își agonisește trebuințele vieții mai ușor și

mai cu îndestulare și știe totodată a se folosi mai bine de ele. Școala deschide omului gustul și dorul unei vieți mai bune și totodată îi și pune la îndemână mijloace cum s'o capete. Astfel prin școală poporul dobândește o viață mai bună, mai mulțumită, capătă vigoare și forță nouă, și-și asigură o viață trainică în veșnicia secolelor.

În țara noastră singură biserica cu reprezentanții ei au contribuit la luminarea poporului în vremuri grele, făcând cele dintâi începuturi de școală în tinda bisericii. Dar și astăzi chiar, când importanța școalei pentru binele poporului este cu mult mai bine cunoscută, când avem școale sistematice pentru popor cu dascăli speciali, preotul încă are datoria dumnezeiască, omenească și patriotică, de a contribui la răspândirea și dezvoltarea dragostei pentru școală în popor. Cu toate minunile folease ce aduce școala, totuș în țara noastră încă nu a pătruns destul de adânc în masa poporului convingerea despre nevoia științei de carte și nu-i dezvoltat, cât ar trebui, dragul de școală.

Astfel preotul e dator ca în toate ocaziunile: în biserică și afară, acasă și la câmp, pretutindene, să și îndemne poporării spre a-și trimete copiii la școală, să se folosească de toate greșalele și nevoile poporanului și să-i arăte, că dacă el ar fi știut carte. l'ar fi încunjurat cutare sau cutare nevoe; să li dea exemple din natură, arătându-le nevoia ce are omul de a se cultiva; — să arăte poporului foleasele cele minunate, ce poate trage omul din știința cărții, pentru gospodăria, pentru familia și țara sa, cum și pentru sufletul său.

Va trebui, ca preotul să încurajeze prin tot felul de mijloace pe copiii, cari știu carte, prezentându-i

între ceilalți ca pe niște fruntași ai satului vrednici de cinste.

Ca un bun părinte, preotul va trebui să pcarte o deosebită grijă pentru copiii săraci și orfani, pe cari nu are cine să-i îndrepte pe drumul școalei, sau n'au cele necesare: ca hrană, cărți, haine etc. Pe aceștia îi va ajuta atât din ale sale, cât și prin intervenirea pe lângă cei cu dare de mână, spre a le veni în ajutor; astfel ca și aceștia să nu rămână lipsiți de bunurile și foloasele școalei, și totodată să slujască ca îndemn celorlalți copii din parohie.

De asemenea preotul va trebui să contribuie prin toate mijloacele pentru susținerea cantinelor școlare, ce sunt atât de folositoare pentru propășirea școalei.

Pentru ca foloasele, dobândite în școală, să nu se peardă, trebuie ca preotul să pună Duminicile și Sărbătorile pe băeții, cari au sfârșit școala, să citească în biserică, mai ales că acum cărțile bisericești sunt cu litere străbune,—și să le pună la îndemână din biblioteca parohială și diferite scrieri instructive, pentru nevoile practice ale gospodăriei și moralizatoare.

Astfel preotul va contribui și mai departe la mărirea și înălțarea neamului, împlinindu-și datoria de bun român și de bun păstor.

§ 28.

Datoria preotului de a povățui pe credincioși, să-și îngrijască de animale și de plantații.

Bunul Dumnezeu a pus omului la îndemână animalele și vegetalele pentru susținerea și ușurarea vieții sale. Ele constituiesc adevărata bogăție pă-

măntescă a omului și existența lor se condiționează una de alta.

I. Țara noastră fiind eminaminte agricolă, animalele sunt condiția esențială de viață și înflorire economică a țării și a poporului. Creșterea, îngrijirea și folosința animalelor domestice este o ade-vărată știință, la care au ajuns popoarele mai înaintate în cultură. Din nenorocire poporul nostru și în această privință este înapoiat și nu prea știe, să prețuească acest dar dumnezeesc, care ne hrănește și ne încălzește. Pentru aceia preotul ca un bun păstor trebuie, să povățuească cu stăruință pe poporâni săi, ca să-și îngrijască bine animalele.

Mai întâi preotul să căute, ca să aprindă în inima creștinului dragoste și milă pentru animale; și apoi va deștepta pentru dânsele și interes, arătându-li folosul cel mare, ce ele ne aduc.

Va convinge pe poporâni lui, că trebuie să facă ocoale și grajdiuri bine închise, în care animalul să trăească la adăpost de asprimele vremii și să le păstreze curate și uscate.

Va trebui să-i îndemne a hrăni bine animalele, și a-i învăța, cum să-și procure nutrețul cel mai bun și mai efin; convingându-i că o îngrijire și o hrănire cu îndestulare a animalelor, nicidecum nu este o pagubă, ci un folos îndoit și întreit, căci animalele se fac mai mari, mai frumoase, mai puternice și mai de preț; iar cele cu lapte dau și fruct întreit și împătrit.

E dator să privilegheze și să sfătuească, ca să nu se pună animalele prea tinere la muncă, din care pricină rămân închircite și slăbite.

Va combate cu stăruință păgubitorul și barbarul obicei de a împovora animalele peste măsură și apoi a le tortură.

Se va îngriji de asemenea și pentru îmbunătățirea rasei animalelor, cu care altă dată țara noastră era renumită.

Va îndemna pe parohienii săi, să se îndeletnicească și cu creșterea paserilor de casă și îmbunătățirea rasei lor, fiind și acestea un bun izvor de bogăție pentru țară.

Altădată în țara noastră, mai fiecare gospodar se ocupa cu cultura albinelor, care aduc la casa omului îndeustulare și bogăție, fără multă osteneală, dar astăzi mai că a dispărut această cultură; deci preotul e dator să se silească și să stăruască spre a răspândi din nou în popor dragostea către această cultură ușoară și bănoasă.

De asemenea va trebui să îndemne pe parohieni a se aplica și la cultura gândacilor de mătasă cari aduc ușor și în scurt timp multă bogăție.

II. Preotul va trebui să aibă o deosebită atenție, asupra diferitelor culturi și plantațiuni, pe care trebuie să le facă sătenii.

Așa, el îi va învăța, cum să-și facă tot felul de culturi leguminoase și de zarzavat, arătându-le foloasele cele mari, ce pot scoate din aceste culturi și dându-le de pildă chiar grădina sa, pe care va trebui să o cultive singur și cât mai sistematic și bogat în specii.

Prin toate mijloacele îi va îndemna, să-și planteze livezi cu pomi roditori, arătându-le foloasele cele mari materiale și morale, ce ne dau livezile; — să-i sfătuească a planta pomi roditori pe toate locurile goale și pe marginea drumurilor, dezvoltând în sufletele lor interes și ambiție pentru aceasta; să le spună, că este un mare pacat de a distruge un pom fructifer, totașa de mare, cum este de a omors un animal folositor; — și că din

contra un bun creștin îndulcindu-se cu o fructă pe timp de arșiță și oboseală, trebuie să se roage lui Dumnezeu pentru ertarea pacătelor celui, cari a plantat pomul roditor, aducându-le aminte, că Mântuitorul răsplătește un pahar cu apă dat celui însetat, — și cu cât mai mult încă, va răsplăti pe cei ce sădesc pomi, din cari se hrănesc și se răcoresc săracii și călătorii?

La taina mărturisirei cu mult folos preotul ar putea da drept canon penitentului obligațiunea de a sădi și îngriji pomi roditori pe căile publice, așa precum bătrânii îi obligau la facerea de fântâni și poduri.

Să-i îndemne și să-i învețe meșteșugul uscării și conservării fructelor.

Cu cât preotul se va interesa de aproape și-și va îndeplini conștiincios aceste datorii, cu atât pe nesimțite va deschide jghiaburile bogăției naționale, din care și poporul și el cu ai săi, se vor îndulci cu îndestulare.

§ 29.

Datoria preotului de a se îngriji de buna-stare morală a păstoriților.

Toate eforturile preotului de a face pe păstoriții săi, să-și păzească sănătatea, și deci să devină un popor viguros și plin de viață, cum și toate silințele de a-i face să prospereze pe calea materială, nu vor avea nici un rezultat favorabil, dacă preotul nu se va sârgui mai întâi, să formeze oameni morali, împodobiți cu toate virtuțile și curați de orice viciu.

Moralitatea este condițiunea sănătății și a bogăției, iar viciul este viermele cel neadormit, carele roade pe amândouă: „*Fericit omul, cel ce*

se teme de Domnul, puternică va fi pe pământ săminția lui . . . , bunătăți și avuții sunt în casa lui", zice Psalmistul (psl. III, 3). Iar Mântuitorul completează acest adevăr spunând: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și acestea toate (bunurile pământești și trupești) se vor adăuge vouă” (Mat. VI., 33).

Vieța morală procură nu numai bunurile pământești dar asigură și pe cele cerești.

Cea mai mare datorie a păstorului de suflete este, de a se sili, ca fiii săi să propășască în vieța morală.

Cea întâi condițiune, pentru a ajunge la aceasta este ca el singur împreună cu toată casa sa, să dea pildă de cea mai curată vieță morală. — În toate ocaziunile și în toate împrejurările se arate frumuseța virtuții, îndemnând pe credincioși la îndeplinirea legii lui Dumnezeu. Va arăta stimă și considerație deosebită față de cei buni și morali, laudând cu prudență vieța lor și dându-i de pildă celorlalți. Pe cei buni și morali să-i povățuească a-și cerceta des conștiința, a fi cu luare aminte în fiecare moment, ca dușmanul binelui să nu se furișeze în inima lor, — susținându-i în umilința creștină și în temerea de Dumnezeu. Odată cu înființarea societăților de temperanță, se constituie comitete de onoare, compuse dintre cei mai onorabili și mai cinstiți parohieni, cu ajutorul cărora să conlucreze la încurajarea virtuții și a moralității, și la combaterea patimelor. La fiecare împrejurare, să arăte prin dovezi văzute și pipăite, care sunt foloasele pământești și imediate ale fiecărei virtuți, cum și cât de mult folosesc ele pentru dobândirea împărăției cerești.

§ 30

Datoria preotului de a feri pe credincioși de vicii.

Viciul este vermele cel neadormit, care roade și distruge indivizii, familiile și popoarele. Toate popoarele, câte au pierit și au dispărut de pe fața pământului, au pierit din cauza viciilor; iar viciile au fost o urmare imediată a slăbirei simțului lor religios, și a necredinței lor, căci: „*Temerea de Dumnezeu înmulțește zilele, iar anii celor neghiuți se scurtează.*“ (Prov. X, 27). Și, „*Omul care iubește vicața și să vadă zile bune, să-și oprească limba sa de la rău și buzele, ca să nu grăească viclesug, să se depărteze de la rău și să facă binele, să caute pacea și să o urmeze.*“ (Psl., XXXIII. 12—14; I Petr. III, 10—11).

Viciul nu numai că este izvorul tuturor mizeriilor pământești, dar este și cea mai mare pedică a împărăției cerești,

Preotul, care are conștiință de misiunea sa, își iubește neamul și patria și este devotat lor, acela va lucra cu cea mai mare stăruință pentru a feri pe parohienii săi de vicii.

Mai întâi preotul se va sili, să desvolte și să înrădăcineze simțimântul religios,—temerea de Dumnezeu și rușinea de oameni.

Unul din cele mai mari neajunsuri ale servirei pastorale este, că preoții nu-și vizitează acasă pe parohienii lor, de cât numai când sunt chemați pentru servicii religioase; aceasta este un rău capital și în mare parte cauza slăbirei simțimântului religios și a slăbirei raporturilor dintre parohian și preot. Deci va trebui, ca preotul să viziteze cât mai des pe fiii săi sufletești, și mai ales

pe cei bolnavi moralicește, urmând exemplului Mântuitorului, care era mai des în atingere cu cei păcătoși, căci nu celor sănătoși le trebuie doctor, ci celui bolnav. Preotul făcând aceste vizite dese, are ocaziune a cerceta și a cunoaște multe defecte spre a le combate și îndrepta. Neconținut cu timp și fără de timp, la toate ocaziunile, va scoate în evidență josnicia viciului, cu toate durerile și amărăciunile, ce el naște; se va feri însă, de a da direct ca pildă pe vre-un viciat din parohia sa. Va înlătură, pe cât cu putință, ocaziunile la păcat, va căută și cerceta la obârșie cauzele, care dau naștere la diferite pacate și se va sili, să le stârpească. Va face neîncetat cunoscut poporului legea lui Dumnezeu și datoria, ce are fiecare de a o observa, cum și pedepsele cele groaznice, ce sunt rezervate celor, cari nu se tem de Domnul și calcă porunciile Lui. Va asigura de asemenea pe credincioși de ajutorul Harului dumnezeesc contra pacatului, numai de-L vor dori din inimă curată.

În special păstorul, în combaterea și desrădăcinarea viciilor și pacatelor de tot soiul, trebuie să fie cu multă băgare de samă, având în vedere toate împrejurările: de loc, de timp, de persoane, de sex, de vârstă, de caracter, de gradul de cultură și poziție socială, cum și de cauzele și împrejurările, în care s'au născut și s'au înrădăcinat viciul, de gradul de știință și voință, ce se întrebuintează în săvârșirea viciului, etc.

Așa de pildă: voind preotul a sfătui pe un păcătos ori viciat în public, ori când el este în fiorele atâtaătoare ale pacatului, atunci s'ar expune a fi nebăgat în samă, sau poate chiar să capete și vre-o vorbă neplăcută, pe când dacă va păzi momentul potrivit, de pildă, când se produce în

suflet oare-care dispreț și regret pentru pacat, atunci reușita e aproape sigură. Altfel va trebui să se poarte preotul cu un barbat, altfel cu o femeie, altfel cu cei bătrâni, sau cu cei tineri (I Tim. V, 1—4): cu persoane iuți și aprinse preotul va fi prudent și foarte fin, înaintând încet și cu bagare de samă; iar față de cei culți și cu poziții înalte sociale, va urma exemplul Mântuitorului și a profetului Nathan față de Imp. David. (II Imp. XII). Va cerceta cu multă prudență, ca un medic iscusit, cauzele răului cum și împrejurările, în care s'a dezvoltat răul și le va înlătura. Nu va trata deopotrivă, pe cel ce a păcătuit și păcătuște din neștiință și cu convingere, că nu face rău,—cu cel ce arată răutate și îndărătnicie. Va căuta deasemenea preotul, să fie atent și pătrunzător față de ipocriții, cari au purtare farisească, cu două fețe.

Deasemenea preotul va căuta să deosebiască și să întrebuițeze sirguința sa și medicamentele spirituale, după gravitatea boalei. Așa, toate păcatele și viciile sunt răle și distrugătoare; dintre toate însă, cele mai răle, și cu urmări dureroase, ce se ivesc numaidecât, sunt *desfrânarea și beția*. Contra acestora preotul se va ridica cu toată energia, va întrebuița toate puterile, va face apel la toate ajutoarele omenești și dumnezeiești și nu va înceta, de cât numai când reușita îi va fi deplină și oricare ar fi greutățile, prin care ar trece, trebuie să nu se descurajeze nici un moment, Mijloacele, de care va trebui să se slujască preotul în combaterea și înlăturarea viciilor, sunt: *încredințarea* păcătoșului prin dovezile cele mai lămurite despre răutatea viciului și urmările lui destrugătoare; *mișcarea minții* către sentimente

nobile și înălțătoare; cum și *întărirea și susținerea voinței* contra ispitelor prin felurite mijloace, ce are preotul la îndemână; iar mai ales prin *rugăciune și cererea ajutorului dumnezeesc*. Nu va uita însă niciodată învățătura sf. Ap. Pavel, care zice: „*Fraților, de va cădea vreun om în vre-o greșală, voi cei duhovnicești îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândeței; păzindu-te însuși, ca să nu cazi și tu în ispită.*” (Galat. VI, 1).

§ 31.

Datoria preotului de a purta grijă de văduve, orfani, saraci și bolnavi.

Preotul este îndatorat nu numai de un simțimânt, lăuntric și natural de compătimire, pentru a veni în ajutorul celor nenorociți și lipsiți, dar la aceasta îl obligă atât legea și dragostea creștină, cât și mai ales misiunea sa pastorală, urmând exemplul Mântuitorului, al apostolilor și al adevăraților păstori ai bisericii din toate timpurile.

Așa dar, preotul în parohie, trebuie să fie inima cea mai simțitoare și mai compătimitoare,—și niciodată să nu rămână răce și indiferent față de cei nenorociți și în lipsă. El cel dintâi și mai mult ca oricare, va purta grijă, ca un adevărat părinte, de: văduve, orfani, bătrâni și bolnavi și se va interesa neîncetat de starea lor morală și materială, venindu-le în ajutor cât mai des și cu cele ce va putea. Mijloacele sale materiale nefiindu-i îndestulătoare, va interveni pe lângă ceilalți parohieni ai săi, cu dare de mână, spre a ajuta pe cei lipsiți, silindu-se a forma societăți de bine-facere (despre care s'a vorbit în-

un paragraf anterior), prin colecte publice, în runtea cărora, totdeauna el să fie cel dintâi. Va să iasă, să procure de lucru aceluia, cari mai pot face câte- ceva,—fie în casa sa, sau în casele alor creștini. E dator preotul să fie protegitorul văduvelor, orfanilor și neputincioșilor, să le iasă apărarea contra celor ce-i nedreptățesc, dându-le ajutorul necesar, iar mai ales pe orfani, să-i îngrijască ca pe proprii săi fii, să le dea educațiunea și cultura necesară, asigurându-le și un mijloc cinstit de existență pentru viață.

Multă îndulcire reală ar aduce preotul celor lipsiți și nenorociți, când de pildă în locul pomenilor (praznicilor), pe care creștinii le fac regulat și cu multă evlavie, le ar preface în daruri, cu care s'ar îndulci și întreținea neputincioșii, orfanii și văduvele. O vacă cu lapte de pildă, dăruită unei văduve sarace cu copii, ori înzestrarea unei fete orfane, ar valora moralicește mai mult decât multe praznice cum se fac astăzi.

Față de bolnavi preotul are datorii și mai numeroase și mai felurite.

Dacă bolnavul e sărac sau neglijent, datoria preotului este, ca imediat să intervină, când s'a declarat boala și să iasă toate măsurile de combaterea boalei, chiar de la început, când este cu mult mai ușor, de cât mai pe urmă, după ce boala se încuibează. Imediat se ia dispoziții, ca să aducă un medic, cât mai în grabă, iar până la venirea acestuia, singur după priceperea și mijloacele de care dispune, să vină în ajutorul bolnavului. De aceea un preot conștiincios, va avea în totdeauna la îndemână o mică farmacie cu medicamente inofensive și cele mai absolut necesare. Fapta unei preoții pătrunsă de rolul său pastoral ar fi, ca sub îngrijirea și stăruința sa,

să existe în fiecare comună rurală o *casă-spital*, cât de modestă, dar în condiții igienice, în care să se îngrijească mai omenește pe cei săraci.

Datoriile preotului față de cei bolnavi, nu se mărginesc numai la aceste ajutoare trupești și materiale, ce trebuie să dea celor săraci; el are încă datorii morale de o importanță destul de mare.

Preotul va vizita pe orice bolnav din parohia sa, arătându-i cel mai viu interes și compătimire,— și cu dragoste prietenească să-l încurajeze și să-i întărească moralul, inspirându-i răbdare și încredere în știința medicului și în ajutorul lui Dumnezeu ferindu-se de a face vre-o aluzie, la moarte chiar dacă ar vedea că boala este periculoasă. În casele unde ar vedea oarecare lipsuri igienice ori neîngrijire, să caute a le înlătura. Vizitele să fie făcute cu prudență, păzindu-se a nu strica liniștea bolnavului, când are nevoie de ea. Unde ar vedea oarecare neîncredere ori neplăcere, pentru medic și medicamente, va trebui a sfătui pe bolnav și a-l încredința, că medicul și medicamentele sunt opera lui Dumnezeu, și că este o datorie impusă de legea Sa, a ne supune îngrijirilor medicale, iar că cel îndărătnic se aseamănă cu sinucigașul. Interesul și dragostea preotului față de suferinzi, să fie atât vie, în cât să le inspire parohienilor cea mai desăvârșită încredere; ca astfel ei la cea mai mică durere, să alerge numai decât la preot, ca fiul la părinte. Pentru preot boala fiului său sufletesc să fie și un mijloc de îndreptare și înălțare moralo-religioasă. Să recomande bolnavului cetirea de scrieri religioase, mai ales sf. Scriptură, prin care să se întărească în sufletul său, credința în Dumnezeu și în pronia Sa, cum și speranța

bunătatea Sa cea nemărginită, care ceartă dar nu moară. Preotul va trebui să recomande îngrijirilor bolnavului, cea mai binevoitoare atenție, liniște, dilicateță, prudență și răbdare, trecându-i cu vederea toate nătângiile și capriciile lui. Pe lângă toate îngrijirile acestea, preotul va trebui să sfătuiască pe bolnav, ca punându-și toată crederea în Dumnezeu, să facă dese rugăciuni, să se mărturisască și să se împărtășască cu sf. Euharistie, săvârșind asupra sa și sf. taină a Maslului. Purtarea de grijă și interesul ce preotul va avea față de bolnavii săi, nu rămân nerăsplătite, chiar și din partea caracterelor celor mai îndărătați, căci el va dobândi în schimb atât pentru sine personal, cât și pentru instituțiunea ce reprezintă, stima, devotamentul și recunoștința cea mai prețioasă.

§ 32.

Purtarea preotului față de creștini și necreștini, pioși și nepioși.

A) *Purtarea către creștini.*

Preotul e dator ca în toate momentele și împrejurările să-și amintească, că este reprezentantul religiei celei mai sfinte și slujitorul lui Dumnezeu, deci el nu numai în parohia sa, ci pretutindene, față de toți creștinii, trebuie să aibă o purtare preoțească. Va trebui să fie foarte prudent în vorbe, în mișcări, în manieri și fapte, căci oriunde, el nu încetează de a fi *părinte*, nici nu-și pierde caracterul sacerdotal, și prin urmare purtarea sa să fie cuviincioasă și demnă de pozițiunea și numele ce-l poartă *de Preot al Celui*

Prea Înalt. Să tratez pe toți creștinii cu dragoste creștinească, dând fiecăruia onoarea, și cinstea cuvenită, potrivit vârstei, sexului, culturai, pozițiunei sociale și gradului de propășire religioasă și morală. — Va căută, să se recomande din purtarea sa, ca om prudent, cum-pătat, modest, cinstit și demn, — păzindu-se tot-odată a nu se înjosî ori umili, căci aceasta degra-dează atât preoția cât și pe om, tot așa ca și aro-ganța și mândria.

B) *Cătră necreștini,*

De asemenea preotul e dator și față de necreș-tini, să aibă o purtare din cele mai alese, plină de cea mai desăvârșită moralitate, bunăcuviință și dragoste creștinească, — inima și mâna sa să fie gata în tot momentul și cu dărnicie a împlini virtuțile iubirei de oameni. Mai ales în nevoi și în nenorociri, preotul trebuie să arate atâta bună-voință, în cât să apară ca o mână providențială cu inimă sfântă și nobile sentimente, — ca un ade-vărat reprezentant al regiunei celei mai sublime.

O astfel de purtare va încredința pe oricine mai sigur, de cât orice altă dovadă, că religiunea creș-tină este cu adevărat religiune dumnezească și că numai în ea este mântuirea. De asemenea preotul se cere, să fie foarte prudent și să se păzească a nu lovî în simțimintele religioase ale necreștini-lor, de și această datorie nu împedică a susține la ocaziuni binecuvântate, că religiunea creștină ortodoxă este singura religiune adevărată.

E dator preotul a se feri, ca nu cumvâ, prin purtare ori vorbe inprudente, să escite ură reli-gioasă între creștini și necreștini; toleranța reli-gioasă fiind garantată și de Constituția țării.

C) *Cătră pioși.*

Idialul moral, la care țintește creștinismul, este desăvârșirea recomandată de Mântuitorul prin cuvintele: „Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceriuri desăvârșit este.“ Această desăvârșire este însă ultima treaptă, la care n'a ajuns pe pământ de cât numai Dumnezeu-Omul, Iisus-Hristos. Omul bun numai țintește și să silește să ajungă la ea, — ajungând fiecare, după silință și ajutorul dumnezeesc, numai un grad oarecare de moralitate, — *moralitatea și pietatea sunt gradate.* În orice grad de moralitate ar fi ajuns omul, nu poate zice însă, că e scutit cu totul de orice neajuns, căci numai Iisus a fost fără de păcat; *omul deci nu e scutit cu totul de pacat.* Apoi omul prin sine însuși nu poate progresa în bine, iar progresul moral se îndeplinește prin *ajutorul Harului dumnezeesc.*

Așa dar preotul, în purtarea sa cu pioșii, va trebui să țină seamă de aceste trei adevăruri.

a) Recunoscând credința și vieța pioasă a fiilor săi sufletești, să nu o tăgăduiască, ci s'o laude precum făcea și sf. ap. *Pavel*, — să li arate deosebită stimă și considerație; având în vedere însă idialul moral creștin, să nu înceteze a-i îndemna, să sporească din ce în ce spre mai bine. — b) Li va aminti, că natura omenească e supusă ispitelor; — deci să-i îndemne a-și cerceta conștiințele; și că nimene nefiind fără de păcat, fiecare are nevoie de a se curăți și de micile neajunsuri. c) Să li amintească adesea, că Harului dumnezeesc dătoresc starea lor morală și sunt, ceace sunt; deci dar, să nu se mândrească, ci să fie deplini recunoscători lui Dumnezeu, și Lui să I se închine.

D) *Cătră nepioși.*

Între creștinii morali și pioși — și între cei imorali și vicioși este o clasă de creștini, cari deși nu desprețuesc învățătura creștină și nu au o natură pervertită, plină de vicii; totuș ei însă nu săvârșesc nici acte creștinești, din care să se arate credința, nădejdea și dragostea lor cătră Dumnezeu, — nu împlinesc nici una din poruncile bisericii și nici nu săvârșesc acte virtuozose creștinești. Aceștia numai după nume, dacă se mai cunosc că sunt creștini; cu toate acestea nu pot fi numărați între necredincioși; ba încă lumea îi consideră drept oameni morali, întru cât nu sunt călcători ai legilor ei, și nici nu sunt naturi pervertite.

Cauzele unei astfel de stări sufletești de ordinar sunt: o creștere neglijată în privința religioasă, — o cultură incompletă, care face pe cel ce a primit-o, să se rușineze nu numai de obiceiurile și actele religioase, dar chiar de toate datinele și obiceiurile strămoșești, și pentru ca să se arate că este cult, civilizată și modern, evită actele religioase și pioase. Adesca aceasta provine și din neglijența condamabilă a păstorului sufletesc, sau din vreo indignațiune puternică (scandalizare), produsă de vreun cleric sfințit, prin acte necugetate.

Din nenorocire în neamul nostru niște asemenea creștini sunt foarte numeroși, mai ales în pătura mijlocie și în cea de sus.

Față de aceștia preotul trebuie, să se poarte cu multă delicatetă și bună-cuviință; să se ferească de a-i jigni cu ceva, să-i viziteze cât mai des, fără a începe vre-o discuție relativ la starca lor sufletească; să se silească prin toate mijloacele de a dobândi prietenia și dragostea lor, pentru care va trebui, să li se arate foarte bine-voitori și îndă-

toritori, așa ca creștinul acesta să se simță oarecum obligat față de preot; — și numai după ce-i va fi dobândit inima, apoi încet și pe nesimțite, cu foarte multă prudență, îi va cere împlinirea unor acte de piozitate, dar treptat și începând de la cele mai mici și neînsemnate. Această lucrare va dura ani de zile, însă cu stăruință și răbdare reușita va fi sigură.

§ 33.

Purtarea preotului față de necredincioși, indiferenți, învățați și neînvățați.

A) *Purtarea cu necredincioșii.*

Preotul, în viața sa pastorală va întâlni și persoane necredincioase sau ateii.

Față de aceștia, preotul va păstra în totdeauna o atitudine rezervată, dar plină de delicateță și bună-cuviință, întrebuintând manierile cele mai alese, cu atât mai mult, cu cât ei de ordinar sunt aroganți și îngâmfați. Va trebui să aibă multă răbdare față de ei și dragostea creștinească să nu-i lipsească. Iar când ei încep vorba, căci mai totdeauna ei o încep, preotul trebuie să-i asculte fără a le răspunde imediat, sau a se neliniști. Și pentru ca să dea un răspuns potrivit, mai întâi va căuta să pătrundă cauza necredinței lor.

Cauzele necredinței sunt sau teoretice sau practice.

a) O creștere și o educație nereligioasă și în opoziție cu învățăturile creștine, încercarea de a pătrunde tainele religioase cu mintea—și în fața nereușitei, a isvorit necredința,—citirea diferitelor scrieri ateiste, imitarea superficială a unor oameni de știință prea încrezători în puterile lor cari sincer caută să pătrundă adevărul dar nereușind se

îndoesc; cum și ambiția de a se numi și ei cugetători de lucruri înalte.

b) Dedarea la materialism și la toate bunurile lumii aceștia sau la vicii, și pentru a nu fi deranjați de un Dumnezeu drept judecător, voesc să-l alunge din conștiința lor.

Pătrunzând cauza necredinței, preotul va trebui să se conformeze diferitelor împrejurări de loc, de timp, persoană, etc.

De va avea o persoană neînvățată, o va încredința ușor prin câteva dovezi raționale și scripturistice.

Dacă se va afla însă față de persoane învățate, trebuie ca preotul să fie foarte prudent și dacă nu are destulă putere intelectuală și științifică, pentru a răsturna toate obiecțiunile necredinciosului, și a susține cu succes adevărurile religioase, — este mai prudent, de a-l provoca pe necredincios, să explice diferite fenomene fizice și psihice, ceea ce neputând, de la sine va rămânea umilit. Apoi cu bună-voință și dragoste părintească, și prietenească, va proceda pe nesimțite a-l apropia de adevărurile religioase creștine, demonstrându-i cât de bine-făcătoare sunt acestea și sufletului și corpului individului, și familiei, și neamului, și patriei. Va căuta a-l convinge, că prin credința în Dumnezeu, toate trăesc fericite și prosperează.

Să-i întrețină neconținut în sfaturi religioase morale și să le recomande pentru cetire, scrieri apologetice de valoare, — precum și opiniile favorabile credinței, exprimate de cei mai mari filozofi și naturalști.

B) *Cătră indiferenți.*

Indiferentismul este teoretic și practic, și de obicei stau în legătură, rezultând unul din altul;

este un păcat în contra credinței teoretice și practice, vii și lucrătoare. El constă în nesocotita părere a unora, că toate religiunile sunt de o povă de bune și îndestulătoare pentru mântuire, sau că toate sunt adevărate ori false; iar practicile religioase sunt indiferente și nu absolut necesare pentru mântuire,—incât această parte a religiunii este neglijată cu totul.

Indiferentismul este începutul necredinței. Preotul este dator a avea foarte multă grijă de aceste oi ale staulului său și a se silî să aprindă în ele focul credinței adevărate și al dragostei de aproape creștinești, poruncite de biserică.

Maniera, de a se apropia față de aceștia, este tot aceeași ca și către cei nepioși și necredincioși, silindu-se ca astfel să le dobândească dragostea și prietenia mai întâi, iar apoi va căuta să le îndepărtă încet și cu prudență cauzele, ce i-au adus în această stare. Li va face cunoscut în mod plăcut și atrăgător cuprinsul doctrinei ortodoxe și diferențele față de celelalte confesiuni, arătând pe cea adevărată. Va desrădăcina ideile contrare bisericii noastre și învățăturilor ei, silindu-se a-i apropia cât mai mult de ea și de serviciile bisericesti, și arătând frumusețile și foloasele lor; îi va îndemna la zilnica rugăciune și regulata primire a sf. taine; va stărui spre a atrage pe asemenea creștini de pe povârnișul păcatului și a vieții de plăceri; se va silî ca să întretină contactul și întâlnirile cât de dese cu ei.

C) *Cătră învățați.*

Pătura cultă și învățată formează coroana unui popor și fala lui, căci învățătura răspunde și poruncilor legilor naturale și supra-naturale ale lui Dumnezeu, precum și trebuințelor societății. Cu cât o

societate va avea mai mulți învățați și pricepuți, cu atât va trăi mai bine și va atinge scopul pus de Dumnezeu omului pe pământ. De aceea, biserica ortodoxă prin reprezentanții săi, în totdeauna, a respectat și a încurajat învățătura.

Așa dar, preotul trebuie să se poarte cu multă bună-cuviință față de persoanele învățate și să le arate o deosebită stimă și considerație; se poate întâmpla ca cu toată știința lor, totuș în chestiuni religioase însă, să aibă nevoie de întărire, de luminare și clarificare; deci, preotul cu multă ghimbăcie, fără să atingă orgoliul personal, va face aceasta, cu atât mai ușor cu cât o persoană cultă totdeauna primește cu plăcere cunoștinți nouă. Va stăruî ca să nu neglijeze defel practicile religioase, atât pentru folosul personal, cât și pentru pilduirea altora, știindu-se înclinațiunea omească, că cei mai mici și inferiori pândesc și imitează pe cei superiori;—aducându-le aminte de cât folos moral este aceasta pentru întreaga societate și mai ales pentru pătura incultă.

D) *Cătră neînvățați.*

Dacă păstorul este conducătorul tuturor cătră mântuire și al celor bogați și al celor săraci și al celor din palate și al celor din bordeie, și al celor învățați și al celor neînvățați, — apoi activitatea sa pastorală o poate desfășura în toate amănuntele și direcțiunile sale, mai ales față de cei neînvățați, cari din nenorocire sunt prea mulți în țara noastră. Față de aceștia mai cu seamă să-și amintească preotul frumoasa și măreața misiune, ce i s'a dat de Mântuitorul, când a zis: „*Voi sunteți lumina lumii.*” „*Eu pre voi luminez în lume. v'am trimis*” (Mt. V, 14).

Astfel el trebuie să fie sfeșnicul, care să poarte

lumina spirituală conducătoare a poporului, prin toate cărările vieții, de la naștere până la mor-mânt.

Preoul în purtarea sa cu cei neînvățați, va face întrebuințare de întreaga știință pastorală; în special însă, el este dator, să se poarte față de ei cu cea mai mare blândețe și cu o extremă bunăvoință, ca să le capete dragostea și încrederea; să nu treacă cu vederea nimic, din câte ei au nevoie a ști, și cu sinceritate și dragoste părintească, să-i învețe, ca astfel ei să capete încredere și îndrăzneală, de a veni la el cât mai des, spre a-l întreba la toate nevoile lor. Să se silească preotul a le lumina mintea în toate afacerile gospodărești, ce privesc atât pe femei, cât și pe bărbați, în interiorul și în exteriorul gospodăriei; iar pentru aceasta, pe lângă sfaturile ocazionale particulare și publice, pe lângă predicile din biserică, va mai organiza șezători instructive atât pentru bărbați cât și pentru femei. Se va sili pe toate căile și prin toate mijloacele putincioase, spre a răspândi în popor știința de carte, îndemnând, stăruind, încurajând, ajutând, muștrând; ba chiar la nevoie pedepsind duhovnicește. Iar când poporul se va convinge despre înțelepciunea învățăturilor preotului, din foloasele imediate, ce va dobândi, atunci îl va asculta cu mai mult drag și cu mai multă încredere și la învățăturile religioaso-morale. Și atunci preotul va fi cu adevărat lumina lumii și sarea pământului.

§ 34.

Purtarea preotului față de cei condamnați, muribunzi și față de creștinii de alte rituri.

A) *Cătră cei condamnați.*

Mântuitorul venind în lume a zis: „*N'am venit să pierd suflete, ci să (le) mântuiesc*“ (Lc. IX, 56).

Spiritul creștin țintește la corectarea și îndreptarea păcătosului și bucurie mare se face în ceiriuri pentru un păcătos, ce se pocăește. De aceea sf. apostol Iacob zice: „*Fraților, de va rătăci cineva între voi de la adevăr, și-l va întoarce pe dânsul cineva; să știe, că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui, va mântui suflet de moarte și va acoperi mulțime de păcate*“ (V, 19—20). Și de aceea spiritul creștin nu admite pedeapsa cu moarte, nici pentru cei mai mari criminali, ci vrea să fie vii și toți să se mântuiască.

Preotul deci are cea mai aleasă datorie față de cei condamnați, de a le cultivă și desvôltă în inimi, în timpul pedepsei, sentimente creștinești, ca astfel după terminarea pedepsei și ei să fie îndreptați moralicește și să fie în restul vieții oameni buni și cinstiți.

Pentru a reuși la aceasta, preotul e dator a vizită cât mai des pe condamnați, a stă de vorbă cu ei, arătându-le bună-voință și dragoste creștinească, cum și compătimire și părere de rău pentru starea lor. Va ascultă cu răbdare plângerile lor, ferindu-se de a le face imputări. Va căută să afle vina, pentru care sunt condamnați, cum și împrejurările interne (sufletești) și externe, în care au săvârșit pacatul; silindu-se a pătrunde în adâncul sufletului lor, spre a le cunoaște predispozițiile și

regretă sincer, ori nu, faptele lor, sau că
 ărea de rău o au numai pentru pierderea li-
 tăței. Cunosând preotul acestea, va căută
 deștepte în sufletul condamnatului căință sin-
 ă, unită cu deplină încredere, că Dumnezeu pe cei
 se căese sincer și se îndreaptă, nu-i despre-
 ște, ci îi reprimește cu mare dragoste ca pe
 cel pierdut. Se va sili preotul a află, dacă
 istă tovarăși în crime și cari sunt liberi, spre
 face neputincioși de a mai săvârși altele și
 ntru a-i face ca și ei să se pocăească.
 Pe cei condamnați pe toată viața, preotul va
 ebuî să-i mângâe, și să-i întărească în răbdare,
 -i facă a simți, că merită soarta lor tristă, pe care
 e cuvine să o sufere, ca pe un bun trebuitor mântui-
 ei lor sufletești; întărindu-le totodată nădejdea,
 ă dacă ei vor da probe temeinice de căință și
 e îmbunătățire, apoi prin mila și bunătatea re-
 ală, vor putea dobândi reducerea și ușurarea pe-
 lepsei lor.

B) *Cătră muribunzi.*

Preotul ca un bun părinte, nu va trebui să
 părăsească în tot cursul boalei pe fiul său sufle-
 tesc, ci cu atenție și râvnă pastorală să-l pregă-
 tească ori pentru o viață morală mai curată,
 după ce se va însănătoșă, ori să-l pregătească a
 fi un vrednic cetățean al vieții cerești. De aceea
 în tot cursul boalei va purtă grijă de a încuraja
 și întări pe bolnav, prin tot felul de sfaturi, învă-
 țături și mângâeri potrivite cu vârsta, sexul, sta-
 rea socială, gradul de moralitate, etc. Se va sili
 de asemenea ca cu dragoste și cu prudență pas-
 torală a predispune pe bolnav la o cugetare reli-
 gioasă morală mai înaltă, spunându-i că boala, ori

meritată, ori nemeritată,—este spre binele nostru moral.

✓ Dacă însă vede preotul, că boala se agravează și devine din ce în ce mai periculoasă, va trebui ca cu mult tact și cu chibzuință, să înceapă a pregăti spiritul bolnavului pentru momentul suprem al morții, fără a'l face însă să desespereze de îndreptare.

Va căuta mijloacele cele mai înțelepte de a pătrunde cât mai adânc în conștiința bolnavului, și a'l predispune ca să-și îndrepte numai decât orice nedreptate, ce ar avea pe conștiință, de a iertă din toată inima pe cei ce l'ar fi amărât, de a regretă singur toate rălele, ce ar fi săvârșit; de asemenea va căuta a'l înduplica, dacă cumva vede oarecare îndărătnicie, spre a'și orânduî și daraverile sale materiale, fie cu lumea străină, fie în distribuirea bunurilor materiale familiei și celor de aproape ai săi, fără a uită preotul în asemenea împrejurări și când mijloacele permit, de a se ajută și instituțiile de binefacere.

Este foarte trebuitor de a se interesă preotul și de modul, cum bolnavul privește moartea; dacă se înspăimântă și se îngrozește de ea, va trebui să-l mângâe și să-l încurajeze, arătându-i că adevărata fericire constă în a ne uni cu Hristos, și numai cel ce nu are nădejde, se întristează; iar de o privește cu mulțumire creștinească și cu dorință de a se uni cu Hristos, să cultive aceste dispoziții și mai mult.

Dacă momentul morții se apropie, atunci preotul va avea grijă, a înlătură izbucnirile de durere ale membrilor iubiți ai familiei, va întreține pe bolnav cu mângâeri și învățături creștine, alinătoare de suflet, întărindu-l în speranța mântuirii

a unirei sale cu Hristos, în credință și drăste, în dorința aprinsă a bunurilor viitoare. În timpul agoniei bolnavului, încă preotul e dator să face rugăciuni către Stăpânul vieții, spre a-i liniștii sufletul cu pace întru împărăția Sa, binecuvântând și ultima răsufflare a fiului său suferitor, după cum i-a binecuvântat și pe cea dintâi, când a venit în lume.

C) *Cătră creștinii cei de alte rituri.*

Biserica creștină ortodoxă, credincioasă spiritului evanghelic al dragostei frățești și urmând urmasii lui Iisus Hristos, în decursul timpurilor s'a afirmat prin toleranță religioasă, și nicidecum n'a siluit conștiințele prin mijloace constrângătoare. Și chiar dacă s'au găsit persoane singurite, cari printr'un zel rău înțeles, au persecutat pe necredincioși și eretici, biserica oficială însă prin reprezentanții săi cei mai autorizați a protestat.

Biserica ortodoxă în totdeauna s'a rugat și se roagă pentru eterodoxii de alte rituri „*pentru cei care ne urăsc și pentru unirea tuturor*“. Pe lângă aceasta apoi și constituția țării noastre prin art. 21, garantează libertatea cultelor.

Astfel reprezentanții bisericii ortodoxe sunt dator să urmeze aceiași cale, față de creștinii de alte rituri.

Preotul deci e dator, să păstreze o purtare vrednică, cuviincioasă și creștinească față de toți eterodoxii în genere. Va arăta respectul și cinstea cuvenită fiecăruia. El trebuie să înlătore pe cât cu putință provocările la discuții contradictorii publice și private; va susține însă cu energie și demnitate apostolică adevărurile dogmatice și morale ale bisericii ortodoxe, când ele ar fi atacate.

Când vreun creștin eterodox ar cere preotului oarecare explicațiuni și lămuriri în privința vreunui adevăr, preotul trebuie a i-l da cu bună-voință și dragoste creștinească.

Când vreun creștin eterodox de voe, sau în nevoie, ar cere de la preotul ortodox vreun ajutor și mângâere religioasă, el e dator a-i împlini dorința cu mulțumire, știind că: „*Tot sufletul care mărturisește, că Iisus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu*“ (I Ioan IV, 2) (Amănuțit să se vadă Regulamentul sf. Sinod relativ la tratarea eterodoxilor).

§ 35.

Preotul în raport cu cei împricinați

Dacă creștinismul predică și se întemeiază pe dragoste, apoi întâiul fruct al dragostei trebuie să fie *pacea și buna-voință* între membrii societății, pe care le-au cântat îngerii la nașterea lui Hristos. Dacă oamenii nu ar avea pace între ei și nu ar trăi în armonie, atunci nu s'a atins scopul ce urmărește creștinismul.

Deci păstorul e dator a priveghea, ca în turma sa să domnească concordia și pacea, iar acolo unde ea s'ar fi turburat, el cu autoritatea sa e dator, să intervină între cei împricinați spre a o restabili.

Pentru ca preotul însă să-și ajungă acest scop, va trebui, ca el însuși să se caracterizeze prin iubire de pace, prin moderațiune și prin un spirit liniștit și blând.—Apoi față de cei împricinați să se bucure de deplina lor încredere și să nu fie bănuțit de părtinire; — să arate ambelor părți a-

miciție și bună-voință deopotrivă, cum și dorința sinceră pentru binele lor; să-i încredințeze, că dorința de a-i împăca, purcede numai dintr'un simțimânt curat de dragoste creștinească cu scop de a-i vedea în pace și mulțumiți.

Să li arate foloasele materiale și morale, ce decurg din pacea între membrii societății și urmările nenorocite ale discordiilor.

Să asculte cu bunăvoință tânguiriile lor, iar în expunerea acestora, să-i oprească de la vorbe neplăcute, înlăturând astfel iritațiunea dintre dânșii; și apoi cu duhul adevărului, și cu iubire de dreptate, să spună și unuia și altuia, în ce au și în ce n-au dreptate. Să sfătuiască pe cel vinovat a-și recunoaște greșala, iar pe cel jâgnit, să-și modereze pretențiile. Să le amintească că însăși Dumnezeu s'a întrupat, spre a aduce pacea pe pământ și că celui împrișinat nu i se primește nici rugăciunea, nici darul la altar. Oricari ar fi greutatețile, preotul să nu se descurajeze, ci cu răbdare să întrebuițeze în acest scop, tot ce priceperea și experiența îi pun la îndemână. Când spiritile s'ar fi liniștit și ar fi dispuse să se împace, preotul să nu piardă ocazia, ci să se folosească de ea, spre a stabili o pace temeinică. Iar dacă toate încercările și stăruințele nu folosesc, — și va trebui să intervină judecata, să le amintească împrișinaților, ca să nu uite, că Dumnezeu este drept judecător, care judecă inimile și rărunchii și nu va lăsa ne pedepsit pe cel, care nedreptățește pe altul.

O deosebită luare-aminte e dator, să aibă păstorul asupra vieții soților, — că ei să-și împlinescă cu sfințenie datorile lor conjugale, căci numai aceasta, îi ține uniți și le aduce fericirea. Iar când

de dator, ca numaidecât, să cerceteze cauzele și să le înlăture, ca să aducă astfel pacea între soți.

Datoria preotului de a mijloci între soți, când sunt împetricinați, este cu atât mai mare, cu cât de la viața bună între soți și de la trăinicia familiei, atârnă tăria și propășirea societății și a neamului în toate privințele; căci familia este temelie, pe care se clădește și se sprijină societatea, statul.

Așa dar o sfântă și patriotică datorie are preotul, de a întrebuiți toate mijloacele și de a lucra cu toate puterile, ca să aducă pacea și liniștea între soții împetricinați și de a înlătura *divorțul*, această rană ucigătoare de neam și care din nenorocire s'a întins foarte mult la noi.

§ 36.

Datoria preotului de a săvârși Serviciul Divin în biserică, Sf. misterii și toate ierurgiile canonice cerute de credincioși.

Preotul pe lângă misiunea de a predica păcătoșilor cuvântul lui Dumnezeu și de a-i conduce pe calea fericirii pământești, pregătindu-i cămăra cea cerească, mai are și înalta misiune de a comunica Harul Duhului Sfânt, de a-i sfinți și de a-i uni deplin cu Dumnezeu, prin ajutorul sfânt al Tainei, instituite de însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cum și prin ierurgiile hotărâte de biserică pentru diferite trebuinți din viața creștinului.

Orice acțiune începută, trebuie să fie sfârșită, după cum și cea sfârșită, trebuie să aibă un început. Preotul, care a început misiunea sa prin predică, trebuie să și-o completeze prin sfințire, care înseamnă deplin cu Dumnezeu, pe cel ce a fost pregătit prin învățăturile de credință.

Tot astfel a făcut și Mântuitorul Iisus Hristos: Dumnezeuca Sa învățătură și minunile Sale nu a fost îndeajuns pentru mântuirea omenirii; opera mântuitoare s'a desăvârșit prin sacrificiul pe cruce, prin care a curățit de păcat, a sfințit și a înălțat omenirea la Dumnezeu.

Iisus Hristos a poruncit apostolilor și urmașilor lor, să urmeze în acelaș chip: „*Mergând învățați toate neamurile botezându-le*“. Adică după ce vor învăța,—și neamurile vor crede,—apoi să le sfințească prin botez și celelalte sf. taine și ierurgii.

Datoria păstorilor bisericii, de a săvârși slujbile dumnezești, se vede și mai lămurit din porunca dată discipolilor la cina de taină. „*Aceasta s'o faceți întru amintirea mea*“ Luc. XXII, 20).

Apostolii, credincioși Dascălului lor, au urmat cu sfințenie porunca Lui, se adunau împreună, predicau, cântau și măreau pe Dumnezeu, se rugau și cântau, frângeau pâinea (Fapt. Ap. II, 42; XX, 7). Primeau pe toți, cei ce veneau la ei cuprinși de tot felul de neputinți, își puneau mâinile peste ei și în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul îi vindeau (Fapt. Apost.). Și apostolii singuri se duceau, oriunde erau trimiși, pentru a împărți credincioșilor Harurile Sfântului Duh.

Urmașii apostolilor și întreaga biserică ortodoxă, în toate timpurile au continuat fără întrerupere săvârșirea serviciilor dumnezești, ca acte absolut necesare pentru mântuire. Deci, orice preot este obligat a săvârși serviciile religioase bisericești, căci fac parte integrantă din opera mântuitoare.

Serviciile religioase practicate de biserică ortodoxă sunt: *Liturghia* cu părțile pregătitoare (ve-

cernia, mezu-noptimea, utrenia și proskomidia), sf. taine și ierugiile.

Dintre acestea, liturghia se săvârșește numai în biserică, celelalte sf. taine la vreme de nevoie, se săvârșesc și în afară de biserică; iar ierugiile prin casele și locurile creștinilor unde este nevoie.

Preotul este obligat a săvârși sf. Liturghie cu toate părțile ei pregătitoare, în toate Sâmbetele, Duminicile și sărbătorile, prevăzute de Regulamentul Sf. Sinod, precum și în zilele, când în mod deosebit vreun creștin dorește, a se aduce sf. Jertfă pentru cei morți sau pentru cei vii.

Modul de pregătire sufletească și trupească a preotului, se pot vedea în liturgiar; și—tot acolo se pot vedea și condițiunile, ce trebuie să întrunească preotul pentru aceasta.

E dator ca la cererea creștinilor, preotul să se vâârșească sf. taine, după tipicul și normele stabilite în evhologiu. Sf. Botezul și sf. Cuminicătură, în cazuri grabnice; este obligat a le sevârși imediat pe scurt întrerupând chiar și sf. liturghie, dacă n'a trecut de Heruvic.

De asemenea, în timpul și după normele hotărâte; preotul e obligat să săvârșească și toate ierugiile și bine-cuvântările, ce i s'ar cere de credincioși, la diferitele lor nevoi sufletești și trupești.

Preotul, care ar refuză pentru diferite motive, afară de cazul de boală, săvârșirea serviciului divin, a sf. taine, ori a celorlalte ierurgii, se face vinovat de pedepsele prevăzute de canoanele și regulamentele bisericești.

Preotul la săvârșirea sf. servicii dumnezești, este dator să fie pătruns de cea mai adâncă evlavie și atât în cetire, în cântare, în mișcări și în felul de a se prezenta, să arate: demnitate, serio-

zitate, cucernicie, sfințenie și respectul cuviincios, vrednic de slujitorul altarului și mijlocitorul dintre Dumnezeu și om. Rugăciunile să fie pronunțate cu cea mai desăvârșită claritate și fără grăbire, ca să transpire din ele credința și pietatea, care deschide cerurile și mișcă inimile credincioșilor ascultători.

Nimic mai destrugător al simțimântului religios, din partea preotului, de cât o purtare necucernică și nepotrivită cu demnitatea servirei sfințitoare. În totdeauna să-și amintească și să se cutremure preotul de cuvintele profetului Ieremia: „*Blestemat (să fie) tot cel ce face lucrul Domnului cu nebăgare de samă*“ (C.48, 10).

De asemenea, preotul va observa ca și clerienii inferiori să împlinească aceleași condițiuni; iar obiectele sfinte ce se întrebuințază la diferite servicii religioase, să fie atât în valoare cât și în curățenie, vrednice de serviciul Domnului.

- § 37

Datoria păstorului față de credincioși în vreme de războiu, molime și alte vremuri grele.

Din cauza păcatului original și din cauza stricăciunii naturei sale, omul, în lumea această este supus la o mulțime de nenorociri și dureri sufletești și trupești. Unele din acestea însă, sunt îngăduite de Dumnezeu pentru scopuri mai înalte ale Providenței divine și pe care omul nu le poate pătrunde.

Din aceste nenorociri, unele sunt particulare și lovesc pe individ, sau o familie, precum sunt: boalele, moartea, pierderea averii prin foc, apă, etc.

altele sunt publice și ating întreaga parohie, ori toată țara și suferă neamul întreg precum sunt: războaiele, molimele (boalele epidemice), foamea, etc.

Oricari ar fi nenorocirile, ce ar veni asupra parohienilor, preotul se cuvine în totdeauna și pretutindeni, să se prezinte ca un adevărat părinte mângâitor, și bine-făcător, ca un doctor alinător. El va trebui dar în ori-ce împrejurări, să rămână în fruntea turmei neclintit, împărțind cu ea durerea și amărăciunea; să fie ca și bunul păstor, care-și pune sufletul pentru oi, iar nu ca un năimit, care lasă oile și fuge.

În vreme de război, preotul român în toate timpurile a aratat cel mai desăvârșit devotament și cea mai mare iubire de patrie,—așa că în această privință are o pagină frumoasă în istoria neamului; deci, tot acelaș devotament, ba încă și mai mult, trebuie să arate preotul, oricând patria va fi în primejdie.

Cu crucea în mână și cu dragostea de neam și patrie în inimă, va trebui să stea neadormit în fruntea poporului, ca să-i insuflă în inimă iubirea de neam, să-i aprindă în suflet devotamentul jertfieri pentru binele și fericirea patriei,—să-i re-deștepte în inimă entuziasmul vitejesc al părinților și strămoșilor, să întărească pe fii neamului în credința, că dacă vor avea nădejdea neclintită în ajutorul lui Dumnezeu și desăvârșită dragoste de neam și patrie, Dumnezeu îi va conduce la biruință sigură, după cum a condus și pe înaintașii neamului. Să-i încredințeze că cea mai frumoasă, mai sfântă și mai plăcută jertfă, ce se poate aduce lui Dumnezeu, este ceea ce se aduce pe altarul patriei.

Va întări și înflăcăra pe bătrâni, va entuziasma îmbărbăta pe mame și soții, va susține și proiecta pe copii. Se va îngriji să facă colecte de cele necesare atât războinicilor, cât și celor rămași acasă și lipsiți.

Iar mai presus de orice, nu va înceta ziua noaptea de a face rugăciuni ferbinti, publice și private către Dumnezeu, pentru apararea neamului a patriei, cum și pentru învingerea dușmanilor înfrăcători.

În vreme de molime preotul este dator, ca cel întâi să se intrarmeze cu curajul și cu încredeea în voința lui Dumnezeu.

Trăbuie să cunoască foarte bine și lămurit toate dispozițiile și regulile sanitare hotărâte de cei în drept,—și el să fie cel mai ager și exact împlinitor lor sfătuind poporul și stăruind, ca și el să le observe cu luare-aminte. Să mângâie și să încurajeze pe fii săi, îndemnându-i a-și pune nădejdea în Dumnezeu, fără a cărui știre nici un fir de păr nu se mișcă, știind bine că în asemenea împrejurări, cu cât mulțimea va fi mai tare în credință și nădejde și va înfruntă primejdia mai cu bărbăție, cu atât vor fi mai puține victime;— și din contra descurajarea și deprimarea aduce adevărate dezastru, cărora nu le poate sta în cale nimic.

E dator preotul ca neîncetat să facă rugăciuni publice și private, pentru ca Dumnezeu să se miostivească și să îndepărteze nenorocirea de deasupra poporului.

În vreme de foamete mai este dator părintele suletesc încă, să vină în ajutorul celor lipsiți atât cu mijloacele sale proprii, cât și prin strângerea de cele necesare de pe la cei, cari au mai mult, cum a făcut și sf. ap. Pavel.

Cu cât un preot va fi străjer mai cu conștiință de înalta sa misiune, în vreme de nenorociri publice ori private, cu atât aceste nenorociri vor fi mai puțin violente și vor face mai puține victime sufletești și trupești, iar neamul și patria vor câștiga.

§ 38

Relațiunea dintre preot și învățător ca luminători ai poporului

În comunele rurale, singurii oameni mai pricepuți, însărcinați cu conducerea și luminarea poporului sunt preotul și învățătorul. Într'un neam, într'o țară acești doi factori au misiunea cea mai înaltă și mai nobilă, căci ei sunt chemați a formă și a da patriei devotați fii și cinstiți și luminați cetățeni.

Ei au menirea de a lumina mintea poporului, ca prin învățatură să-l facă a înțelege rostul vieții și a pricepe, cum să se slujească mai bine și mai cu folos de bunurile aceștia; iar prin educația religioasă-morală țintesc, a-l face mai bun de cât este, a-l pregăti pentru o viață fericită pământească și cerească. Preotul și învățătorul prin luminarea minții poporului, prin inobilarea inimei lui și prin întărirea caracterilor dau neamului și patriei elemente viguroase și sănătoase, atât cu trupurile cât și cu sufletele, ca astfel să continue a trăi în cursul veacurilor.

Deși acești doi sfinți își au partea hotărâtă în conducerea și luminarea poporului și cu unelte și mijloace deosebite, ei însă trebuie să fie strâns uniți și în cea mai desăvârșită armonie și

concordanță, pentru că au acelaș teren de lucru și țintesc la acelaș scop, lucrând și unul și altul asupra aceloraș suflete. Ei sunt tocmai ca diferiții muncitori ai unui ogor, cari deși muncesc în timpuri diferite (unii primavara, alții vara ori toamna sau chiar iarna) și cu instrumente felurite (unii cu plugul sau cu sapa alții, cu secerea ori cu coasa, etc.), dar cu toții au acelaș gând și lucrează cu acelaș scop, de a scoate roade frumoase și îndestulătoare.—Și dacă unuia n'ar face nicila timp și nici cum trebuie lucrul lor, atunci ar compromite tot bunul rezultat, deși ceilalți și-ar fi făcut datoria cu sfințenie.

Tot așa s'ar întâmplă, când preotul și învățătorul nu și-ar îndeplini fiecare datoria cum trebuie și la timp, sau nu ar lucra în unire și armonie desăvârșită unul cu altul. Atunci neamul și patria n'ar mai putea dobândi de la dânșii rezultatele, ce le așteaptă.

Așa dar, acești doi luminători, preotul și învățătorul, pătrunși de misiunea lor apostolică, sunt datori, să trăească în cea mai desăvârșită armonie,—să se iubească sincer unul pe altul, — să se consulte prietinește și foarte des asupra mijloacelor, celor mai potrivite pentru ajungerea scopului ce-l urmăresc. Să-și amintească neconținut acești doi frați în Hristos, de cuvintele pe care sf. ap. Pavel le zice cătră Corinteni: „*Cine este Pavel (Preotul)? Cine este Apolos (învățătorul)? Fără numai niște învățători (ai poporului) . . . , precum a dat Domnul fiecăruia. Eu am sădit, Apolos a udat, iar Dumnezeu a făcut să crească,— încât nici cel ce plântează, nici cel ce udă este ceva, ci Domnul cel ce face să crească; iar cel ce plântează și cel ce udă sunt una, și fiecare*

va primi plata sa, după ostencala sa. Căci noi suntem conlucrători ai lui Dumnezeu, iar voi sunteți țarină și zidire a lui Dumnezeu“ (1 Cor. III, 5—10).

Preotul e dator, ca prin autoritatea sa sacerdotală și ca părinte al tuturor, în totdeauna să se silască a ridica prestigiul învățătorului în ochii poporului și să-l prezinte ca pe un tovarăș de lucru iubit și nedespărțit. Nevrednici ar fi de numele, ce-l poartă și de neamul, din care fac parte preotul ori învățătorul, cari direct sau prin aluzii ori cât de ușoare, ș-ar atinge unul altuia prestigiul în fața poporului.

Când s'ar întâmplă oarecare ciocniri de vederi în vreo chestiune, fie relativă la misiunea lor, ori la afaceri particulare, ei trebuie să păstreze în discuții demnitate și înțelepciune, judecând lucrurile așa cum sunt ele și cu gând bun la interesul poporului; iar nu, după cum convine intereselor unuia sau altuia. — Și chiar în cazuri de nemulțumiri, se cere, în interesul înaltei lor misiuni, cea mai mare răbdare, înăbușirea nemulțumirelor și jertfire de sine, fiind bine încredințați că această jertfire de sine, mai curând sau mai târziu, va aduce roade bune, de cari se vor bucura amândoi.

După cum Biserica și Școala în dorința și în scopul lor sunt una și nedespărțite, tot astfel și acești doi reprezentanți ai lor trebuie, să fie într'un cuget și într'o simțire, — și numai așa vor bine merita cinstea de a se numi luminători și conducători ai poporului și bine-făcători ai patriei.

Raportul dintre preot și autoritatea comunală.

Autoritatea cea mai înaltă într-o comună rurală este Primarul și consiliul comunal, cari aleși de locuitorii comunei, dar reprezintă, deși în mic, toată puterea autorității publice, fiind chemați să aplice legile țării și să mențină echilibrul social în comună.

În mâna autorității comunale, până la un punct sunt concentrate toate puterile sociale; deci, autoritatea comunală lucrând pentru binele comunei, de la sine urmează, că locuitorii comunei sunt toți datori, să o respecte și să i se supună.

Preotul, ca în toate cele bune și de folos, tot așa și față de autoritatea comunală, trebuie să fie pildă parohienilor săi, prin o purtare cuviincioasă și respectuoasă. Deci se va supune tuturor legilor și dispozițiilor administrative comunale, îndemnând și pe fii săi sufletești a face asemenea.

Nu se cuvine preotului a se amesteca în afacerile autorității, fără numai când ar fi chemat, să-și dea cuvântul și părerea. După cum preotul dărește, să cinstească și să onoreze pe persoanele, ce reprezintă autoritatea comunală, oricine ar fi ele,—tot astfel e dator, să-și mențină în fața lor autoritatea și demnitatea sa prin corectitudine, prudență, seriozitate și răbdare.

Ca părinte al tuturor, preotul e dator să fie străjer neadormit al dreptății și al adevărului, și deci va priveghea, ca autoritatea comunală să facă dreptate tuturor deopotrivă și să nu obijduiască pe nimene. În caz de nedreptățire și arbitraj din partea celor ce dețin autoritatea, va interveni,

însă cu toată blândețta, înțelepciunea și răbdarea.

Va susținea cu toată demnitatea și stăruitor drepturile și prerogativele bisericii, spre a nu fi atinse de nimene.

§ 40.

Raportul preotului cu autoritatea bisericească.

După organizațiunea bisericii noastre ortodoxe române, pe lângă Sf. Sinod, care este autoritatea spirituală cea mai înaltă, și Consistoriul superior bisericesc, țara este împărțită în Eparhii, în fruntea cărora se află câte un Kiriarih eparhiot, care administrează eparhia sa, independent de ceilalți Kiriarhi, prin ajutorul organelor sale administrative. Astfel într'o Eparhie autoritatea bisericească cea mai înaltă este Ierarhul respectiv. El este păstorul și administratorul turmei celei cuvântătoare (Can. XXXIX, Apost.); iar preoții sunt conajutătorii Episcopului și însărcinații lui. Episcopul apoi are și o teraptă superioară în hirotonie.

Astfel preotul este dator, să arate Kiriarhului său cel mai deosebit respect, supunere și ascultare întru dragoste; să se supună ordinelor și dispozițiunilor sale, pe care ca un părinte le dă pentru binele bisericii și sporul religios și moral al păstoriiilor. E dator a se rugă lui Dumnezeu pentru Kiriarhul său și a'l pomeni la toate serviciile religioase publice și private.

Când se prezintă înaintea sa, preotul trebuie să aibă o ținută cuviincioasă în îmbrăcăminte, în vorbe și în felul de a se prezenta. Nu e permis preotului de a vorbi de rău, a critica, ori a unelti

contra Kiriarhului său; iar pe acel ce s'ar face vinovat de asemenea necuviinți, canoanele îl caterisesc (Can. LV Ap. și XVIII sin VI-ec).

Prin dragostea manifestată, prin respectul, supunerea și devotamentul, ce un preot arată în toate ocaziunile și împrejurările față de Kiriarhul său, biserica se întărește, iar religiozitatea și deci moralitatea publică sporește.

De asemenea preotul e dator, să arate stimă și respect și autorităților inferioare bisericești, ca unele ce reprezintă pe Kiriarh și contribuiesc la propășirea religioasă și morală a bisericii lui Hristos.

Raportul preotului cu autoritățile laice.

Autoritățile laice într'o societate (după cum s'a arătat în paragraful 2, sunt instituții divine și neapărat trebuitoare pentru trăinicia și propășirea societății. Biserica creștină ortodoxă și reprezentanții ei, cari conlucrează la asigurarea binelui și fericirea societății, a propovedit în totdeauna și a susținut supunerea și respectarea autorității laice în stat.

Preotul în raporturile cu autoritatea laică, trebuie să se conducă de aceste principii ale creștinismului ortodox și să fie un devotat susținător al lor.

În special preotul trebuie să se conducă față de autorități după poruncele Mântuitorului: „*Dați cele ce sunt ale Cezarului Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu*“ (Mt. XXII, 21) și după zisa Apostolului: „*Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu*“.

„*Dați tuturor cele ce sunteți dator, — celui cu da-*

rea, dare, celui cu frica, frică, celui cu cinstea, cinste" (Rom. XIII, 1—7).

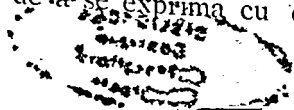
Preotul dar este dator în întâiul loc a arăta o desăvârșită supunere și cel mai profund devotament și respect Capului statului,—și a se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea, îndelungă zilirea și prosperitatea Sa și a Dinastiei domnitoare, după cum învață și sf. apostol Pavel pe ucenicul său Timotei: „*Dcci rogu-te mai înainte de toate, să faceși rugăciuni, cereri, jăgăduințe, mulțemite pentru toți oamenii. Pentru împarași (regi) și pentru toți, cari sunt întru dregatorii, ca să petrecem vieța lină și cu odihnă întru toată buna-credința și curăția, că aceasta este un lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru*“ (I, Tim. II, 1—3).

De asemenea prin vorbele și atitudinea sa, preotul trebuie să insufle și fiilor săi sufletești cel mai mare devotament și cea mai sinceră dragoste către Capul statului, căci de la aceasta atârnă întărirea și propășirea neamului și a patriei.

Nu mai puțin preotul va trebui, să arate deplin respect și bună-cuviință către persoanele învestite cu autoritate, de la cele mai înalte, până la cele mai inferioare, silindu-se ca totodată și el, prin purtarea sa demnă, să-și atragă respectul și cinstea cuvenită din partea lor.

În toate afacerile sale personale și pentru ale bisericii, ori pentru ale parohienilor săi, să intervină pe lângă autorități cu bună-cuviință, dar stăruitor, păzind în totdeauna raporturi prietenești față de persoanele învestite cu autoritatea și evitând nemulțămirea, ce sunt foarte dăunătoare.

Nu este ertat preotului și nici potrivit cu pozițiunea sa, de a se exprima cu cuvinte ușoare la

adresa acestor persoane, chiar de ar fi suferit vre-o nemulțămire de la dânsle.

Când persoanele învestite cu autoritatea ar abuză de puterea lor și ar nedreptăți pe cei mai mici și mai slabi, se cuvine ca preotul cu blândetă și în mod cuviincios, să intervină în favoarea celor nedreptățiți și obijduiți, amintindu-le că și cei puternici vor da seamă înaintea lui Dumnezeu, celui desăvârșit drept și Care nu caută în față.

Numai atunci preotul poate să se opună autorității, și în acest caz numai în mod pasiv și nici de cum activ, când de pildă prin legile și dispozițiile ce le-ar lua autoritățile, ar lovi în legile naturale și divine cum și în biserică. În asemenea caz preotul va ascultă mai mult de Dumnezeu, de cât de oameni.

Pe cât este de necuviincios, ca preotul să se poarte mândru și îndrăzneț față de autorități, pe atât este de înjositor și nedemn, ca el să aibă o conduită târâtoare și lingușitoare pe lângă diferite persoane, ce dețin autoritatea și de aceia, pentru prestigiul bisericii și al său, este dator să se ferească de astfel de atitudine și purtare.

F I N E

